

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206051

UNIVERSAL
LIBRARY

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ ప్రకాశితము. సంఖ్య ౧౫.

శ్రీరస్తు.

శివ రాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము.)

ఇది

శ్రీనాథమహాకవి విరచితము.

రెండవకూర్పు గేం.

కాకినాడ

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తువారిచే బ్రకటితము.

1930.

వెల రు 0—12—0.

శ్రీమో యని తోచును. కాని శ్రీనాథకవి యింతమాత్రమే రచించె ననుట సమంజసముగా నున్నది. ఏలన మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము ముగిసినది. పైని యమప్రమాధాదులయుద్ధములు కథకంతగా నుపకరించునవి గావు. కావున మూల మగునీశాసనంహితాధ్యాయాంత్యపద్యానురోధమున నీమునుల ప్రశ్నవాక్యమును గూడ గ్రంథమందుఁ జొప్పించె ననుట యుత్తమము.* రెండవది శ్రీనాథుఁ డీ గ్రంథమును ముగింపకమునుపే కాలగతినొందుటవలన నాలుగాశ్వాసములు మాత్రమే శ్రీనాథ రచితము లని చెప్పవలయును. అంతియ కాని యింకను గొంతభాగ మున్న దనియు నది లేఖకునిచే విడువఁ బడిన దనియుఁ జెప్పుటంత సరికాదు, కావున, శివరాత్రిమాహాత్మ్యము సమగ్రముగనే లభించిన దని తలంపనగును. ఇక సీగ్రంథ మేకాలమున రచింపఁబడెనో విమర్శింపవలసి యున్నది.

“సత్కవిసార్యభాముం డగుశ్రీనాథకవివ ర్ణయ - - - గాంచి “ఆ. ౧. ప. ౧౩.

గీ. వేడ్కగవిసార్యభాముని విమలచరితు “ఆ. ౧. ప. ౩౮. వ. అనవుడు సమస్తహీనురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య పౌత్రుండును మారయామాత్యపుత్రుండునునగు శ్రీనా

---

* ఈ యుక్తికి ముందు విమర్శింపబోవు ప్రమాణము లాధారములు.

ధకవివరేణ్యుండు సంతృప్తమానసుండై . ఆ.౧-౩౮

అను వాక్యములవలనను, ఆశ్వాసాంతగద్యములు నాలుగువలనను శ్రీనాథుండు కవిసార్వభౌమబిరుద మందిన పిదప హరవిలాసనైషధములకుఁ బిదప భీమఖండమునకు మునుపు దీనిని రచించె నని శ్రీవీరేశలింగమువంతులుగారి యాహ. ఈగ్రంథమందు దోషము లత్యధికముగా నుండుటచే నియ్యది శ్రీనాథుని బాల్యకవిత యని బ్ర॥శ్రీ॥నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్యగారి తలంపు. వీరిరువురివాదములలో నేది వాస్తవమో పరికింతము -

“సుతుని స్మర్యక్తశాంతాత్తునిన్. ఆ. ౧. ప. ౧.

“అలిని బుక్కిటందిడి. ఆ. ౧. ప. ౩.

“కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల. ఆ. ౧. ప. ౯.

“వడిపాసవిడంబబంధమై, ఆ. ౧. ప. ౧౧.

“నుల్లికొర్రునకుత్పలంబర్థిబడసె. ఆ. ౧. ప. ౧౬.

“పుణ్యముషీశ్వరసప్తతుల్యులం బోలిన. ఆ.౧.ప.౧౯.

“వైభవస్త్రాఖ్యాతపరహరిశ్చంద్రుండు. ఆ. ౧. ప. ౨౦.

“ఘనుండుకొమరిగిరీంద్రుండుగలిగియుండు.ఆ.౧.ప.౨౦.

“నేర్పరతఁడు. ఆ. ౧. ప. ౨౨.

“(నకలసద్గుణ)విఖ్యాతసారసాఖ్య మహితవంచాక్షరీ

మంత్రమానసాత్త ఆ. ౧. ప. ౨౪.

“పరమపాతి వ్రత్యభావంబు తలఁపంగ గౌరిగాఁబోలునీ

కాంత తలఁప ఆ. ౧. ప. ౩౪.

“నల్విటుచింతె.” ఆ. ౧. ప. ౧౬.

“కానోదరగ్రామణికంతగ్రావేయు. ఆ. ౧. ప. ౧౮.

ఇట్టివేకాక యింక ననేకదోషములును నప్రధకవి తాబంధమును నవతారికాభాగమున నగపడుచుండుటచే నీగ్రంథము శ్రీనాథరచితము కా దనియైనను బాల్యరచిత మనియైనను జెప్పనగును గాన శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారి యూహా సరికాదు. గ్రంథమునందుఁ బలుతావులఁ గవి సార్యభామబిరుద ముండుటచేతను దోషము లవతారికా భాగమందె తక్కు మతెచ్చటను లేకుండుటయేకాక కథా భాగము శ్రీనాథుని యితరగ్రంథములశ్రేణికి నమాన మగుప్రాధిచే నలరారుచుండుటచేతను శ్రీకుప్పస్వామయ్య గారి తలంపుకూడ సరికాదు. ఇంక మూడవపక్ష మొకటి స్ఫురించినది. దానిని జిత్తగింపఁ బ్రార్థించెద.

శ్రీనాథుఁడు నైషధరచనాసంతరము ప్రాథ దేవరాయల యాస్థానపండితుఁడగు గాడడిండిమభట్టు నోడించి సార్యభామబిరుద మందెను. ఆబిరుద మీ గ్రంథమునఁ గలదు గదా ! హరవిలాసనైషధములందు లేనిపంచారా మాప్సరఃకురంకేశ్వతుల నామములు తొలుదొల్ల భీమఖండమున నుపయోగింపఁబడినవి. ఆనామము లీగ్రంథమందు నగపడుచున్నవి. కావున శివరాత్రిమాహాత్మ్యము భీమఖండమునకుఁ బదపనే రచింపఁబడినది. ఇంతే కాక సంస్కృత కాశీఖండముననుండి గుణనిధిచరిత్రములోని వగు -

శ్లో. “యాయజూకకులే జన్మ క్వ క్వ మే వ్యసనం మహాత్
 అహో బలీయా స్సవిధి రాభవికర్తానుసాధయేత్
 భిక్షితుం నాధిగచ్ఛామి నమే పరిచితః క్వచిత్
 నచహస్తే ధనం కించి త్కిమత్ర శరణం భవేత్
 నదా హ్యభ్యుదితే భానా ప్రసూరే మృష్టభోజనమ్
 దద్యా దద్యాత్ర కం యాచే యాచే హ జననీ నమే”

అనుశ్లోకములను—

గీ. అక్కటకట దురోగరవ్యసన మెట్లు
 యాయజూకవిశిష్టాన్వవాయ మెట్లు
 ష్టుచేసినఁ జేయుఁగా కే మనంగ
 నేర్చువారము విధి దయానిస్సవృద్ధయి.

కాశీ. ఆ. ర. ప. ౧౧౩.

చ. అరుణగభస్తిబింబముదయాద్రి పయింబొడ తేరగిన్నె లోఁ
 బెరుఁగును వంటకంబు వడపిందెలునుం గుడువంగఁబెట్టు ని
 ర్భరకరుణాధురీణ యగుప్రాణముప్రాణము తల్లియున్న దే
 హరహర యెవ్వరింకఁ గడు పారసి పెట్టెద రీప్సితాన్న

మూల్. ఆ. ర. ప. ౧౧౪.

అనుపద్యములుగా నాంధ్రీకరించెను. ఇందు మొద
 లొపద్యమును వినఱించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున వర్ణించి
 నాఁడు. రెండవదాని నేమాత్రమును మార్పునేయక యుల్లే
 తేసినాఁడు. (చూ. ఆ. ౩. ప. ౧౫) ఈ మూలశ్లోకములు
 కాశీఖండమందు సీతానసంహితయందు నొకరీతినే యుం

దునా? ఈశాననంహిత యెందున్నదో యిగవడదు. కాశీ
 ఖండమే యీశాననంహిత యనినఁ దప్పు కాఁజాలదు.
 కావున నీగ్రంథము కాశీఖండము గూడ రచించినపిమ్మటనే
 గరరం ప్రాంతమున రచింపఁబడె నని నానిశ్చయము.
 అయినచో నవతారికాభాగమందలి యప్రాధికైలికి నలా
 క్షణికప్రయోగములకును గతి యేమందురా? శ్రీనాథుఁడు
 కాశీఖండమునందుఁ గుబేరపూర్వవృత్తకథనావసరమున శివ
 రాత్రిమాహాత్మ్యమును గుణనిధిచరిత్రరూపమున వర్ణించెను.
 తనగ్రంథములం దటనట బాణకాదంబరిలోని వాక్యముల
 నుపయోగించెఁ గాని యీరెంటియందును దనివిననక
 కాదంబరిలోని రసవంతము లగుభాగముల విరివిగ గ్రహించి
 సుకుమారచరిత్రమును గల్పించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును
 సమగ్రముగ వర్ణించెను. గ్రంథమువూర్తిచేసి యవతరణిక
 రచింపకమునుపే కైలాసమున కేగెను. పిదప శ్రీకైలవాసి
 యగుశాంతయ యెట్లో యాయేకలిఖితప్రతిని నంపానించి
 కొంతధనము వెచ్చించియో లేకయో స్వయముగనో లేక
 తనయాశ్రితుఁడగు నొకయప్రాధకవివలననో యుపోదా
 తము నుద్భవింపఁజేసి జనకవియుక్తయై నిరాలంబి యైన
 యీకృతికన్యను దన కంటఁగట్టుకొనియె నని యూహిం
 చుట సాహసము కానేరదు. గ్రంథారంభమునందలి యిష్ట
 దేవతాస్తుతియుఁ గవిస్తుతియుఁ గృతిపతికృతికర్త నుద్దేశించి
 పలికిన వాక్యములును గవిప్రతిజ్ఞావాక్యములందలి వ్రథమ

పురుషప్రయోగమును వేయేల సకలవిధదోషాకరంబైన
 యవతారికయెల్లను శ్రీనాథుని యితరసర్వగ్రంథములకు
 భిన్నమార్గముగలదై పై సిద్ధాంతమును జోషించుచున్నది.
 కావున నిందలి యవతారిక శ్రీనాథవిరచితము కాదనియుఁ
 గథాభాగము నాలుగాశ్వాసములు మాత్రము కాశీఖండా
 సంతరము గరరం ప్రాంతమున శ్రీనాథునిచరమదశయందు
 రచింపబడెననియు నీగ్రంథమందలి కథానాయకునితోడనే
 శ్రీనాథుఁడును బ్రమథపదవి నందెననియు నీకృతియే శ్రీనా
 థునియంత్యకృతి యనియు (దీనికంటె నర్వాచీనకృతి
 కనబడువఱకు) నూహింపవచ్చును.

ఇక నీగ్రంథరచనమందలి కొన్ని విశేషములు:—

గీ. వానిఁ గలలోనఁ గాననివనజముఖయు
 వాని మార్పునఁ బేర్కొని మానవతియు
 వానిగా నాత్మభావించి వరుని గవయ
 నప్పలింపనిసతియు లే దయ్యె నచట.

శృం. నై. అ. గ. ౬౦.

అనుపద్యమును విస్తరముగా రసవత్తమముగా శివరాత్రి
 మాహాత్మ్యమున—

సీ. హృదయ మువ్విఘ్నార నేకాంతముననుండి
 వానిఁ జింతింపని వనజముఖయు
 నొకమా అతనిఁజూచి యొండొక్కమఱిఁ జూడ
 సభిలసింపనివిద్రుమాధరియును

గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గాఁగిటనుజేన్చి

ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును

నతనిరూపంబు గుడ్వంబులందు లిఖించి

యందంబుఁ జూడనియంగనయును

జెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత

వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ

బాదుకోఁబులకింపని పైదలియును

బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టణమున. ఆ. ౨. ౯౪.

అను సీసపద్యముగా రచించెను. ఇంక నిట్టి వనేకము

లాతని పూర్వగ్రంథానుకరణము లిందుఁ గలవు.

గ. తస్య రాజ్ఞో నిఖిలకలాకలాపావగాహనగభీరబుద్ధిః - -

బృహస్పతి రివ సునాసీరస్య కవి రివ వృషపర్వణః వసిష్ఠ

ఇవ దశరథస్య విశ్వామిత్ర ఇవ రాముస్య ధౌమ్య ఇ

వాజాతశత్రోః దమనక ఇవ భీమస్య సుమతి రివ నలస్య

సర్వకార్యేష్వప్రతిహతనుతి రమాత్యో బ్రాహ్మణః శుక

నాసోనామాభవత్. కాదంబరీ గ. ౨౪౩

వ. ఆరాజునకు నిఖిలశాస్త్రకలాపావగాహనగభీరబుద్ధి

యజ్ఞదత్తుం డను బ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్ప

తియు, వృషపర్వునకు శుక్రుండును, దశరథునకు వసి

ష్ఠుండును, రామునకు విశ్వామిత్రుండును, నజాతశత్రు

నకు ధౌమ్యుండును వలునకు దమనుండును బోలె

బ్రధానియై * - శివరాత్రి ఆ. ౨. ప. ౧౧.

గ. సత్యపి రూపవిలాసోపహసితరతివిభ్రమే లావణ్యవతి
వినయవ త్యన్వయవతి హృదయహారిణి చా వరోధ
జనే * కాదంబరీ. గ. ౧౨.

వ. అమృత్తి భార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలా
సవతి సౌభాగ్యవతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీ
ర్యవతి యన* - శివరాత్రి. ఆ. ౨. ప. ౧౫.

పై గద్యమునందలి సప్తమ్యంతములను జనుత్కా
రముగఁ బ్రథమాంతములుగ మార్చినాఁడు. మూలమం
దలి రాజాంతఃపురము నాంధ్రీకరణమున మంత్రి భార్యగా
నొనర్చెను.

గ. ఏకం తు తనయముఖకమలదర్శనసుఖం తు సలేశే తథా
సంభుజ్యమాన మపి నిష్ఫలపుష్పదర్శనం శరవణ మి
వాంతఃపుర మభవత్. కాదంబరీ. ౨౭౧-౨౭౨.

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దౌదవ్యుగాఁగ
విభవసంపత్తి గల్గియు విన్నవోయి
వనితనిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁదాల్చె
శరలతాకాసనమువోలె జవ్వవంబు. శివ. ఆ. ౨-౧౭

గ. అథ తస్యా స్తాంబూలకరంకవాహినీ సతతప్రత్యా
సన్నా మకరికానామ రాజాన మువాచ॥ కా. ౨౯౩.

గ. ప్రథమ మపి స్వామినీ దానవశ్రీరివ సతతనిందితఘర
తాశయనాసనస్నానభోజన భూషణపరిక్రమోదిషు సము
చితేషు దివసవ్యాపారేషు కథంకథ మపి ఫరిజన వ్రయ

- త్నాత్ప్రవర్తమానా సశోకే వాశీత్ - కా. గ. ౨౬౬
- గ. దేవ హృదయవీడాపరిజహ్నియాచ న దర్శితవతీ సా
వికారమ్. కా. గ. ౨౬౭
- గ. అద్యతు చతుర్దశీతి భగవంతం మహాకాల మర్చితు
మితోగతయా శత్రుమహాభారతే వాచ్యమానే శ్రుతం
అపుత్రాణాం కిల గతి రాస్తి నవా సంతి లోకాః.
కా. గ. ౨౬౮.
- వ. ఈదుఃఖింబుసకుఁ గారణం బే మని యడుగుట యుం
బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూలకరంక
వాహిని యిట్లను- అను ౨. ఆ. 30. వచనముగా.
- గ. అపరేతు - - - ప్ర తారణకుశలై ర్ధూరై రమానుషోచి
తాభి స్తుతిభిః. ప్ర తార్యమాణా విత్త మదమత్త చిత్తా
నిశ్చేతనతయా తథేత్యాత్మన్యారో పితా లీకాభిమా
ననా- - - అంతఃప్ర విష్టారభుజద్వయమివాత్త బాహు
యుగళం సంభావయంతి. గ. ౭౧౫-౧౬..
- గ. దర్శనప్ర దానమ ప్యనుగ్రహం గణయన్తి. ౭౧౮.
- గ. దృష్టిపాతమ ప్యుపకాపితే నాపయన్తి. ౭౧౯.
- గ. సంభాషణ మపి సంవిభాగమధ్యేకుర్వన్తి. ౭౨౦.
- గ. ఆజ్ఞా మపి వరప్ర దానం మస్యన్తే. ౭౨౧.
- గీ. త మ్మమానుషకాలోచితంబు లైన
కీర్తనంబుల మైవులకించుకొండు
తారమర్చులుగా మదిఁ దలఁతు రమాహ

విత్తమదమత్తచితులై వెఱ్ఱిజనులు. శివ. ౨-౯౪.

సీ. అయ్యసీవుచతుర్భుజావతారుండ వన్న - - - - - ౯౭

గ. మిథ్యామాహాత్మ్యగర్వనిర్భరాశ్చనస్రణమంతి దేవతా
భ్యః కించ న పూజయన్తి ద్విజాతీన్ న మానయన్తి
మూన్యాన్ నార్చయన్తి త్యర్చనీయా న్నా భివాదయన్తి
భివాదనార్థాన్ నా భ్యత్తిష్ఠన్తి గురూన్.

గ. ౧౨౨, ౨౩, ౨౪.

ఉ. సంపదపేరికట్టిఁజివితాచముసోఁకినమానవుండు పూ
జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జనులై నవారి మ
న్నింపఁడుమిత్ర బంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యముల్వీచా
రింపడు మీ... భరింపఁడహంకరణంబుపెంపునన్.

శివ. ఆ. ౨-౯౮

గ. ప్రపితృశ్రవణ తరువండస్య మధ్యభాగే మణిదర్పణ మివ
త్రైలోక్యబ్రహ్మ్యాః స్ఫటికభూమిగృహ మివ వసుంధరా
దేవ్యాః కైలాసమివ ద్రవతా మాపన్నం...చంద్రాతప
మివ రసితా ముపేతం హరాట్టహాస మివ జలీభూతమ్ - -
శరణ భ్రబృందమివ ద్రవీభూయైకత్ర నిష్క్రందితమ్ అచ్ఛో
దం నామసరో దృష్టవాన్. గ. ౮౫౬

సీ. “స్ఫటికరత్న గృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి-శివ. ౩-౨౧

ఇట్టి యుగాహరణముల సరిక ననేకములుగాఁ
జూడనగును. వేయెల “ త మ్మమానుష ” “ అయ్య సీవు ”

“సంపదపేరి” అనుపద్యముల కీ గ్రంథమునం దే ప్రసక్తియు లేకున్నను గాదంబరీరసాస్వాదపరవశత్వముననే యాంధ్రీకరించె నన్నచో శ్రీనాథకవి కాదంబరి నాంధ్రీకరించుతలంపుననే శివరాత్రిమాహాత్మ్యరచన మారంభించె ననియును, గాశీఖండమునందిలి గుణనిధిదుర్గుణవర్ణనమునను శివరాత్రివ్రతప్రభావవర్ణనమునను దనివిననక సుకుమారచరిత్రమును గల్పించె ననియును విశద మగును గదా ?

పైనిజెప్పిన విశేషములం బట్టి యీ గ్రంథ ముత్తమ ప్రబంధములలో నొకటియుఁ బవిత్ర గ్రంథములలో నొకటియు ననియుఁ దెలియనగును. ఈ గ్రంథ మింతకాలము తాళపత్రములలో ఘుణాక్షరబహుళముగ నింతదనుక (రూం సంవత్సరములు) ఏరికి నగపడకున్ననునేఁటి కాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారి యమోఘపరిశ్రమమువలన నాంధ్రలోకమునకుఁ బ్రత్యక్ష మగుట మహాద్భవ్యవిశేషమే. ఈ గ్రంథమును దొలుసారిపత్రికలోఁ బ్రకటించునమయమునఁ, గీరిశేషులగుశ్రీతంజనగరం దేవరాజసుధిగారు చాలసాయమొనరించిరి. దీనిని సంగ్రహించుటయందుఁ గాదంబరియును శ్రీనాథుని యితరగ్రంథము లన్నియును నహాయము లైనవి. అయిన నింకను గ్రంథపాతములును దోషములు సం దేహములు ననేకము లుండిపోయినవి.

ఇట్లయింక నితరుల కనేకసంస్కరణములు దోచవచ్చును. అవియెల్లఁ దృతీయముద్రణమున గ్రహింపఁబడును.

ఇట్లు, బుధవిధేయుఁడు,
కఱి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

ద్వీ తి య ము ద్ర ణ పీ ఠిక.

శ్రీశివరాత్రిమాహాత్మ్యమున కింతత్వరనోనే వునర్తుద్రణయోగము లభించుట కాంధ్రమహాజనులకు శ్రీనాథమహాకవియెడఁ గలభక్త్యాదరములే కారణము. తొలుతటి ముద్రణ మై యిప్పటి కేంచుమించు పండ్రెండేండ్లు గతించినవి. తొలుతటివీతికకంటె నీవీతికయందనేకాధికాంశములు చేర్పఁగల సని విశ్వసించిన నాకుఁ బ్రత్యంతరాలాభము నిరుత్సాహజనక మైనది. అయిన నీగ్రంథము ప్రకటింపఁబడినవిదప సనేకులు పత్రికాముఖమునఁ జర్చించినవిషయములవలనఁ గొన్ని నూత్నాంశములు తెలియవచ్చినవి. జాని నుచితరీతిని వివరింతును.

ఈనడుమ రాజకీయస్థాప్యలిఖితపుస్తకాలయాధికారులకు “ఈశాసనసంహిత” యనుగ్రంథ మొకటి లభించి

నది. దానియం దీకథకు మూల మున్నది. దానిపరిఘాణము నూఱుశ్లోకములు మాత్రమే. ఆనూఱుశ్లోకములనే యూతగాఁ గొని కాదంబరీవర్ణములను జేర్చి మనకవి యింత గ్రంథముగా రచించినాఁడు. ఆఘాలమును బట్టి చూడ నిం కొక్కయాశ్వాసము గ్రంథ ముండవులయు పని తెలియుచున్నది, గాని, యది యూతఁ డాంధ్రీకరించెనో లేదో నిర్ణయించుట కాధారము లంతగా నగపడకున్నవి.

తొలుతటిప్రతికలో నీ గ్రంథము చిరకాలమువఱ కెవ్వరు నెఱుఁగ రని వ్రాసియుంటిని. దాని నీక్రిందిరీతిని సవరించుకొన్న వేఁడెదను.

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
య,న్యాయమునేయు నేయిటుదు రాత్తుఁడు వీఁడు త్రపా
భిమానము, లాయగఁడట్టియంచు నతిమాత్రములజ్జతుఁ
డైనకైవడిం, దోయజపండ ఖాంధవుఁ డధోముఖుఁ
డయ్యెనభోంగణమునన్.

శా. వ్రాలెం బిచ్చిమ శైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్రమశ్వాగ
మో, స్త్రీల త్తొంశుకకోరక స్తబక కాంతిన్ భానువృన్తండ్
లం, బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాక్షో రాశు
లీలావతీ, భూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముంబుం డేత్రు
కోదండమున్.

క. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజపండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీధిం

గంకేలీతరుపల్లవ

సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్.

వీనికిఁ బ్రతిబింబములు మనుచరిత్రమునఁ గలవు:—

చ. తరుణి ననన్యకాంత నతిదారుణ పుష్పశిలీముఖవ్యథా
భరవివశాంగి నంగభవుబారికి నగ్గము చేసి క్రూరుఁ డై
యరిగెమహీసు రాధముఁ డహంకృతితో ననిరోషభీషణ
స్ఫురణవహించెనోయననభోమణిదాల్చెఁగషాయదీధితిన్
శా. శ్రేణులట్టి నభోంతరాళమునఁ బాతెంబఱుం ష్టాంశు
పా, షాణవ్రాతముకోష్ణమయ్యె మృగత్పష్టావార్ధులిం
కెంజపా, శోణంబయ్యెఁ బతంగబింబముదిశాస్తోమంబు
శోభాదరి, ద్రాణం బయ్యెత్త సరోజవండములు నిద్రా
ణంబు లయ్యెంగడున్.

పెద్దనార్కుఁడు శివరాత్రిమాహాత్మ్యమునుబాగుగా నెఱుఁగు
ననుటకుఁ జైపద్యములు తార్కాణము.

అంధ్రీకరణమునందలి విశేషములు తొల్లివీరికలోఁ
జాలవఱకుఁ జూపితిని, గావున, స్వల్పలోపములను మాత్ర
మిటఁ జూపెదను:—

వ. “ఆరాజునకు...నలునకు దమనకుండునుంబోలె” ఆ. ౨-౧గి
నలునిమంత్రి సుమతి యై యుండ దమనకుఁ డనుట
ప్రమాదము.

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబు గదా...దశరథుండు దిగ్గజములం
బోలినకుమారుల—ఆ. ౨-3గి.

దిగ్గజము లెనిమిది యైయుండ నాలుగనుట యప్రసిద్ధము. ఆ ౨-౩౩ పద్యము పూర్వోత్తరార్థములకు సంబంధము లేదు.

బహుదినంబు లమృహాసదిపు పట్టపు దేవికి * ఆ ౨-౨౦.
 చివునిభార్యను బట్టపు దేవియనుట సమంజసము కాదు.
 శా. “నీమంతోన్న తనంభ్రమంబు వెలయం జేయించె శ్రీ
 యజ్ఞదత్తామాత్యై గ్రణికన్నపాలకుండు * ఆ ౨-౨౧
 యజ్ఞదత్తునిభార్యకుం జేయవలసిన నీమంతోన్న
 యనసంస్కారము నాతనికే రాజు చేయించుటయు నస
 మంజసము.

క. “పరిషే కాంతరమునఁ దా సరసిరుహాకరము వెడలి”
 అనంతరము కాని యంతరమైయుండదు. ఆ ౩-౨౩
 కాదంబరీభాగముల నందందు బహుళముగఁ జొ
 ప్పించినట్లు పూర్వప్రీతికలోఁ బేర్కొని యుంటిని. ఇంక
 నీక్రిందివిషయములనుగూడఁ దిలకింపుఁడు.

కాదంబరిలోని శూద్రకుండును దారాప్రీతుండును
 జేరి యిందు హేనూంగదరూపము నొందిరి. తారాప్రీతుని
 పట్టమహిషి విలాసవతియు శూద్రకుని యంతఃపురమును
 నిందు యజ్ఞదత్తామాత్యునిభార్య సుశీలగాఁ బరిణమించిరి.
 కాదంబరిలోని శుకనాసుఁ డిందు యజ్ఞదత్తుఁ డయ్యెను.
 అందలి చంద్రాప్రీతివైశంపాయను లిందు విద్యాభ్యాసకా

లమున సుకుమారత్వ మొందిరి. కాదంబరలో శుకమును దీసికొనివచ్చిన చండాలవారికారూపచ్ఛన్న యగుమహాలక్ష్మి యిందుఁ గథానాయికయగు జనంగమకన్యగా నవతరించినది. అందలిపక్కణమ యిందలి పక్కణము. అందలిశబరసేనాపతి మాతంగకుఁ డిందు మాతెతతోఁ గాఁపురమున్న సుకుమారభూమికఁ దాల్చెను. అందలిశబరసైనికు లిందు వృద్ధసుకుమారునిసహచరులు. కాదంబరలోని తారాప్రీడుని మహిష విలాసవతి సంతతి లేక విచారించుట, భర్త యామె నోదార్చుట, తాంబూలకరంకవాహిని గుట్టు చెప్పట, శివాలయపురాణశ్రుతి, దానధర్మాదు లాచరించుట, గర్భస్రాప్తి, సూతికాగృహాలంకారము, ప్రసవము, ప్రసూతినమయబలివిధానము, కుమారసంరక్షణము, శైశవక్రీడలు మొదలగున నెల్ల దీనియం దట్లే నలక్షణముగ యజ్ఞదత్తునిభార్య విలాసవతి వానికుమారుఁడు సుకుమారుఁడు వీరివిషయమున వర్ణింపఁబడినవి. సీమంతోన్నయనవుంసవనము లిందు స్వతంత్రముగఁ జేర్పఁబడినవి. అధమాధమవాపక్షమున నొక్కపర్యాయమే జరుపఁబడిన యారెండుకర్తలు నానాటికే యాంధ్రదేశమునఁ గర్తృశ్రద్ధ యడుగంటె నని తెలుపుచున్నవి.

ఈ యంశముల నెల్ల నాలోచించిన నీకవి ముముక్షులు పెంచినాఁడో తెలియఁ గలదు.

దీసికి మూల మగునీశానసంహితాభాగమును నేనిం
కను జూడఁ దటస్థింపలేదు. అది లభించెనేని త్వరలోనేయీ
గ్రంథమున కనుబంధముగ నందలివిషయములను గూడఁ
బ్రకటింతును.

బుధజనవిధేయుఁడు,

విద్వాన్, కఱ్ఱి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ప్రథమాశ్వాసము.

—o—o—o—

ఇష్ట దేవతాస్థారనాదికము.

శా. శ్రీ - - - - - వాశ్రితోరస్థస్థలీ
 నాగాధీశవిశిష్టసంస్తపలసన్నాళికపాదద్వయ
 ప్రాగల్భ్యం డగుశంకరుండు మనుచుం బ్రత్యక్షమైయె
 ప్పడున్ | యోగీంద్రాఖ్యుని ముచ్చడింద్రసుతుని న్నద్యు
 క్తశాంతాతునిన్.

శా. శ్రీ రామారమణుం డశేషజగతీక్షేమంకర ప్రక్రియా,
 భారాయతమస్కుండార్యజనసంభావ్యండుభవ్యాత్మం
 డై, గారామారంగ సుమ్మాంబికసుతున్ గారీశభక్తా
 గ్రణిన్, ధీరుస్తుమ్మయశాంతుని న్ననుచుసం దీర్ఘాయుర
 రాఘ్యంగన్.

ఉ. నాలుగుమోములందనరనాలుగువేదములభ్యసించుచున్
 నాలుగునైదురూపముల నవ్యసుఖ ... చేసియున్, ఆలిని

బుక్కిటందిడి విహాయనవీధిని నంచ నెక్కి తాఁజాలఁ
 జరించుబ్రహ్మఘనశాంతుఁడుశాంతనఁ బ్రోచుఁ గావుతనె.
 చ. హరిహరపద్మజాదులగునాద్యులుసంతభక్తియుకులై
 చిర మగునిష్ఠసంపదలఁ జేకొని లోకములక నృజింపఁగా
 నరుదుగఁ బ్రేమఁబ్రోవలయమందఁగఁ జేయఁగఁగరలై రిసి
 పరమహనీయత త్వమనివార్యము సద్గుణశీల పార్వతీ.

గీ. మదనుఁ గన్నతల్లి మాధవునిల్లాలు
 బ్రతుకు లెల్లఁ దానె పట్టిచూడ
 ముఖ్యమైనలక్షి ముమ్మయశాంతాత్మ
 మందిరంబునందు మసలుచుండు. గ

చ. కవికవితాభిలోనముఖగహ్వరమోడయిఃస్వాత్రెడ్డహృ
 త్పవనుఁడు పీలికాఁడు మృదుభాషలు రత్నము.....
 .....మాతృవర్తకునికై వడి నీకు విశేషసత్కృతుల్
 గవయఁగనిచ్చెనీవలనఁగా వ్యసుఖస్థితియిచ్చుఁగావుతనె.

సీ. బాణు నద్భుతశాస్త్రబహుకలాపారీః
 బ్రకటవరకవితా - - -
 - - - గాంభీర్వబంధాసుబంధవి
 స్ఫురితమహోన్నతిస్తోము సోముఁ
 జిరతరమతిభద్రుఁ జెన్నారీశేవభద్రు
 కతులగుణస్ఫూరు నమ్మయూరు
 వరసీతిచాతురీనాగ్భూతిభవభూతి
 ... మోఘుమాఘు

ఘనవినూత్నవికాసు శ్రీకాలిదాసు
 దండి కావ్యానులాపవాగ్దండి చండి
 ఉత్తవాగ్దంభణప్రఖ్యుః జుత్తపాఖ్యుః
 దగిలి మలహణు బీలహణు - -

2

ఉ. ఉన్నతమైన యాంధ్రకవిత్వోక్తులనెంతయుఁబ్రోడలైనయా
 నన్నయభట్టు తిక్కకవినాయకుఁ డెఱ్ఱన శంభుదాసు -

. . . . .
 - - - - - శాస్త్రముల సంఘట - - - - - కన్. 4

క. కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల
 సతతము గొనియాడి వారినన్నతి - -

- - - - -
 - - - - - 5

క. - - - - - కోటుల

తెఱఁ గదె యని తప్పు తెల్ల దీర్తురు వశులై
 యెఱుఁగరు సుకవులఁ గుకవులు
 కఱకులు వలుకుటయ నేర్పు గర్వప్రాధీన్. 60

ఉ. పద్యగణాక్షరప్రకరభావరసార్థగుణ... శబ్దపదహేతు
 కలారసనత్కియాధ్యమై, యూద్యులు చన్నమార్గమున
 నావడిప్రాసవిడంబబంధమై, చోద్యముగాఁగఁ జెప్పు
 కృతి శ్లోత్రసుఖావహ మెల్లచోటులన్.

శా. ... .. సంభూతకస్థాన మై, భ్యా
 తంబై బుధహృద్యమంగళకవీంద్రాచార్యనంసేవ్యమై,

యాతారార్కసుధాంశువైకమలజాతాకల్పమై యెప్పు
 డున్, జ్యోతిశ్చక్రముఁ బోలెఁ గ్రాలవలగా సౌ...౧౨
 వ. అని యిష్ట దేవతా ప్రార్థనంబును గురుస్మశంసయుఁ గపి
 శ్వరప్రస్తుతియుఁ గుకవి నిగాకరిణంబునుం జేసి యొక్క
 కవితావిధానంబు శైవంబుగా సుకుమారచరిత్రంబు --
 శివస్తిశ్రీపర్వతస్వయంభూశ్రీచిరచక్రవర్తిశ్రీమన్మల్లి
 కార్జున శ్రీమహాదేవుని ముఖమండపంబున సుఖాసీను
 లయి యంచుగండపుధ్వనిమహా...భక్తప్రకరంబులును
 విజయనధ్యక్షు లగు శుద్ధక్షత్రియులును, ధనపతిసమా
 నసంపద్యాసితు లగు వైశ్యులును, నిర్వకప్రరాక్రము
 లగు వీరభటులును, శంకరపురాధ్యక్షులును, స్థానా - -
 యోగంబును, గుండలి దండలాసక ప్రేరిణి ప్రేఖణం
 బులైన చతుర్విధస్మత్తగీత వాద్యాభిజ్ఞులును, గళావిలా
 సకరుణాబంధురబంధభేదంబుల గంధర్వసంగరప్రవీణు
 లయిన ... సియుండ శ్రీశాంతభీతౌవృత్తియతీశ్వ
 రుండు శివకథావిధానంబులఁ బ్రొద్దులు వుచ్చుచుఁ దన
 మూలభృత్యుం డగు పుష్పలఘుముమ్మడి దేవయ్యశాంతు
 నిం గనుంగొని నీపేరన...కవిత్వంబును సేకథ యుపస్య
 సింపుమన మహా ప్రసాదం బని సత్త విసార్వభౌముం డగు
 శ్రీనాథకవివరేణ్యుని గృహావిశేషంబునం గాంచి శ్రీమన్మ
 ల్లికార్జునమహాదేవ ... అంచుగండముఖ్యవరణా...
 లోష్యయోకోరామేశ్వరపండితారాధ్యాదిచాతుర్వర్యం

గౌలని రామా రెడ్డివలన లింగాల

- - - - - రిమెతోడ

భక్తి రాజాఖ్యుచేఁ బర్వతేశ్వరునకు

నర్పించె జెరునాడు నాతుకూరు

ధరణిఁ ద్రిపురాంతకున కాముదాలపల్లె

రాయవేశ్యాభుజంగువల్లవ యిచ్చె

నిట్టి పారుష - - - - -

పోలిదేవయ్య చెన్నూరుఁ బుణ్యమూర్తి.

౧౬

ఆగురుస్వామి నిజవంశానుచారంబునకుం దగిన తలోడ

రిం బరిణయంబయ్యె నంత.

౧౭

సారీతలోడరి గాఁబోలు నీభా

- - - - - యుండు

శ్రీలక్ష్మీ గాఁబోలుఁ జెలువసౌభాగ్యంబు

దిక్కుల నెల్లను బిక్కటిల్లు

వాగ్దేవి గాఁబోలు వర్ణితబహుశాస్త్రు

పాండిత్యవిస్ఫూర్తిఁ బరిధవించు

నింద్రాణి గాఁబోలు నిందునిభాస్య...

..ఖ్యాతిచేఁ బరఁగుచుండు

ననఁగ నేప్రొద్దు గుణముల నతిశయిల్లి

పరఁగ శ్రీ శైలనాథునిపట్టనమునఁ

బోలిదేవయ్య కులసతి పుణ్యచరిత

ముదితనజ్జననికురుంబ ముమ్మమాంబ.

౧౮

ప్రథమాశ్వాసము.

ఉ. పోలయముమ్మమాంబికలు పుణ్యచరిత్రుల భక్తియుక్తులం
బోలఁగఁ గాంచి రేడ్వరను బుణ్యముషీశ్వరసప్తతుల్యులం
బోలినపుత్రసప్తకము భూతహితార్థగుణస్మృత్తికై
లాలితవిక్రమోన్నతుల లక్షణదివ్యవిచక్షణాత్తులన్. ౧౯

సీ. రామామనోహరరతి రాజనిభుఁడు శ్రీ

మల్లినాథాఖ్యుండు మహిమవెలయు

- - చారనిర్తలస్వాంతుండు

శ్రీగిరినాథయ్య చెలువుమీఱుఁ

బరమశైవాచారపాండిత్యగరిమల

సెట్టిదేవాఖ్యుండు చెన్నమీఱు

వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు

భీమేశ్వరస్వా - - -

వెలయముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి

ఘనుఁడు శొమరగిరీంద్రుండు గలిగియుండు

- - పోతలింగాఖ్యుండు పాలుపుమీఱు

సప్తఋషులకు నేప్రోద్దసములు- ౨౦

క. - - -

- - - గావలసెను

కారణజన్ముండు...వూరకి -

- - - ౨౧

సీ. లింగార్చనక్రియా...చెల్లించు

విఖ్యాతి...య్యదండా... వాఁడు

వరమలింగధ్యానపారీణసద్బుద్ధి
 నల్లమస్త్రభులీల నలరువాఁడు
 రుచ్యర్షణక్రియారూఢి నిద్ధారణి
 మాదరచెన్నయ్య (మహీమవాఁడు)

చెలఁగె గురులింగజంగమసేవకుండు

మల్లికార్జునశివునకు మంత్రియనఁగఁ
 దూర్పునాఁడెల్లఁ బాలించునేర్పరతఁడు

శ్రీనమేతుండు పోలయసెట్టివిభుఁడు.

౨౨

వ. అమహాత్ముండు దనవర్ణనంబునకుం దగినవర్ణనీయ యగు
 సాధ్వి వివాహంబయ్యె నంత.

౨౩

సీ. పార్వతిమూర్తియు భారతీదేవియు

నిందిరరూపంబు నింద్రునతియు

రోహిణీదేవియు రుక్మిణీదేవియు

స్వాహాస్వధాతులశక్తిచయము

గంధర్వసతులును గండర్పుభామయుఁ

(గశ్యపు)సాధ్వులుఁ గ్రతువునతులు

వరవసిష్ఠుని రాణి ధరఁ గుంభసంభవు

రామయు నాదిత్యురమణిఁ గూడి

ధరణి నొక్కటఁ బుట్టించెఛాత యనఁగ

మగువ సెట్టిదేవాఘ్నినిమారమాంబ

- (నకలనద్గుణవి)ఖ్యాతసారసాఖ్య
 మహితపంచాక్షరీమంత్రమానసాత్మ. ౨౪
- క. సెట్టియమారమ గాంచెను
 దట్టల భీమయ్యఁ బ్రోలధరణీధవునిన్
 మట్టరగండని ముమ్మయ్యఁ
 సెట్టన విలసిల్లువీరశేఖరు నర్థిన్. ౨౫
- క. పారావారగభీరుఁడు
 నారీజనమనఘండు నరనుతుఁ డనఁగా
 ధారణి సెట్టియభీముఁడు
 వారక వర్ధిల్లు నెవుడు వైభవ మలరన్. ౨౬
- క. లాలితవైభవశీలుఁడు
 లోలాక్షీమనఘండు లోకఖ్యాతుం
 డాలోలచరితుఁడు ధరఁ
 బ్రోలామాత్యుండు వెలసెఁ బుణ్యోదయుఁ డై. ౨౭
- సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారిజాతోద్భూత
 ఫలము లేగురువుసంభాషణములు
 వీరశైవాచారవిమలమార్గానూన
 శాశ్వతం బేగురుస్వామిమహిమ
 నిఖిల దేశాధీశనివహప్రమేయక
 పాత్ర మేగురుమూర్తిపాదయుగళి
 శంకరపూజాప్రశస్తదీక్షాజనా
 (హోద మేగు)రువుహస్తాంబుజాత

మనగఁ బండితచెనమల్లికార్జునుసకుఁ
 (జాత్ర)రత్నంబు సెట్టియప్రభునుతుండు
 మారమాంబాతనూజుడు మహితయశుఁడు

వెలయు ముమ్మడి దేవయ్య వినుతకీర్తి. ౨౮

ఉ. శ్రీగిరి(తూర్పుభాగ) ముసఁ జెన్నగుభక్తిమహత్వ... ౨౯

- -గమవేదశాస్త్రముల నంచితధర్మకథాప్రసంగవి...

- -విశేషసూత్రముల నాయతశక్తి సుభక్తియు -

... .. చెప్పుదు నెప్పుడున్. ... ౨౯

క. వార - - -

సారార్థము లయినకృతుల సభలోపలఁ దా
 గారామారగఁ బలికన

శారద యీరూపనంగ జగతిఁ (జరించున్). ౩౦

గీ. - - -లాఖ్యమాన

భీకరుండు - -

(బసవశ)ంకరుండు పరవాదిమండుక

భయదపన్నగుండు భక్తిఘనుఁడు. ౩౧

క. వీతాంబరుఁ బొలియించిన

ఖ్యాతచరిత్రుండు జై నకాశోనరతా

ర్యాతతబిగుదాంకుఁడు సం

జాతప్రవీలీనబిరుదసముతుఁ డెలమిన్. ౩౨

చ. పరిణామ మయ్యెఁ గాంతఁ గులభామిని రుద్రయవృత్తి
 శాంకరిన్, సరసకలాభిరామ కులనంస్తుత (శుణ్య)

పరవాదికుత్సీలభాసురదంభోలి

పరనాదికేంధసపావకుండు

పరవాదిచయతమఃపటలోగ్రభానుండు

పరవాదిభోగినుపర్ణుఁ డనఁగఁ

జటులజై నకోలాహలసమరబిరుద

ఘనుఁడు సంగ్రామపార్థుండు వినతియశుఁడు

శుభుఁడు ముమ్మడి దేవయ్యసుతుఁ డనఁగఁ

వెలసె శాంతియ్య విక్రమవీరవరుఁడు.

3౬

గీ. వేడ్కఁ గవిసార్వభౌముని పిములచరితు

స్తాందపౌరాణికం బైనకథలలోన

ఘనత శివరాత్రిచరితంబుఁ దెనుఁగుఁగఁగఁ

గరుణఁ జేయుము శ్రీనాథకవివరేణ్య.

37

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్విండు కమలనాభామాత్య

పౌత్రుండును మారయామాత్యిపుత్రుండును నగుశ్రీనాథ

కవివరేణ్యంకును సంతుష్టమానసుండై శాంతిస్వామి

యొసంగిన కర్పూరతాంబూలజాంబూనదాభరణంబులు

స్వీకరించి స్కాండంబున నీశాసనసంహితం జెప్పంబడ్డ

యురులింగోద్భవంబును శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబును...

కథావిధానంబున కథీశ్వరుఁగా శాంత - 3౮

వ్యవ్యంతములు.

క.

- దాసనిర్మలమతికిం

- గృత్యాకృత్యవివేకికిఁ
 బ్రత్యధిద్విరదదశనపంచాస్యసకున్. 3౯
- క. రామామన్మథమూర్తికి
 రామత్రయలీలమతికి రమ్యాత్మనకున్
 సోమవ్రతవరకాంతికి
 భీమజయోత్కటవిశేషభీకరమతికిన్. ౪౦
- క. శైవాగమశాసాది
 ప్రావీణ్యాగణ్యపణ్యభరితాత్మనకున్
 భావాభావవివేకికి
 భావితవంశావతారపరమాత్మనకున్. ౪౧
- క. జంభాంతకవైభవునకు
 సంభృతశాస్త్రపతాపశైలోన్నతికిన్
 శుంభాత్ప్రభవరతికిన్
 దంభోలిస్ఫురితతీవ్రతరఖడ్గునకున్. ౪౨
- క. వరముమ్మయశాంతునకుఁ
 బరమపరజ్ఞాననిధికిఁ బావనమతికిన్
 నిరుపమవిక్రమయశునకుఁ
 గరుణారసపూరితాత్కలితాంగునకున్. ౪౩
- వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియునభిమతార్థసిద్ధియునత్య
 ధర్మక్రియావృద్ధియు నగునట్లదశవర్ణనాగర్భంబుగా
 నత్యాశ్చర్యకరంబై యుండ నారచియింపంబూనిన
 కథానిధానంబు సకలపాపనిర్ముక్తబై సర్వవస్తుసంధా

నం బై సర్వలక్షణసంపన్నం బై సర్వాగమామాననం
 భావితసంస్తుత్యంబై సరమధర్మోత్కృష్టంబై పరమేశ్వ
 రప్రియంబై పార్వతీమనోహరంబై శ్రీనాథసేవితంబై
 బ్రహ్మ యద్ర దేవతాది సంస్తూయమానం బై శోభిల్లు
 నిష్పణ్యచారిత్రంబు దశదోషవివర్జితంబై ... నానేర్చిన
 విధంబున రచియించెద నది యెట్టిదనినఁ బూర్వోక్త
 మార్గంబునఁ బరిపూర్ణంబై యథావిధి శోభిల్లు నిష్పణ్య
 చారిత్రంబుఁ బోలినట్టి ధర్మక్షేత్రంబును మహాతీర్థంబును
 నగుగంగాకాలిందీసంగమంబున సంశ్రితాత్మలు సత్య
 వ్రతపరాయణులు నగుశౌనకాదిమహామునులు దీర్ఘ
 త్రంబునందుఁ గూడి యుండంగ వేదవ్యాసప్రియ
 శిష్యుండు రోమహర్షణతనయుండు పౌరాణికుండు సూ
 త్యాహిసంభవుండు సూతుం డేతెంచిన సంహృష్ట
 మానసు లయి యమృహామును లాసనార్ఘ్యపాద్యాదు
 లం బూజించి యతని కిట్లనిరి. ౪౪

సీ. సర్వజ్ఞ రోమహర్షణతనూభవ సూత
 యఖిలపురాణవిద్యాస్రగల్భ
 పంచావయవయుక్తభవ్యకావ్యవిదగ్ధ
 యాశ్చర్యహేతువులైనకథలు
 రత్నాకరమునందు రత్నంబులునుభోలె
 గలవు నీయందుఁ బొగడ్డగాదు
 నీవెఱుంగనివిద్య లీవిశ్వమున లేవు
 తర్కించి యెన్నివిధములఁ జూడ

ను త్రోత్ర సత్కృత్య మొప్పనీకుఁ

గాలనిర్ణయకలన నీకరతలంబు

పూర్వమున మేము సేసినపుణ్యమెల్ల

ఫలితముగ నేగుదెంచితి ప్రారణంబు.

౪౫

వ. వేదంబులు నాలు గంగంబు లాఱు మీమాంసాన్యాయ
 విస్తరపురాణధర్మశాస్త్రంబు లాయు ర్వేదధను ర్వేదం
 బు లర్థశాస్త్రంబు లన నష్టాదశవిద్యానిధానంబులకు
 నాదికర్త సదాశివుం డాశూలపాణి యమహాస్థానంబు
 లు బ్రహ్మ కువ దేశించె నసంతరంబు శంకరాజ్ఞాప్ర చోద
 తుండై కృష్ణద్వైపాయనాభిధానంబున ననాదినిధనుండు
 వుండరీకాక్షుండును, నరణియందు వైశ్వానరుండునుం
 బోలెద్వాపరాంతంబునసత్యవతియందావిర్భవించెవేదా
 రోపబృహణార్థంబు నర్హస్తిసర్గవంశమన్వంతరవంశా
 సుచరితంబు లనుపంచలక్షణంబులం గలిగి బ్రాహ్మంబు
 వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యంబు నారదీ
 యంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు పాద్మంబు బ్ర
 హ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు
 వామనంబు కౌర్మంబు మాత్యంబు గారుడంబు బ్రహ్మం
 డంబు లను మహాపురాణంబులు పదునెనిమిది గల్పిం
 చె నవియును.

౪౬

గీ. గ్రంథనంఖ్యఁ బురాణసంఘంబుగూడి
 నాలులక్షల నీపురాణములలోన

† తప్రారణంబు.

నూఱువేల్గంధములలోన నుతివహించి

శ్రీమహాస్కాందసంహిత శివునిఁజెప్ప.

౪౭

వ. అందు శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబు చెప్పం బడియుండు నమ్మ
హావ్రతం బెట్టి దెవ్వ రాచరించి కేఫలంబు నొసంగు
మాకుం బరిపాటి తేటపడ వివరింపు మనిన నక్కఱ
కుండు శౌనకాదిమహామూనుల కి ట్లనియె. ౪౮

ఉ. తాపనసార్వభౌములు నదాశివరాత్రి మహావ్రతంబుదో
షాపహృతిక్రమంబు వినుఁ డాదరణంబున నేను సద్గురు
శ్రీపదపద్మము ల్దలఁచి చెప్పెడి శంకరసంగీతాకథా
దీపితభవ్యమార్గమును దేటపడ న్నొదలింటినుండియున్.

గీ. ప్రళయకాలంబుతుడఁ గాశిరాత్రి చనిన
నపరమగునర్గమునకు బీజాంకురంబు
శీతమును నుష్ణమునుగాఁగఁ జలువచిలువ
గంధవాహంబువీఁచు నిర్గంధ మగుచు.

౫౦

సీ. మూలముట్లుగను నున్మూలనంబును బొంది
మహిధరంబులురూపుమూలియుండఁ
ది భువనంబులును జల త్ప్రణరాశియునుఁ బోలె
సప్తార్చిచేత భస్మంబు గాఁగఁ
బుష్కలావర్తకాంభోధరంబులు వృషి
విశ్వప్రసంచంబు వెల్లిగొనఁగ

- భూర్భువస్వర్లోకములు మహర్లోకంబు
 జనలోక మెక్కి విశ్రాంతి మెఱయ
 సఖలదిక్కులు ముంచి బ్రహ్మాండగోళ
 మప్పళించుచు...సప్తార్ణవములు
 సిండికొనియుండఁగా రిత్తనింగితోడఁ
 గొంత కాలంబు శూన్యమై గొడ్డువోయె. ౧౧
- వ. అప్పుడు బ్రహ్మ నారాయణుం డై శివయోగముద్రా
 ముద్రితలోచనుం డగుచు సముద్రంబునడుమం బవ్వ
 లించిన. ౧౨
- క. జనలోక మెక్కి సిద్ధులు
 వినుతించిరి జలధిస(లిలవీచీరింఖ
 ధ్ధన)జాతయోగనిద్రా
 వినిమీలితదీర్ఘనయను విషధరశయనున్. ౧౩
- గీ. దేవతలు సంస్తుతింపఁగఁ దెల్లవారె
 గల్పసంహారకాలంబు కాళరాత్రి
 యంతమేల్కని కూర్చుండె నాదిపురుషుఁ
 డాదిమబ్రహ్మ జగమునేయంగదఁలఁచి. ౧౪
- గీ. అభినవోన్మేషజహ్మ మైసటిదృష్టి
 టశలు వీక్షించె ద్రిభువనాధీశ్వరుండు
 చింతనొంది లోకంబు సృజింప వెఱవు
 హృదయమున... ౧౫

ఉ. - - - - - లెందణంగిరో
 చుక్కలసుద్దియెద్దియొకొచూడగఁగందుమె పర్వతంబులకొ
 దిక్కులచాయ లెవ్వియని ధీరత నల్విటుచింత(నొందఁగా)
 - - - హృతివిశ్వము ముంచియుండఁగఁ.

క. అంతఃకరణంబున నటు
 చింతిలి యుండుచుఁ బ్రపంచస్పృషికినిఁగ్రియో
 దంతము లేక దుర్వ్యధ
 సంతనకట్టఁగ విధాత చాఁగం డయ్యెన్. ౧౭

వ. వెండియు బహువిధంబుల నూహాపోహ లొసర్చియుఁ
 బుండరీకసంభవుండు భువననిర్మాణక్రియారంభంబునకు
 నుపాయంబుఁ గానకచీకాకుపడి కాకోదరగ్రామణికం
 త్రవేయు భగవంతుం గృతాంతఃస్థునను సంస్కరించి
 తత్ప్రసాదంబున వసుంధరాగోళంబు మహాంధకార
 మగ్నం బగుట యెఱింగి యజ్జగద్ధాతుల సుద్ధరింపం
 దలంచి. ౧౮

శా. క్రోడాకారము* దాల్చికంత భవఘ్నుర్భుధ్వానవిస్ఫుర్తి బా
 తాళక్రోడమహాకటాహము సముద్ధాటింపఁ దిత్కంధరా
 గోళస్థాయిని యైనభూమి పృథువక్షోజప్ర దేశంబున స్త్రీ
 లాసత్పులకాంకురంబులెగయ న్వెన్నుండుమున్నీటిలోన్.

గీ. లోతుమున్నీటిలోపల నీతలాడెఁ
 గూటక్రోడావతారుడై కెటభారి

* దాల్చెఁగంత.

చటులవాలక శాఘాతసంప్రభూత

నీరమండుాస్వనంబున నిగి యద్రువ.

౧౦

సీ. కాఁడిపాఱిన మేనిగరులు బ్రహ్మాండంబు

కనుపపూబంతి కక్కజముదోఁప

ఖురపుటంబునఁ గీలుకొని మేరుకుధరింబు

మువ్వలోపలి తొతిమురువువడయ

దీర్ఘ కంఠకఠోరఘుర్ఘుస్వనమునఁ

బాతాళగోళంబు బాతలింప

నీలాంబుడ శ్యామనిడి దేహచ్ఛాయఁ

బ్రళయంతకాలంబు దొలకరింప

స్తపాతాళముల క్రిందఁ జాఁగిపడిన

యవని నెత్తె నిశాఱవంష్ట్రాంకురమున

నభినవ స్తబధోమదివ్యావ తారుఁ

డంబురుహలో చనుండు కల్పాదియందు.

౧౧

వ. ఇవ్విధంబున మహాపర్వతసన్నిభంబును నీలమేఘవృత్తి
 కాశంబును దంష్ట్రాదండదారుణంబును విపులవృత్తాఘన
 న్కంఠంబును సమున్నతకటితటంబును హ్రస్వవృత్తో
 రుజంఘాగ్రంబును దీక్షాఖురమండలంబును బద్ధరాగ
 సదృశేక్షణంబును దృఢద్భీరమహాప్రోథంబును సముదీ
 ర్ణోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసవిఘ్నూర్ణిత స్రళయార్ణవంబును విద్యు
 చ్చటాపాటలనటచ్చన్నకపోలస్కంధబంధురంబును న
 యినవరాహరూపం బావహీంచి రసాతలంబున నలిల

మగ్న యగు పృథివి నుద్ధరించిన.

౨౧

గీ. దానవారాతిదంష్ట్ర నెత్తంగఁబడిన
యుర్విచుట్టును జలధి నీగోడి

త వెలిపట్టుజగజంఘగొడుగువోలె.

౨౩

నీ. జయజయధ్వనులతో సన కాదిమునికోటి
వేదాక్షరంబుల వినుతి నేయ

బహుళసౌరభమ . . లుష్పశీల్లంగ
విద్యాధర . . విగులు గురియ

దివ్యదుందుభిసముతీతనినాదంబుల
భూ . . గ్రంథంబు బోరుకలఁగ

జోకయై యస్పరస్పదతీకదంబంబు
నింగిమీఁదఁ బ్ర మోదనృత్తమాడ

జద్దవడియుండె నొకకొంతప్రొద్దువేడ్క
నవయవంబులు గరుదాల్ప సమ్యతుండు
సశయజలనిధి క్రింద...పడినయట్టి
యుర్విదంష్ట్రాంకురంబున నుద్ధరించి.

౨౪

గీ. సురలు తనమీఁదఁ బువ్వులసోనగురియఁ
జూడనొప్పారె హరిశతక్రోడమూర్తి
కంధరంబుల ఖద్యోతగణనామెఱయఁ
జాలనొప్పారునంజనాచలమువోలె.

౨౫

వ. ఆవిధంబునఁ బ్రలయసలిలోపద్ర వంబుఁ దీర్చి ధాత్రిఁ

బూర్వస్థానంబున సంస్థాపించి సర్వసర్వంసహాభారవ
హసంబునం బ్రభవింపిన స్త్రయాసఖేదం బుజ్జగించుట
కయి శాపసెజ్జసై మున్నీటినట్టనడుమం బవ్వలింది
నారాయణుండు నిజాంతర్గతంబున. ౩౩

శా. దుర్వారోద్యమభంగి దంష్ట్రకతుడిన్ దూరంబుగానైతి
యే, బూర్వస్థానమునందుఁబెట్టితి యథాపూర్వంబుగా
నిప్పు డీ, యుర్వీనుండలి నెట్టివాఁడనొకొ యోహా
యంచుఁ జిత్తంబునన్, గర్విం చె న్నధుకైటభాంతకుఁ
డుదస్వద్వారిమధ్యంబునన్.

గీ. అంత సిటఁ దాన తాసగుసబ్బభవుఁడు
దంభకోడానతాఁడై ధాత్రియైతి
సాగెఁ బ్రారబ్ధమార్గానుసారమునను
మొదలుకొని యెల్లవిప్లవములు సృజింప. ౩౪

వ. మహత్సర్గంబు భూతసర్గంబు వైకారికసర్గంబునను బుద్ధి
పూర్వకంబు లగుమూఁడును బ్రాకృతసర్గంబులు, ముఖ్య
సర్గంబు, తీర్యక్సర్గంబు, దేవసర్గంబు, మానుషసర్గంబు,
గ్రహసర్గంబును నాసేషును బుద్ధిపూర్వకంబులు వైకృత
సర్గంబులు కౌమారసర్గంబు, ప్రాకృతసర్గంబు నీతొమ్మి
దియు ససాధకంబులు సాధకత్వంబును నైహికాముష్మీ
కహి తాహితతదుపాయతత్ప్రతికారవిరహితంబునం కేసి
యప్రయోజనంబు లగుట నీతొమ్మిది సర్గంబులవలనను
బ్రయోజనంబు గానక కనకగర్భుండు మహేశ్వరునిం

బ్రస్తుతించితత్ప్రసాదంబునంబు రాణస్రజాపతుల(కశ్యప) మరీచి భృగ్వాంగిరసపులస్త్యపులహక్రతుదక్షవసిష్ఠుల మాససంబునం దొమ్మండ్రను ధర్తాధ్ధనంకల్పంబుల మూఁటినిఁగూడఁ బన్నిద్రఱువుతులఁ గాంచె. అపన్ని ద్దఱవలననుం బండ్రెండు దివ్యసంశంబులు స్రజావంశం బులుఁ గ్రియావంతంబులునై స్రవరిలై సందు దేవదైత్య దానవమునియక్షగరుడగంధర్వకిన్నర కింపురుష సిద్ధ విద్యాధరకర్తదేవతాస్సరఃకామిసీరక్షోభూతపిశాచమనుష్యపశుపక్షీమృగోంగ కీటక గిరిగ్రావవృక్షులతాగుల్కాదులును, గాయత్రీత్రిష్టుస్సామరథంతరంబులును, అగ్నిష్టోమ హయ మేధవాజపేయాతిరాత్ర ప్రాండరీ కాదులు లోనుగాఁగల చరాచరంబులు ప్రాజాపత్యాంగోపాంగ ప్రత్యంగబుల జన్మించె నవ్విధంబున నిఖిలప్రపంచంబు నిర్మించి విరించి నిజాంతర్గతంబున.

ఉ. ఏ సధికుండ నాకుఁబ్రతియెవ్వరు నిరరకోటిలోన నేఁ గాని జగత్ప్రపంచపరికల్పననేయఁగ లేఁడు తక్కొరుండే నఖిలేశ్వరుండనని యెవ్వరునుం బ్రతికోటిలేమిఁ దాఁ దానయహంకరించెనువిధాతసదాశివుమాయపెంపునన్.

వ. ఇవ్విధంబుఁ నవప్రంభంబు గైకొని యంభోరుహసంభవుండు తాను సృజయించినభువనంబులువీక్షింపందలంచి రాయంచిత్రేకెక్కిదిక్కులఁ జరించువాఁడుముందట. ౨౧

మహాస్రగధ. అటఁ గాంచెం బద్ధగర్భం డహిమకరధులీ

హస్తినిక్రాదియాద్యః, పటలీ ధాటీవిహారస్ర చలితమహిభృ
 త్పక్షవిక్షేపలీలా, చటులోర్ని వ్యాప్త ఘోషాసముపచిత
 దిశా సౌధవీధీవిటంకా, పటుసంఘాటాప్ర తిశ్రుద్భయక
 లితజగద్వ్యాప్తి లబ్ధి స్సుధాబ్ధిన్. ౨౨

లయగ్రాహి.

తో యజభవుండుమదిఁ బాయనియహంకరణమాయనుజగం
 బుల కపాయము ఘటింపం, జేయ సమకట్టి ఫణిశాలు
 నిగు పాధిశుభ దాయకును రాసురనికాయమకుటూ గ్ర, స్థా
 యి కురువిందసముదాయఘృణికోటివిశదాయతపదద్వ
 యుఁగళాయుతునిశ్రీనా, రాయణురమారమణుడాయఁజని
 నిద్దురకు రాయిడిగ నెవ్వఁడవురా యనుచుఁబల్లెన్. ౨౩

క. లే ల మైక్కడివాఁడవు

పాలసముద్రమున భోగిపర్యంకమునం

దేలెద వొక్కండవు ననుఁ

దైలోక్యాధీశు నెఱుఁగురా పరమేష్ఠిన్.

౨౪

సీ. పాతాళభువనసప్తకము నిర్మించితి

వానితి విశ్వవిశ్వంభరయును

దిక్చక్ర వాళ మెత్తితిఁ జక్కఁజేయఁగాఁ

బాదుకొల్పితి గోత్ర పర్వతముల

వరుసఁదీర్చితి నేడుశరనిధానములకు

నారువోసితి నరణ్యములు పెక్కు

గ్రహతారసక్షత్ర గతు లేఱుపఱిచితి

సరణు లేర్చితి నభస్వంతమునకుఁ

గదియఁ గూర్చితి బ్రహ్మాండకర్పరంబు

పరిధిగా వాల్చితిని మహావరణజలము

నిట్టినేఁ జేరవచ్చిన నెదురుకొనవు

పాన్పు డిగ్గవు దురవలేపమున నీవు.

౨౫

గీ. ఎవ్వఁడవు చెప్పఱునునిస లేనవ్వు నవ్వి

యిందిరావల్లభుఁడు బ్రహ్మ కీట్టులనియె

నే జగత్కర్తనై యుండ నెట్లు నీవు

కర్తనని పల్కెదవు సిగ్గుగావె చెఱుము.

౨౬

గీ. వినియెఱుంగవె కల్పాంత వేళనేను

దంభకోడావతార ముద్ధతి నహించి

సర్వసర్వ - - - సరణి

దాల్చినాఁడను దంష్ట్రకాండకోటి.

౨౭

శా. ఏలావచ్చెదుడాయ నెవ్వఁడవు నీవెచ్చోటికింబోయె దీ

వేలామ్రొక్కవునాకుగర్వమిఁక నెంతేనోర్వకుండుంజుమీ

త్రైలోక్యాధిపుండ్రనను రాసురశిరోరత్నప్రభామండలీ, వ్యా

లీఘాఘ్రిసరోరుహుండవిఱుగర్వారంభసంరంభమున్.

గీ. అని వసుంధర నుద్ధరించినబలంబు

భువనసర్గం బానర్చినపూనికయును

గారణంబులుగాఁగ నాగ్రహముపూని

యచ్యుతుండును నజుఁడు గర్వాంధులగుచు.

౨౮

వ. ఒండొరు నెఱింగిన యయ్యిద్దఱు మహేశ్వరుమాయా
ప్రభావంబున. ౮౦

గీ. నన్ను గెల్చికదా నీవు నలిననాభ
యఖిలలో కేశ్వరుడ వాట యనియె బ్రహ్మ
నన్ను గెల్చికదా నీవు నలినగర్భ
యఖిలలో కేశ్వరుడ వాట యనెయె శౌరి. ౮౧

వ. అని యవప్తంభవిజృంభణంబున. ౮౨

గీ. ఇందిరానాయకుఁడు శార్ఙ్గమెక్కువెట్టె
గాండివముసజ్యముగఁజేసెఁ గమలభవుఁడు
శరము లిద్దఱుఁ గాలాగ్నిసన్నిభంబు
లేసి రొండొద్దుపై శౌర్యమెనక మెనఁగ. ౮౩

మ. జప మేపారి మురారి పద్మజభుజాచక్రీభవచ్ఛార్ఙ్గ
డివకోదండవినిర్గతప్రభల సందీప్తాస్త్రసంఘాతముల్
భువనక్రోడము నిండి భాసుకిరణంబు ల్నూటనీకుండుటం
బవలుంబర్వేమహాంధకారములుపై పై సూచిని ర్భేద్యముల్

గీ. గాండివము తేరిపైఁ బెట్టి కమలభవుఁడు
శార్ఙ్గమున నచ్యుతుండేయుసాయకముల
గర్కశం బై సకుశపూలకమునవ్రేసి
ఖండఖండములుగఁజేసెఁ గడనవీధి. ౮౪

క. వాలికమెఱుంగుఁదూపులు
నాళీకాసనుఁడు కినుక నారాయణుపైఁ

గీలుఱొనఁజేసి యార్చెను

నాలుగుమోములను ద్రిభువనము వణఁకొడన్. ౮౬

వ. ఇవ్విధంబున విధాత యార్చివేర్చినఁ గోపాటోపంబు
నం గటకటంబడి కైటభాంతకుండు లలాటవీధివిటంకం
బున భ్రుకుటి నటింపఁ గల్పాంతవేళాసముజ్జ్వలజ్వలన
జ్వాలాజాలలీలా క్రీడావహమహాస్మభామండల మధ్యవ
ర్తియు విబుధ రిపు వధూవైధన్యదాననీతౌధురంధర
ప్రభావరాక్రమక్రీడానిర్వక్రపరాక్రమం బగుచక్రంబతని
మీఁదఁ బ్రయోగించిన. ౮౭

మ దిశలున్నింగియునేలయుస్పహలలదీ ప్తివ్యాప్తిసంతర్భవిం
ప శతానంబునిమీఁదసాగుటయునప్పదాననుండేసె బ్ర
హ్మశిరోనామక మైనయస్త్రం - స్తాపాద్దిడెనంబు న
వ్విశిఖంబుద్ధతీమ్రుంగె నద్భుతగతిన్వేగ నాచక్రమున్.

గీ. హరి విధాతపైఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నజుఁడు హరిమీఁదఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
సమహాస్త్రంబు - - -
- - - ములును ౮౮

చ. పటుతరవిక్రమస్ఫురణఁ బాశుపతంబులు ండుఁబోరఁగాఁ
జటిలినవిస్ఫులింగములఁ జల్లులు వోయె సభాసలంబు ది
క్తము - - - గర్భగోళనం, పుటములు
వొక్కనుమ్మదముపుట్టెఁ జెమర్చెఁ బురాణకూర్తమున్.

ఉ. పాశుపతాస్త్రరాజములభంగఁ ధృతీందమలోనఁబోరఁ ఘో
రాశనిఖండనన్నిభము లై సతదీయకృపీటసంభవో

- లక్ష్మశతము ల్పరస్పరవిమట్టనఁ జుచ్చుఱకోలలై వెసం
 గేశవుమేన బ్రహ్మమెయిఁ గేలియొనఱ్చె నపారవేదనన్.
- ఉ. కాంచనగర్భుఁడు న్నరకఘ్నఱ్ఱుఁడున్ బహుకాలమీ
 క్రియం, గాంచిరినొచ్చి పాశుపతకాండయుగప్రభవాగ్నికీలలం
 జంచలచిత్తవృత్తి బహునంపనపెంపున మూరివోయి ద
 ర్పించినయట్టివారి కపి పెద్దలె యచ్చెరువంద నేటికిన్.
- గీ. పాశుపతములు చెఱుడు నీభంగిఁ బోర
 నజుఁడు హరియును వారింప నలవిగాక
 విస్ఫులింగ చ్చటావళివేష్టనమాన
 స్తుక్కుచుండిరి యంగముల్ సొక్కిపకఁగ. ౯౩
- గీ. త్రిభువనంబును భయమందె దేవదైత్య
 ఖచరసిద్ధగంధర్వులు కలఁగఁబడిరి
 అస్త్రరాజద్వయంబు సంహారకాల
 దహనుభంగి నేకాంగయుద్ధంబు సేయ. ౯౪
- గీ. అస్త్రయుద్ధము నూస్ప హర్యజులఁగావఁ
 దలఁచి యర్థేందుమాళి యత్యంతకగుణ
 సస్త్రములు రెంటిసడుమ నయ్యవసరమున
 సంభవించె మహాస్తంభ శంభుమూర్తి. ౯౫
- సగ్ర. స్తంభం బావిర్భవించెన్ జ్వలదనలశిఖా
 జాలముల్లిక్కులందున్
 జృంభించెనూర్భువువస్వస్థిరతరజతర
 ష్టేత్రముల్పంచదుల్కా

నంభారోద్యత్స్ఫులింగసగతిములుగనా
 శంకవిశ్వంభరుండున్
 శంభుండున్నంభ మింపంజలులవారతటి
 త్సన్నిభస్ఫూర్తి మూర్తిన్.

సీ. నస్తపాతాశవిష్టసములు భేదించి ధరణి
 చక్రంబు భిందంబొనర్చి
 భూరుభవస్వర్లోకములు సమాస్ఫాటించి
 ధ్రువమండలంబుఁ దుత్తుముగుచేసి
 పరమేష్ఠిపదవి కుద్భ్రాంతి యాపాదించి
 హరిపదంబున కార్తి యావహించి
 బ్రహ్మాండకుహరకర్పరము వ్రక్కలునాసి
 యావరణంబు లండంద చించి
 పరగఁ బుష్కరమార్గంబు పాయఁబట్టి
 యెగసి యెచ్చోటికేగనో యెఱుఁగఁగాదు
 శాతకుంభాద్రికూటాగ్రసన్నిభంబు
 శాంభవం బైనపావకస్తంభ మపుడు.

౯౭

గీ. పాలుగల యగ్నికంబంబు స్రభవముని
 యుష్ణమును శీతమును గాక యుండఁ గాని
 యహహ పెట్లు జగం బుష్ణ మయ్యెనేని
 శిశిర మగునేని వణకును నీతునట్టి.

౯౮

సీ. అద్భుతం బందిరి హరియుఁ బద్మభవుండుఁ
 దమలోనితీవ్రరోషములు మాని

పుష్కలానర్తకాంభోధరవ్రాతంబు

గురిసెఁ గల్పకలతాకుసుమవృష్టి

జయజయధ్వనులతో సనకాదియోగీంద్రు

లభినుతించిరి ప్రస్ఫుటాక్షరముల

నమరదుందుభీనినాదములు దిక్కులనిండె

గంభీరతరమహాఘనరవముల

సణఁగె సత్రుద్వయంబు సభ్యంతరమున

సగ్గికంబంబులోఁ గాననయ్యె శివుఁడు

వలిపె తెరలోన నున్న భావంబుదోఁప

సూఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యరజని.

౯౯

గీ. హంససూపంబుదాల్చెఁ బద్మాసనుండు

దంష్ట్రసూపంబుగై కొనె దనుజరిపుడు

పోయి రంబరమున కధోభవనమునకు

నూర్ధ్వమును గ్రీందుఁ గానంగ నుత్సహించి.

౧౦౦

క. బహువర్ష సహస్రంబులు

ద్రుహిణుండును హరియు నధ్యధోభవనములన్

బహులక్రియ శోధించిరి

దహసస్తంభంబుతుదయుఁ దన్మూలంబున్.

౧౦౧

వ. శోధించి యాద్యంతంబులు పొడగానక హరివిరించులే

తెంచి నామదక్షిణంబుల నిలిచి జగత్కారణంబయి

సయమృహదేవు నిట్లని స్తుతియించిరి.

౧౦౨

సీ. శర్వ లోకాధీశ చంద్రార్ధశేఖర

పుగుష పురాణ శంకర మహేశ

యభవ యంతర్యామివై ప్రేరకత్వము

చేపట్టి జనుల శాసించు నీవు

భవదీయమాయాప్రభావంబుఁ తమున

నెఱుఁగలేమితిమి యేము నిన్ను

మాకుఁ గర్తవు నీవు మాకు భర్తవు నీవు

మాకు హర్తవు నీవు మాట లేల

నీమహత్త్వంబు వర్ణింప నేర మేము

నిన్నుఁ దెలియంగనేరము నిజముగాఁగ

నభవ యాద్యుండ వాద్యుండ నగుదుగాన

నట్టి నీకాచరించు ముసాప్తి యెఱుఁగు.

౧౦౩

గీ. పశువులము మేము హార పశుపతివి నీవు

పశువులకు నెక్కడిది బుద్ధి ఫాలనయన

రాజశేఖర నేర్పునేరములు చూడ

కరసి రక్షింపు మమ్ము నత్యంతకరుణ.

౧౦౪

గీ. విష్ణుమూర్తులు కడచన్నవేళలందు

నజునిమూర్తులు కడచన్నయవసరమున

విశ్వమూర్తులు విబుధులు వెడలునపుడు

కలదె నీకు నసాయంబు కాలకంఠ.

౧౦౫

గీ. అమరవంశ్య దివాభీత మనెకిప్పుఁగు

హేళిమండల మీక్షింప నెట్లు నేర్పు

నేము నిను వినుతింపఁగ నెంతవార

మిమ్మహాపరాధము క్షమియింపవలయు. ౧౦౬

ఫ. అని స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై విరూపాక్షుం డాక్ష
ణంబ లింగమధ్యంబున వెడలి యర్థనారీశ్వరుండును
ద్రినేత్రుండును నీలలోహితుండును వగదాభయమృగాం
కధరుండును సర్వాభరణభూషితుండును బ్రమథగణ
సమన్వితుండును గోటిసూర్యప్రకాశుండును బాలచం
ద్రావతంసుండును నై నన్నిధి యగుట యుఁ బెన్నిధిఁ
గన్నపేదల విధంబుంబోలి విరించినా రాయణు లిట్లనిరి.

సీ. ఇభచర్త పరిధాన యేభక్తిచేసిన

సంతసం బందు నీయంతరంగ

ముడురాజమాళి యేయుపచారములు నీకుఁ

బ్రీయములైయుండు నెంతయును గరిమ
నగరాజకన్యకాప్రాణేశ నీకు

నేకలనఁ బో సర్వాంగకృప జనించుఁ
గ్రతువైరి నీకు నేవ్రతముఖ్య మొనరింపఁ

శాతుగోస్తేషంబు గలిగియుండు
నంధకాసురదమన నీ కభిమతంబు

లేయనుష్ఠానములు శర్వ యేమఖంబు

లాచరించిన నీవారమగుట యట్లు

లభవ దాక్షిణ్యపరత మా కాసతిమ్ము.

వ. అనినఁ బ్రీతచేతస్కుండై శివుండు విశ్వంభరాంభోరు
హసంభవుల కిట్లనియె.

మ. అవధానంబుననాకునంశ్రయమునేయన్సర్వదామీకున
ధ్యవసాయంబొడఁగూడెనేనివినుఁడాయంభోజదృగ్భారతీ
ధవులా రావినియాచరింపుఁడుమదిందాత్పర్యమొప్పంగ శ్రీ
శివరాత్రి వ్రతమన్నదీయమదిదాక్షిణ్యంబునంజెప్పితిఁ.

వ. బ్రాహ్మీముహూర్తంబునందుమేల్చని శౌచక్రియలు నడపి
గురున కభివాదనంబు సేసి నంకల్పంబునడపి పూజోపకర
ణద్రవ్యంబులుసమకూర్చుకొని నదీన్నానంబు వొనర్చి
నిత్య నైమిత్తికా ద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి యలంకృతుఁ
డయి యజనస్థానంబును సమ్మార్జనలేపనాదుల శోధించి
వితానధ్వజంబు లెత్తించి పతాకావలులు గట్టి తోరణం
బులు సంఘటించి దేవాలయంబు ప్రవేశించి మానియై
భసితత్రిపుండ్రంబును భస్మాధూతంబును గావించి
గుద్రాక్షమాలికలు ధరియించి శివభక్తుల రావించి
గురూప దేశమార్గంబున నాసనంబుఁ బాద్యం బర్హ్యంబు
మధుపర్కంబు నిచ్చి పంచవదనంబులుఁ బంచామృ
తంబుల నభిషేకించి ఫలోదక పుష్పోదక గంధోదక
కుంకుమోదక రత్నోదక కర్పూరోదకంబుల నభిషే
కించి వస్త్రం బుపవీతం బాచమనంబు గంధంబు భూష
ణంబు పుష్పంబు ఫలాహారంబు నీరాజనంబు ధూ
పంబు వ్యజనంబు వాదిత్రంబు దర్పణంబు స్తోత్రంబు

మొదలుగాఁ గల ఖోడశోపనారంబుల నుపచరించి నాలుగుజాలు జాగరంబు నేయునది యీవ్రతచర్యప్రకారంబు.

- గీ. బ్రహ్మాత్మాయుతము సురాపాసశతము
 వీరహత్య గోహత్యలు వేనవేలు
 శిశువధంబులు జంగమ(శ్రీవినాశ)
 మాది యగుపాపములఁ దోలు నభవురాత్రి. ౧౧౨
- వ. లొల్లి యొక్క బ్రాహ్మణుండు మహాపాపంబులు సేసి శివరాత్రి దర్శనంబున శివపురంబునకుం జనియె ననిన శౌనకాదు లక్కఱకున కిట్లనిరి. ౧౧౩
- గీ. అద్భుతం బయ్యెడిని మాకు నగ్రజన్మఁ
 డెట్లు పాతకములు నేయు టెట్లు లట్టి
 పాపి శివరాత్రివ్రత మెట్లు పరఁగఁ జూచె
 సంతయును విసరింపుమా యనినఁ బ్రీతి. ౧౧౪
- శా. జీమూతాస్వయ రాజధైర్యనుమహాక్షీ రాభిగాంభీర్యను
 త్రామప్రోఘవగాఢశౌర్య సుమనోధన్వాతిసాందర్య పా
 లోమీనాయకతుల్యభోగయుత సుశ్లోకారిజత్త్యాగ భా
 మామాధుర్యమతిప్రకాశధిషణా సత్యార్హస్థభాషణా.
- క. నిత్యయశశ్శ్రీసుందర
 మత్యమరాచార్యవర్య మాస్యచరిత్రా

భృత్యజనావసతత్పర

సత్యహరిశ్చంద్ర సరససాహిత్యనిధి.

౧౧౬

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామా
త్యపుత్ర సకలవిద్యానాథశ్రీనాథనామధేయప్రణీ
తం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము.

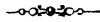

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీహిమవద్గిరిపుత్రిమ
 నోహరపదభక్తిజాతనూతనసరస
 వ్యాహరకావ్యనాయక
 మోహనతనుజితజయంత ముమ్మయశాంతా.   ౧
- వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కీ ట్లని చెప్పం
 దొణంగె.   ౨
- నీ. కాంచనాచలముతో గర్వించి యేకొండ
 పెరిగె బ్రహ్మాండకర్పరముమోవ
 నేకొండచలులపై హిమశైలకన్యక
 చెంచు లేమలఁగూడి సంచరించు
 వజ్రాలకమరులేవ విడంబనముసేయు
 నేకొండమొలచుట్టు నిందుతనయ
 యల్లానేరెడుదీవియవనీధ్రములలోన
 నేకొండ కైశ్వర్య మెక్కుడయ్యె

నట్టివింధ్యస గేంద్ర పర్యంతభూమి
 దండకారణ్యవిపినమధ్యంబునందు
 రత్నపుర మనఁ గల దొకరాజధాని
 కిన్నరాధీశునగరికిఁ గీనవెనిఱి.

3

గీ. స్ఫటికమాణిక్యపాపాణ ఘటిల్లమైన
 యప్పురముకోట యాకాశ మంటి యొప్పు
 వేడ్కఁ బాతాళభువనంబు వెడలివచ్చి
 చుట్టచుట్టినయటివాసుకియుఁ బోలె.

౪

గీ. పట్టణంబున దేవతాభవనకోటి
 తుహినగిరికూటములతోడఁ దులలుతూఁగు
 నమరగంగాపయఃప్రవాహములఁ బోలుఁ
 దచ్చిరస్థాపితోన్నతధ్వజపటములు.

౫

సీ. మకుట దేవకీరీటమణిమయాఖిచ్చటూ
 పటలకిమ్మిగాంఘ్రిపంకజుండు
 వికటపాటలజటామకుటకోటిఘటిం
 గోమలతారకాకాముకుండు
 గంధదంతావళక్రవ్యాదరాట్రాత్రి
 కంఠాధురంధరికంఠసుండు
 కుంభినీధరసుతాకుచకుంభమృగముక
 సానకసగితవక్షఃసలుండు
 శంభుఁ డోంకారనాథుండు శాశ్వతాండు
 పాయకయ యుండు నవ్వీటివరినమున

నర్దదాసింధుతీరకాంతారభూమి

మఱి యనుపేరికల్పదుమంబు మొదల.

౬

- వ. అప్పట్టనంబునకుఁ జట్టును జనపదంబు లిలావతీశతద్రువి
 పాట్సింధునదీమాతృకంబులును, విశ్వవిశ్వంభ రాఘ్రుల
 తానుకారి నేతు రేఖాలంకారంబులును, దటాకతరు
 కుసుమ కేశరక్షరదమందమకరందధా రాధోరణీసహస్ర
 నంవర్ధితకుల్యానలిలకల్లోలమాలికాస్ఫుటస్ఫాయమాన
 నానావిధోద్యానవాటికాసంఘసంఘటితాకాలకాలాం
 ధకారంబులును, నారామచూతపోతనికరసుకుమారకిస
 లయాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠ కామినీకోమలకుహూ
 కారణోలాహలాంకురితపంచమ రాగ రాజంబులును, రా
 జాన్నకలమ షాష్ఠిక పతంగప్రియ నానావ్రీహినన్య
 ప్రశస్తంబులును, బ్రవర్ధమానవసంబులును, నిబిడితసార
 సికంబులును, గుభృతౌభ్యతౌనంబులును, సముద్గతము
 ద్గసామగ్రీసంగ్రహంబులును, అణుకచణకచణంబులును,
 సిద్ధార్థ శ్యామాక గోధూమశర్తరాతిలజ్జరిలంబులును,
 అదూషితమహాకోరదూషితకోస్తేషంబులును, కుస్తుం
 బురుకుసుమగుచ్ఛచ్ఛాయాచ్ఛటాభృంగ శోణభంగో
 మాణుశ్చంగారితజాంగలక్షేత్రంబులును నై దాశరథిచరి
 త్రంబునుం బోలె నీతావృత్తినరళంబును, జంద్రోదయం
 బునుం బోలెఁ గరసహస్రనంవర్ధితరత్నాలయంబును,
 యదువంశంబునుంబోలెఁ గులక్రమాగతశూరపురుషో
 త్తమబలాభిసాలితంబును నై యుండు వెండియు. ౭

మ. పరలోకస్థుఁ బతికొఁ ఝసాంకు బ్రహ్మింపంగోరి యోం
కారశం, కరుమ్రొలన్ఁఁతిముక్తకంఠముగనాక్రందించె
నానొప్పు న, పురబాహోపననాంఠద్విరికలనా ...
...నోలాడువు, స్కరకింజల్కభుక్తిక్రమాసుఖశహంస
క్రేంక్రియారావముల్.

మ. ధరణీచక్రముఁబోలెనప్పురమువిస్తారంబునా యానుముం
బరికింపంగ నశక్య మైనగరిమం బాఠోధిగంభీరతం
బరిభామండలమంబు రాశిసుపమింపంబాత్తమైయొప్పునం
బరకల్లోలలుతత్తిమింగిలఘులీమత్స్యాహిసక్రోద్ధిన్.

గీ. భద్రజాతియేనుంగు లప్పట్టనమునఁ
బ్రకటితస్ఫూర్తి నొప్పు సిబ్బములతోడి
విమలవారాశిఁఫేనఖండములతోడి
కవ్వపుంగొండబందులో కాక యనఁగ. ౧౦

ఉ. లక్షలసంఖ్యలప్పురికెలంకులయందుఁగొలంకులొప్పువా;
పక్షిగరుచ్చటాపవనపాతవికంపితిపంకజంబులై
వీక్షణకౌతుకంబు ప్రభవించుచుఁకుండును లీలమై సహ
స్రాక్షుఁడు విశ్వయాపమహిమాదుభితముం బ్రకటించెనో
యనన్. ౧౧

శా. ఆవింధ్యాచలదుర్గమేలు శబరాధృత్యుండు హేమాం
గదుం, డావార్ధిద్వితయస్వయావధిగఁ జక్రాధీశ్వరుల్
గొల్వనా, శావేదండఘటాకపోలతలమూర్ఛిద్దానధా

రాజుల, సావప్రక్రమనంవిశుద్ధబహులప్రస్ఫూర్తిమ
 తీర్క్తియై.

సీ. శివునికై వడి మహాసేనానియాత్తుండు

బలభేదిపగిది నపవ్యవాయుఁ

డరవిందహితులీల నధిగతాభ్యుదయుండు

బుధుని క్రియనజహత్పుష్కరుండు

గంగాప్రవాహంబు కరణిఁ బావనమూర్తి

భుజగాధిపునిభంగి భోగశాలి

యేనుంగుచందాన దానధారాశోభి

శౌరిలాగున శంఖచక్రపాణి

కర్తయ్యాశ్చర్యములకు నాకరము నీతి

కఖలవిద్యాగమములకు నాస్పదంబు

వగఱ కుత్పాతకేతువు బంధుకోటి

కమరలోకదుమంబు హేమాంగదుండు. ౧౩

గీ. ఆనృపాలుండు నీతివిద్యానిరూఢిఁ

జారదృష్టి యోఁ గాని విచారదృష్టి

సమధికై శ్వర్యవై భవోజ్జ్వలత నాతఁ

డప్తమూర్తియోఁగాని యనప్తమూర్తి. ౧౪

—: యజ్ఞదత్తచరిత్రము :—

వ. ఆరాజునకు నఖిలశాస్త్ర విద్యాకళాసావన గంభీరబుద్ధి
 యజ్ఞదత్తుం డనుబ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతి
 యును వృషపర్వునకు శుక్రుండును దశరథునకు వసిష్ఠుం

డును రామునకు విశ్వామిత్రుండును నజాతశత్రునకు
 ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధాని
 యై రాజ్యభారంబు భరియించియుండు నమ్మంత్రి భార్య
 వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలాసవతి సౌభాగ్య
 వతి లక్ష్మణవతి యకాదార్యవతి గాంభీర్యవతి యన సర్వ
 గుణసంపూర్ణసుశీలాభిదాన యగుబాలారత్నం బతనికిఁ
 బరమప్రియాస్పదంబై యుండు. ౧౧

గీ. అన్ని భాగ్యంబు లున్న నాయబ్జముఖికి
 శ్రీమహాలక్ష్మీ గలుగఁగ నేమి సెలవు
 పుత్ర వదనావలోకనోద్భూతమైన
 యొక్క సౌఖ్యంబు బ్రాతియై యుండుఁ గాన. ౧౬

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దౌడవ్వుగాఁగ
 విభవసంపత్తిగల్గియు విన్నబోయి
 పనిత నిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁదాల్చె
 శరలతాకాసనమువోలె జవ్వనంబు. ౧౭

సీ. కాంతపుష్పాదిభోగంబు లింపెసఁగిన
 వై రాగ్యవిధికిఁ దావాల్చుఁ జిత్త
 మన్వయంబునకుఁ దా నాలంబమయ్యును
 దను నిరాలంబఁగాఁ దలఁచు నింతి
 ప్రౌఢునఁ దగినట్టి భోజనం బొల్లక
 యుపవాసనంబుండ నువిద దలఁచు
 సంపత్పరంపర సంభవిల్లిననైన
 సంతోషమొదవదు చామమతికిఁ

గోమలాంగుళదశహస్తతామరసము

కర్ణపూగత్వలీలకై కాలు సావ

గండతలదర్పణంబునఁ గదియఁజేర్చి

పడఁతి చింతించు సుతలబ్ధి వడయుటకును.

౧౮

ఉ. సంతతిలేసదుఃఖమున సామజరాజఘటాంతవైభవం
బెంతయుఁగల్గెయ న్సరిసి జేక్షణచిన్న గఁబోయియుండునే
మంతిని బోటిక తైలకుమానసవృత్తియెఱుంగఁజెప్ప కే
కాంతమ కేళిశయ్యపయిఁగాంతగుణించుమనోరథార్థముల్
ఉ. ఆచలాలయ తాక్షికనకాంబురుహంబులఁబూజనేయువం

ధ్యాచలకందిరానిలయు నద్రిసుతాస్త్రియనాధునర్తదా

వీచిపరఁపరాసలిలపిపుషవాశ్రయశీతగంధవా

హాచమసప్రస్పర్ధభుజగాధిపకంకణ నోంకృతీశ్వరున్.

సీ. అభిషేక మొసరించు సలిసీలకుంతల

శంభు సోమోద్భవాసలిలధార

నెలఁత యభ్యర్పించు నీలోత్పలంబులఁ

డరణిర్తలసుధాధామమకాలి

గంళకూటగ్రాసకల్తాషకంధరు

మేన గంధ మలందు మీసనేత్ర

యర్పించు దివ్యోపహారంబు లెలనాఁగ

కుటిలకుండలిరాజకుండలునకు

నతివ దిగుగుఁబ్రదక్షిణం బధవుగుడికిఁ

గుచభరంబున నరకౌను గూనుగిలఁగ

రవలిమట్టలమ్రోతతో రాయిడింపఁ
జరణనూపురఝశఝశంఝశరవంబు.

౨౦

వ. ఒక్కనాఁ డోంకారనాథునకుఁ బ్రదక్షిణం బాచరిం
చుచు నప్పదాక్షి స్త్రాకారపురఃప్రఘాణంబున నొక్క
పౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణించువాఁడవు
త్తకులకుఁ బుణ్యలోకంబు లేదని కథానుకథనప్రసం
గంబునం బలికిన నయ్యింతి సంతానవిరహవేదనాదూ
యమానమానసయై మందిరంబున కేతెంచి యేకాంత
భవనంబున విరహశయ్యపై మేను వైచి చింతాక్రాంత
యై యుండె నంత యజ్జడత్తుం డమత కాశిని నన్వే
షించి.

౨౧

ఉ. కాంతసరోజనాశలతికాలినుపాండుశరీరయష్టి నే

కాంతగృహాంతరస్థితబ్రీయాంగసంజేరగవచ్చె మంత్రీక
ల్పాంతమునకొర సాశలగుహాకుహారంబునడాగియున్నభూ
కాంతవరాహమూర్తిహరి గ్రచ్చటడాయఁగనచ్చుకై నడిన్.

వ. డాయవచ్చినఁ గృతప్రత్యుత్థానయగు నప్పంకజాక్షి
యుఁ దాసునుం బర్యంకంబునఁ గూర్చుండి యవరళా
శ్రుపాతార్ద్రీకృతదుకూలయు ననలంకృతయునైన సుశీ
లంజూచి యజ్జడత్తుం డిట్లనియె.

౨౨

గీ. ఏల యేడ్చెదు చెప్పవే యిందుపదన

విపులశోకభరంబున వెక్కివెక్కి

త్రాట గుచ్చినమూత్యాలదండవోలెఁ

జన్నుఁగవనన్న వీబాష్పజలకణములు.

౨౩

- సీ. కుదురునిండిసమంచిగుబ్బచన్నులమీఁద
 ధరియింపవేల ముత్యాలపేరు
 ఫాలేందురేఖపైఁ బచరింప విదియేల
 కుంకుమంబున బొట్టు గోరఁ దీర్చి
 యూసచక్రోద్ధురం బగునితంబముమీఁద
 ససరింపవేల వజ్రాలకమరు
 పాయవట్టములతోఁ బసిఁడినూపురములు
 నూల్చింపవేల పాదాంబుజములఁ
 బంచనన్నియారాచిల్కఁ బంజరమున
 సేల సడలంప నిసెలఁగ మెనక మెనఁగ
 సేల చింతింపెనెవు చప్పు నిందువడన
 గండపాళికఁ గెంకెలు గడయఁజేర్చి. ౨౬
- గీ. నెలఁతి నులివేఁడియైన నీనిడుకయూర్పు
 మాటినూటిక సిఘ్రమ నామానసంబుఁ
 గంప మొందించుచున్న గి కల్ల గాదు
 ప్రబలభవదీయవక్షోభనంబుఁబోలె. ౨౭
- క. అపరాధము సేయఁ గదా
 చపలాయతనేత్ర! యేను జనవుననేని
 న్నిపుణతతోఁ జింతించిన
 నెవ మేమియుఁ గానరాదు నీనెగులునకున్. ౨౮
- క. భవదాయత్తము విభవము
 భవదాయత్తంబు సువ్వె ప్రాణము నాకున్

భవదాయత్తము సర్వము

ధవళాంబుజపత్రనేత్రశర్ధ్యం బరయన్. ౨౯

వ. ఈమఃఖంబునకుం గారణం బేమి నెప్పు మని యకుగుట
యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరికున్న దానితాంబూల
కరంకవాహిని నుం బ్రహ్మో నిట్లు:- దేవ దైవంబు కరు
ణం జేసి పెద్దకాలం బిమ్మహా దేవి సంతానలాభంబు
దూరం బగుటకారణంబుగా శయనాసనపానభోజన
విభూషణపరిధానాదిసముచితవ్యాపారంబులు పరిజన
స్రయత్నంబునం బ్రోగినంబు నెట్లకేలకు నిర్వర్తించుచు
దేవరకు మృదయవేదన గావించునోపక యనపరలింబు
దోషకుండఁ జరియించుచున్నందు నిన్నటి రేఖతవన
మండలంబు కుపితకపికపోలక్రోశతామ్రం బై యుపయ
గిరికవాటపిటంకంబు నలంకరింప వింధ్యాచలనితంబ
బింబంబునకు ముశోమేఖిలాకణాంబుసుంబోలిస సర్కదా
ప్రవాహంబుసం గ్రుంకి యో నాకేశ్వరు శశాంకశిఖా
లంకారు హేమపంకజంబులం బూజించి గుడికం బ్రద
క్షీణంబునేయునట దేవభవనవ్యాపారగోపురస్రమాణంబు
సం జౌరాణికుండు మహాభాగంబు వక్రాణించుచుం
గథానుకథన ప్రసంగంబున ననుత్తకులకుఁ బుణ్యలోకం
బులు లేనని పలికిన నప్పూరియు నెమ్మనంబునం గీలు
కొని వాలంపములికియుంబోలి వేదనయుత్పాదింప
భవనంబునకు వచ్చి యేకాంశంబు యిచ్చోట నవిరళ

బాష్పధా రాదుర్దినాంధకారితముఖయయి యీదుర్దశం
బొంది యున్నయని యనుటయు. 30

గీ. మంత్ర యొకముహూరమాత్రంబు నింతించి
యుష్ణదీరమైన యూర్షు నిగుడ
నెంతచింత దీని కిది మహాబలవంశ
మేమి నేయవచ్చు నిందువదన. 31

ఉ. ఊరక కుండ నేమిటికి నోంకృతినాఘండు నర్తదానదీ
తీరనినాసభ క్తజనదివ్యమహీరుహమున్ సదాశివున్
(?)సారసనేత్ర తత్పవరిష్టయభీష్టశుభాభివృద్ధికిం
గారణమాటలుంగ వెవికారమునకు భజింపుశంకరున్.

గీ. ఈశ్వరుం డద్రిజానాఘం డిందుమాళి
కరుణలేకను సుతుం డెట్లు కలుగనేర్చు
జంద్రచండినచంద్రికాశైత్య మైన
పుత్రపరిరంభసౌఖ్యంబు సువ్రువబోణి. 32

గీ. గురుజనంబుల నేవింపు కువలనూషి
కనులలో చన ముక్కంటికరుణఁ జేసి
మున్ను గురునువ దేశంబు మొనయఁగాంచి
రభిమతార్థంబు లెంతతే సజ్జవదన. 33

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబుగదా యితిహాసంబు తొల్లి చండ
కౌశికునరప్రసాదంబున మిగధాధిపతియగురాజుడైతేయ
యకులవిమర్దను గెలువం దగినయట్టిశౌర్యనిధి జరాసం
ధుం గాంచె దశరథుండు విభండకతనయు నారాధించి

దిగ్గజంబు ౧౦ బోలివకుచూ ౧౨ సకలలోకహితంబుగా
 నలుగురం బడసె నమూనానిత గురు దేవతా ప్రార్థన
 వశంబున. ౩౫

గీ. వెలచి పుష్కొద యూరంభవేళ కుందు
 నిన్ను నెన్నఁచు చూతుకో కన్నులార
 విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ

బూర్ణిమాయామినినిఁ బోలెఁ బుణ్యగరిమ. ౩౬

వ. దేవి శోకంబు విడుపు ధైర్యం బవలంబింపు ధర్మంబు
 నడుపు దానంబు సేయుము వ్రతంబులు సలుపుము
 సత్యంబు పలుకు మనపాలి దేవతలు మన కభీష్టలాభం
 బుఁ బొందింపఁగలవారు భవ్యసంతానలాభంబున సం
 తోషంబువహింపంగలవనిదుఃఖోపశమనభాషణంబులు
 ధర్మోపదేశగర్భంబులు చారుమధురంబు లగుమాటల
 నూరార్చి కాంచసకలశోదకంబులు కరపల్లవంబున
 ధరియించి నయనంబులు దుడిచి యగ్గజయానకు ముఖ
 ప్రక్షాళనం గాచిరించి మందీభూతదుఃఖ యగుట
 యెఱింగి మంత్రి యంతఃపురంబు వెడలి సముచితవ్యా
 పారంబులం బ్రవర్తిల్లె నదియా(ది)గ (నాగ)మోక్త
 ప్రకారంబున సభక్తివినయతాత్పర్యంబున. ౩౭

ఉ. ఆధవళాయతాక్షీ నసుధామరకోటి భజించు దేవతా
 రాధన మాచరించుముని రాజకుపా స్తియొనర్చు మంత్రవి

ద్యావృతబుద్ధిఁ గాంచుఁగొనియాచును యోగి జనంబువర్ధ
మాఁనాధికభక్తిభావమున నాత్మజసంతతిలబ్ధికామానన్.

గీ. ఎఱుఁగునేనీడకన్నును నెండకన్నుఁ

జెలఁగి పూఁచు నేకర్థవంచిన*లతాంగి

యెట్టికేశంబులకునైన నీడఁబోదు

శసనునంబుననిగుచుసంతానకాంక్ష.

౩౯

నీ. భక్తితో మాతృకాధవనంబులకు నేగుఁ

గావించు నతీథినత్కారములను

వాయునంబులకు నిర్వర్తించు దధిబలిఁ

గొలుచు జ్యేష్ఠాదేవి నలఘుమహిమఁ

ఁదివించుకొనుఁ బుణ్యసంహితావ్రాతంబు

మూలికామాణిక్యములు ధరించుఁ

దన్వంగి గంధాక్షతలు చిరంటుల కిడు

విప్రశ్చికల గారవించుఁ దఱచుఁ

గుమ్మరావంబుకడవలు కొల్లవిడుచు

బాలురకుఁ దియ్యపండులు పంచి యిచ్చుఁ

జెలులుఁదానును వ్రతములు నలుపుచుండుఁ

గామరసనేత్ర పుత్రసంతానకాంక్షి.

౪౦

వ. ఇవ్విధంబునఁ బుణ్యోపనానవ్రతదానధర్మదేవతారాధ

నంబులఁ బ్రతిబంధదోషంబులు వాసిన నాసుదతీలలా

నుంబు మెఱసి ప్రతిచూచంద్రబింబాబు సరసియందు

సుబోలె గర్భం బావిర్భవించిన.

౪౧

*వించిన-అనియునుండనచ్చును.

దెట్లు ధరియింకఁగానోపు హేమరత్న

కంఠికాహార కేయూరకటకములను.

౪౫

క. ఎలదోఁటతీఁగెయుయ్యెల

కలకంఠికీఁ జిన్ననాఁటికతలై తోఁచెం

జెలువగుఁ గాదాంబుజములు

గిలిగింతలుగొలుపుఁ గేలిగిరిగుహలందున్.

౪౬

శా. ఆసారంగవిలోలలోచనను గాఢాలింగనక్రీడల, న్వా

సాగారము కేలిశల్పముపయి న్నన్నించి మంత్రీశుఁ డ, త్యా

సంగంబానరించెముద్దుగొనెమ్మత్స్నాస్వాదనప్రక్రియా,

వ్యాసంగంబునఁగమ్మనై నయడ సీయంబై నబింబోషమున్

క. జలరుహనాభునినక్ష

స్థలికొస్తుభమునను దీప్తిదన రెడుమణిరా

ట్కలికాలంకృతీఁ బోలెం

బాలఁతుక ప్రత్యగ్ గర్భమున నొప్పాచెన్.

౪౭

స. ప్రతిదివసోపచీయమానగర్భనిర్భర యగుచు నయ్యది

కొముదీవిలసనంబునుంబోలెఁ బ్రియసఖీవిలోచనచకోరి

కలగుఁ గోరికలు నిండించె వెండియు.

౪౮

చ. బహుదినముల్ మహాసచివుపట్టపు దేవికి వృద్ధిబాంబె దు,

స్సహసనగర్భచిహ్నములు చూచి(?) సఖుల్ ప్రియ

మందఁగా ముహుల, ర్తుహురనుబద్ధజృంభితనముద్గతవి

న్వాలనేత్రపద్మముల్, జహదజహత్సమగ్ర పురుషాయిత

కేలివిజృంభణంబులున్.

౪౯

గీ. అట్లు ధవునొద్ద మెలఁగుఁ బద్దాయతాఁకీ
 నముదితంబైన గిర్భభారముకతమున
 నమ్యగావీతజలరాశిసామ్య మైన
 ప్రావృడాంభనవమేఘపంక్తివోలె.

౧౧

శా. సీమంతోన్నతసంభ్రమంబువెలయంజేయించె శ్రీయజ్ఞద
 త్తామాత్యాగ్రణికన్నుపాలకుఁడువింధ్యాధీశ్వరుండర్థిలి
 న్నామంతఁకీతిపాలమంత్రులనమాసంబైనస్త్రీమంబునన్
 భామాసింధుతురంగరత్నములుపైపైఁబావడలేరఁగన్.

సీ. కమ్మగొజ్జఁగసీటఁ గలయంపిచల్లిరి
 మేఁగి మెత్తిరి శ్రొత్తమృగమదమున
 రంగవల్లులు కప్పురపుముగ్గు వెట్టిరి
 కీరించిరొగిఁ మూర్ఖతోరణములు
 తరుణరంభాతరుస్తంభంబు లెత్తిరి
 కట్టిరెల్లడఁ బట్టుకలువడములు
 కమలచందనమాలికలును నిరించిరి
 స్తంభించి రుత్తమదర్పణములు
 నాలిఖించిరి గేహకుడ్యములయందు
 సర్వతోభద్రమకరికాస్వస్తికములు
 పరిజనంబులు రాజాజ్ఞఁ బట్టనముస
 యజ్ఞదత్తుని ప్రథమకళ్యాణవేశ.

౧౩

గీ. వేడ్క నృత్యంబు లాడిరి వీధులందుఁ
 బాడి రెత్తిలి పికకుహూపంచమమున

హోమములు రెండు ఋగ్వజస్సామనేక.

మంత్రమాది జయాహోమంబు తునగ. ౧౬

మ. చెవికిం గేలివతంసకోశ్చలకశ్రీ తై కపోలంబులన్
నవకాలాగరుపత్రశ్శేలయి మేసం గమకస్తూరి యై
ధనశాంభోరుహనేత్రపై గురిసె నుద్యల్లిలసీమంశవుం
సననాజ్యహుతిహోమసంప్రభనచంచన్వహ్ని ధూమ
చ్చటల్. ౧౭

మ. చెలిక తైల్ చిటునవ్వుచెక్కులపయింజెల్వారవీక్షింపనొ
జ్జలుమంత్రంబులు సెప్ప బ్రెగడశరశ్శంపూర్ణచంద్రాన్యకు
న్వలిచన్నుం గనమీండమున్నులకము ల్వరిల గేల్వంచుచు
స్ఫులికంటక మెత్తిచూడలపయి సంధిం చేసీమంతమున్.

క. కుటిలాంకకును నానా

పుటరంధ్రములందు మూడుబొట్టులు పిడిచెన్
వటఫలకశరన నుధపతి
కటకర్షణతొక్కర మెసగఁ గంపద్ధములన్. ౧౮

గీ. మృదులగోధూమనగులతో మేలువించి
వన్నెకుచ్చులవేరుతో వక్కరించి
మన్నుకుంశుభకంబుతో బాత్తువచ్చు
బడఁతి పాలిండ్లపై నొప్పు పసికివేగు. ౧౯

గీ. తగవు లిచ్చిరి పుట్టింటితల్లిప్రజలు
వీల్పొనంగిరి చుట్టాలు వేననేల
కట్న మిచ్చె నృపాలుండు కన్నననియఁ
బగమహీపాలు రిచ్చిరి సావకములు. ౨౦

సీ. క్షౌమండలము తురంగమధట్టమయమయ్యెఁ
 గరిమయంబయ్యె దిక్కుక్రవాళ
 మంబరం శాతపత్రావళిమయ మయ్యె
 సౌరభమయ మయ్యె మారుతంబు
 పరివారమయ మయ్యె బ్రహ్మస్రపంచంబు
 జయశబ్దమయ మయ్యె నకలజగము
 లాతపత్రవిభూషణాలోకిమయ మయ్యె
 సంతోషమయ మయ్యెజ్వలమసను

వింధ్యపర్వతమేలుపుట్టినరుండు
 దానుఁ బట్టంపుదేవియుఁ దగవుగలిగి
 సచివునింటికి నేతెంచి నమ్మకమున
 నొద్దనుండి యాశోభన మొనరుచుటయు.

౬౩

గీ. జవితె నరఁ బూలుముడిచినసాధ్యి యొకతె
 యుల్లగండంబు పసుపున నూన్చెఁ గదిసి
 పసిఁడియుత్తరజందెముల్ సాయఁబట్టి
 రాచపైగడ బ్రహ్మసూత్రమున నగుచు.

౬౪

గీ. క్రశరభుని వాజపేయంబు ధర్మసూను
 రాజసూయంబు నుసమింపఁ బ్రాతియె యని
 పట్టనంబును వేళంబుఁ బరిధవింపఁ
 బెట్టి దొడ్డుగ నామెత పైగడగాను.

౬౫

వ. అంత.

౬౬

—: సుకుమానుని జననము :—

క. నవమాసంబులు నిండిన

ధవళేక్షణ గాంచె సుతు సుధాకర తారా
రవిసుతధవణవిధుంతుద(?)

కవులుభికములుగ నవమఘటికలు నడువన్. ౬౨

వ. ఇవ్విధంబున సుశీలా దేవి నందసుగ గాంచినవార్త యం
తఃపురపరిచారిణి యొకరై విన్నవించిన నమృతరసధా
రామయం బయినయమ్మాటకు నద్యుప్త రూఢరోమాం
కురనికరకంటకిత గాత్రుండు ను దరస్థితవిక సితకపోలము
డలుండును నై మంత్ర్యాఖండలుండు:— ౬౩

గీ. తాను గట్టినట్టిచీనాంబరంబులుఁ

దాను బెట్టినట్టి మేనితొడవుఁ

బ్రమద మొప్ప నిచ్చెఁ బారికోషికముగ

మంత్రీ యంతిపురముమానవతికి.

౬౪

సీ. తలయంపి ధవళనిద్రాకుంభ మిడువారు

రక్షాధసిత రేఖ వ్రాయువారు

గౌరసర్వపరాజి కలయఁ జల్లెడువారు

బలివిధాసంబులఁ బరఁగువారు

లవణంబు నింబపల్లవముఁ ద్రిప్పెడువారుఁ

బ్రేము మంచంబుతోఁ బెనఁచువారు

గవలధూసంబు సంఘటియించువారును

మంచిముట్టెడఁద యూజించువారుఁ

గదిసి దీవించువారును గండతైల
 మందుకొనువారు గాయంబు లందువారు
 బాడువారును బరిహాస మాడువారు
 నైరి శుద్ధాంతసతు లరిష్టాలయమున.

౨౦

నీ. కర్పూరసమిశ్ర గంధసారంబున
 జటచే జప్పట భిత్తి జామ యొకతె
 వెలకల్లబెట్టె సుత్పలగంధి యొక్కర్తు
 గప్ప గర్భగ్నహోహంతభూమి
 శ్యేషాధి దేవత నీవించె నొకయింతి
 పనుపుబుట్టము గట్టి భక్తి గరిమఁ
 బటచుపై టిఖియించె గాటలాధర యొర్తు
 క్రొత్త లత్తుక శశాంకుని ఖచాంశు
 జరత మేషంబుకంత దేశమునఁ జుట్టెఁ
 బుష్పకుంకుభసుల నొక్కవుప్వబోడి
 యంబుజాసన యొకతె నె య్యభిఘరించె
 భుజగనిర్మోక మొకతె నిప్పులఁగమర్యె.

౨౧

ఉ. మంగళరత్న దీపముల నుధ్యమునం బురుటింపిపాన్పుపై
 సంగజనన్ని భుండునచివాగ్ర ణినందనుఁడొప్పెనెంతయు
 న్నింగిఁ బ్రదోషవేళ సతినిర్మలతారకచక్రవాళముల్
 సంగతిఁ జుట్టునుం గొలువఁ జాలఁగ నొప్పుశశాంకు కై
 నడివ్.

౨౨

గీ. బాలకుఁడు చంద్రచంద్రికాపాండునయిన
 పాన్పుబొత్తులపై నొప్పెఁ బవ్వళించి

- యమృతివారాశిలోన శేషాహిమీందఁ
 బవ్వళించిన కౌస్తుభాభరణుఁబోలి, 23
- గీ. దానధర్మంబులొనరించి త్యాగ మిచ్చెఁ
 బ్రనవగేహంబుసొచ్చి భూపాలమంత్రి
 యుష్టు పావక సంస్పర్శ నూచరింప
 ప్రథమతీసయముఖేందుబింబంబు చూచె. 24
- గీ. పురుషుచ్చెల్లంగఁ బుణ్యోహముల గొనర్చి
 నిలయదైవతములఁ గొల్చి నిజసుతునకు
 మారనస్మి భుసకు సుకుమారుఁ డనెడి
 పేరు వెట్టెఁ బ్రధానబృందారకుండు. 25
- గీ. పసుపుఁబుట్టంబుధరియించి పద్మనయన
 సుతుని సుత్యంగమునఁదాల్చి చూడనొప్పెఁ
 దరణిబింబపారిద్రవార్ధ(రి)ముతోడ
 లలితరుచి నొప్పునా శాలక్ష్మీవోలె. 26
- గీ. పల్లవాధర మడుఁగై స యొల్లెఁగట్టి
 ళాంగు మణిహేమకంఠికాకోటిఁ జెప్పి
 సాబగుఁగాటుకబొట్టుతోఁ జూడనొప్ప
 వింతచెలువునఁ బచ్చిబాలెంత యుభయ. 27
- ఉ. అక్షయవర్ణి తాఖ్యుఁడుగరంబు(?)నున్న లతానిబద్ధముల్
 వక్షమునన్ ధరించినచివప్రియచూరుఁడుచూడనొప్పెను
 గ్రక్మీతినంభ్రమోద్ధతిసిగాఁడిచధస్వనితఁడ్రియా సహ
 స్రాక్షునివైరిపేరురమునందు ధరించిన దైత్యుకైవడిన్.

గీ. రత్నవేదికపై మంత్రిరాజసుతుఁడు
 తల్లిహృదయంబు దృష్టులు తన్నుఁగొలువ
 సకలజనులును బంధులు సంతసింప
 జానుచంక్రమణక్రీడ సంచరించె. ౭౯

మ. వలిచన్నుల్ వడఁకాడవేసలులుగైవాలంగ గారావుదా,
 దులు తన్నేమఱకంతలంతలను(?)వేడ్కల్మిఱి చూ
 డంగఁ దాఁ, గలకాంచీమణికింకిణీకలకలాత్కారంబు
 తోరంబు గాఁ, గలహంసంబులఁ బట్టఁ బాఱును వడిఁ
 గత్యోవిభాగంబులన్. ౮౦

వ. అంత నాసుకుమారుండు సత్యంతసంతోషవంతు లగు
 తల్లిదండ్రుల మనోరథంబు ఫలియింప ననుదినప్రవర్ధ
 మానుండై...నర్థమానసంపదనుచూపంబుగఁ గుమార
 రత్నంబునకుఁ గ్రమక్రమంబునఁ...శౌలోపనీతుండై
 కుమారుం డాచార్యశృహంబున కరిగి. ౮౧

నీ. చదివె వేద మెఱింగెఁ బదము వక్కాణించె
 మహనీయదివ్యాగమములు చూచెఁ
 డరచె నాదిపురాణధర్మశాస్త్రంబులు
 నేర్చె వీణావేణునృత్యకళలు
 వాదవశ్యాంజనవదనికాదులు జూద
 మాడంగనెఱిఁగెను మదనశాస్త్రం(?)
 సరహస్యముగ నింద్రజాలంబు యంత్రక్రి
 యామంత్రతంత్ర చిత్తరువుపఠచె(?)

క్రోల్పయోగంబు సాధించె రుద్ర భూమి
 నకలశస్త్రాస్త్రుసంచయ సమితి నేర్చె
 నాకళించెను విఫులవైద్యకమంబు

సంగ్రహించె గనిత్వంబు సచివసుతుఁడు. ౧౨

వ. ఇవిధంబున సర్వవిద్యాపరిశ్రమంబునఁ బారీణుం డై
 యుండునకు మారునకు శైశవంబు సరిగడచుటయుఁ
 బ్రదోషంబునకుఁ జంద్రోదయంబును జలధరంబునకుఁ
 జక్రవాకంబును బుష్పంబునకు నాసనాప్రకారంబును
 గమలవనంబునకు సూర్యోదయంబును గంధగజంబు
 నకు దానంబును విజ్ఞానంబునకు మానంబును నపధ్యు
 నకు గేయంబును రాజ్యబలంబునకు నాజ్ఞాబలంబునుం
 బోలె భువననమ్మోహనం బైనసౌందర్యంబున కనురూ
 పంబై జవ్వనం భావిర్భవించిన. ౧౩

గీ. బాల్యమునయందుఁ గలుగుసౌభాగ్యరేఖ
 నినుమడించినసౌందర్య మెసకమెసఁగ
 నదివతనయుండు తా నొప్పి చారులీలఁ
 జౌరజనులకుఁ గన్నులపండు వయ్యె. ౧౪

శా.పంచారామవిలాసినీధవశదృక్పాతీనజాలాయమా
 నాంచత్కారము నిర్నిబంధనమనోజ్ఞాకారరేఖా...
 పంచాస్తుండగునాకుమారకుఁడుదర్పస్ఫూర్తినవ్వీటిలో
 సంచారంబొనరించెఁగాంచనమహాసౌభాగ్యభాగంబులక.

గీ. ఆదిగర్భేశ్వరత్వంబు యావనంబుఁ
జక్కఁదనమును నతిసాహసంబుఁ జనవు
నొక్కఁడొక్కంపు చాలు దోషోత్తరపసున
నన్నియును గూడియున్నవి యతనియందు.

౧౬

సీ. ఒకణాంతప్రొద్దు కంచుక కేళి యొసరించుఁ
గంకణంబులరుణత్కార మెనఁగ
నొకణాంతప్రొద్దు వల్లకి సఖాగ్రంబుల
బహురాగముల నేర్పుఁ బ్రస్తరించు
నొకణాంతప్రొద్దు భాంజికజనంబు లొనర్చు
పరిహాసగోష్ఠికిఁ బల్లవించు
నొకణాంతప్రొద్దు లోకకథా ప్రహేళికా
బిందును త్యాదులఁ బిచ్చలించుఁ
గొంతప్రొద్దు వినోదిలయఁ గొఱతలయిన
తోడివేడుక కాండ్ర తో మేడమీఁద
విమలచంద్రోదయారంభ వేళయందుఁ
బిల్లదీవాటలను మల్లుపెనఁగుటలను,

౧౭

వ. ఇవ్విధంబునఁ దృష్ణావిషవల్లి కాలవాలంబును నింద్రియ
గుణంబులకు శరణంబును మోహనిద్రకు విభ్రమశయ
నంబును శాస్త్రదృష్టికిఁ దిమిరోద్గమంబును దోషాశీవి
షంబులకు నావాసవల్లీకంబును నుగుణకలహంసంబు
లకుఁ బ్రావృట్కూలంబు ను గపటనాటకంబునకుఁ బ్ర
స్తావనయు ధర్తేందుమండలంబునకు రాహువక్త్రంబు
నైనయావాసనారంభంబున.

౧౮

సీ. ఆజానుదీర్ఘ బాహర్గళస్తంభుండు
 కోమలాళిషినీలకుంతలుండు
 కర్ణాంతవిశ్రాంతకమలాయుతాక్షుండు
 పరిపుల్లచంపకస్తనవకాంతి
 బహుళాష్టమీశశిస్తనుఫాలతలుండు
 కంబుసన్నిభచారకంధరుండు
 పరివక్వబింబికాపరిచాటలోముండు
 గంధవారణగుంభకఠినభుజుండు

సచివతనయుండు కుశితధూరటిలలాట
 చక్షురనలార్చిగుద్గమసంప్రభూత
 విస్ఫులింగచ్ఛటావలీవేప్తసమునఁ
 బసిమి దప్పని వలరాజుపగిది నొప్పె.

౯౯

సీ. నరిగొన్న వెలిపట్టు జన్ని దంబులతోడ
 రత్నాలతారహారము ధరించి
 వలిపనీర్కావిదోనతిపైఁ బదార్పణి
 కళ యైనపసిండిమేఖల ఘటింది
 గంగమట్టియమీఁదఁ గస్తూరిరసమునఁ
 బుండ్రకంబు లలాటమున నమర్చి
 కమలకర్ణిక కుండలములపార్శ్వములందు
 లలితంబులగునొంటు లలవరించి
 యాత్మవంశపరంపరాయాత మైచ
 వైదికాచారమార్గంబు వక్కణించి

- యారజము రాచటికమును నలవరించి
 నగరీవీధులఁ జరియించుఁ బ్రెగడసుతుఁడు. ౯౦
- గీ. నచివనందను కర్ణ పాశముల వ్రేలు
 కుండలంబులముత్యాలగుళిక లొప్ప
 నన్యలోకస్థుఁ డగుశంబరారి కేడ్చు
 రతిమహాదేవి యశ్రుపూరములువోలె. ౯౧
- క. కుసుమాయుధనిభుఁ డగునా
 రసికునిపైవ్రాలు సాను రాగముతోడన్
 బీనరుహనయనలచూపుల
 భసలంబులు పూవుఁదో. టపయి వ్రాలుగతిన్. ౯౨
- గీ. భావ మభిరామనూపైక పాతకంబు
 యశావనము దోషములకెల్ల నాస్పదంబు
 మనఁకుఁడు కోపి యెటు నియమంబునిలుచు
 సుదతులకు వానిఁ గడకంటఁ జూచినపుడు. ౯౩
- సీ. హృదయ మువ్విభూర నేకాంతముననుండి
 వానిఁ జింతింపని వనజముఖయు
 నొకమా అతనిఁ జూచి యొండొక్క మఱిచూడ
 నభిలషింపని విద్రుమాధరియును
 గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
 ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
 నతనిరూపంబుఁ గుడ్డ్యంబులందు లిఖించి
 యందంబుఁ జూడనియంగనయును

జేలులచేతను బ్రోదిరాదిలుకచేత
 వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
 బాదుకోఁ బులకింపనిపైదలియును
 బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టనమున.

౯౪

సీ. ద్యూత కేలియ వినోదోపాయమయ్యెను

ఋదారగమనంబు ప్రోథియయ్యె
 నాత్తభార్యాపరిత్యాగంబు ధృతియయ్యెఁ
 జేలవిహారంబు నేనుమయ్యె
 గురుతిరస్కారంబు గరిమ మయ్యెను నట
 విటక్తిరనంబులు పటిమమయ్యెఁ
 బానంబె యధ్యాత్మపరతయయ్యె నమస్త
 తరలతాగతియ యుత్సాహమయ్యె
 గుణములకునెల్ల దోషంబుగుణమునయ్యె
 నవుడు సుకుమారునకుఁ దద్వయస్యులకును
 నాదిగ ర్భేశ్వరత్వంబు యశాపనంబు
 నవురు ధనమును జనవు హేతువులుగాఁగ.

౯౫

గీ. త మ్మమానుషకాలోచితంబు లైన
 క్తిరనంబుల మై పులకించుకొండు
 తా రమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ
 విత్తమదమత్తచిత్తులై వెట్టిజనులు.

౯౬

సీ. ఆయ్యు సీవు చతుర్భుజావతారుఁడ వన్నఁ
 దమభుజాదండపార్శ్వములఁ జూతు

రయ్య నీవు త్రిలోచనావతారుడ వన్న
 ఫాల మంటుదురు దోఃపల్లవమున
 నయ్య నీవు గజాననావతారుడ వన్న
 గుంభపీఠము లంటికొనఁ దలంతు
 రయ్య నీవు చరాచరావతారుడ వన్న
 నందంబుఁ జూడంగ నభిలషింతు
 రవసరం బిచ్చుట యనుగ్రహంబుగాఁగ
 మోముఁజూచుట యుపకారముగను బలుకు

మైత్రిగా నప్పు డధికత(?) రార్థముగఁ ద
 లంతుఁరైశ్వర్యమదబలవంతు లుబ్ధి. ౯౭

ఉ. నంపద పేరికట్టిఁడిపిశాచము సోఁకినమానవుండు పూ
 జంపఁ డభీష్ట దేవత భజింపఁడు నజ్జను లైనవారి మ
 న్నింపఁడుమిత్రబంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యముల్ విచా
 రింపడు మీ.....భరింపఁడహంకరణంబు పెంపునన్.

గీ. ఉద్ధతుం డయి సుకుమారుఁ డుండఠేక
 వీటఁ జక్కనిజవరాలి వెదకివెదకి
 వలపు వుట్టించి సంకేతములకుఁ దార్చి
 చలువురతికేలి బహుళపక్షంబు రేలు. ౯౯

గీ. పద్మనాభుండు మదనగోపాలమూర్తి
 ఘోషమున నెట్లు వలపించె గొల్లనతుల
 నెట్టుకొని యట్లు వింధ్యాద్రి పట్టనమునఁ
 బరపురంధ్రుల వలపించు బ్రాహ్మణుండు. ౧౦౦

సీ. యమునానదీ సైకతమున జాలరికన్య
 చనుదోయి నంబుడే శక్తినుతుండు
 నందవ్రజలబులో నలిననాభుం డెట్లు
 విహరించె బదియాలువేలసతుల
 దేవదారువనంబులో విరూపాక్షుండు
 మునిభామినుల నెట్లు మోసపుచ్చె
 గొక్కొక్కోయని కోడియె యెలుగించి
 యమరనాయకుం డెట్లహల్యుగలసె
 మొలకచన్నుల పాయంపుముద్దుగూతుం
 బట్టుకొనె నెట్లు పైకొని పద్మభవుండు
 చందురుం డెట్లు వొందే నాచార్యులేమ
 ననుచు విప్రుండు రమియించు నన్యసతుల.

౧౦౧

సీ. సంధ్యాభివందనశ్రద్ధ యుద్వాసించె
 గాయత్రీ దవ్వలఁ గట్టిపెట్టె
 నగ్నిహోత్రముమీదియాసఁ నుత్పాటించె
 నఘమర్షణస్నాన మరసేమాపె
 నిహపరసామగ్ని నీయఁజాలెడునట్టి
 విధిదేవతార్చన వీటిఁబుచ్చె
 వేదపాఠము మానె వివిధసత్కర్తాది
 సత్కలాపంబులు జాఱవిడిచె
 దనకు మరగినవారసుందరవనితల
 నిరతనల్లాపసంభోగనిపుణతాను

ఖానురాగనిమగ్నడై నిత్యకర్త

మై తనర్చెను సుకుమారధరణిసురుడు (!) ౧౦౨

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుమారుండు విహరింపంజూచి. ౧౦౩

క. ప్రేమమునఁ గూర్చి సుతునకు

వేమఱు నద్భుద్ధి చెప్ప విసమికి వగచున్

సామగ్ర్యదుర్గుణాళి క

దా మధురత యొనఁగు విషమమగుచలమునకున్.

గీ. జవ్వనమునను నదుపదేశములు గావు

తిల - - - లంబు తెఱఁగుదోఁప

శంబరారాతిపుష్పాస్త్రసంప్రహార

జ్వరభూత మగుమనస్సంపుటమున.

౧౦౪

వ. తండ్రి గుహుపదేశం బఖిలమలప్రత్యోశనక్షమం బైన
 తీర్థన్నానంబు జరామరణవైకల్యంబులేని వార్ధకంబు,
 మేదోభారంబులేని గౌరవంబు, సువర్ణరచనలేని కర్ణా
 భరణంబు, సుద్వేగంబు లేని ప్రజాగరంబు. ఇది యభ
 వ్యులకు సలిలంబునుం బోలెఁ గర్ణసితంబై యుపద్రవం
 బునాపాదించు. నీవిటవట్టి నెట్టుకొని పెద్దలమాట విను
 ము, వింటేని ధూర్తులు నిన్నుఁ బ్రశంసింపలేరు,
 కుటిలులు నిన్నులమరింపలేరు, వంచకులు నిన్ను వంచి
 పలేరు, పల్లవులు నిన్ను వలపింపలేరు, మదంబు నిన్నుఁ
 గదల్పలేదు, విషయంబు నిన్ను నాక్లేషింపలేదు, విను
 మనూచానాచారంబును, నాముష్యాయణంబును, నా

మేధితామ్నాయంబును, నధీతాశేషశాస్త్రంబును, నలింగవృత్తియు, ననపక్షీర్ణంబు, ననభ్యుదితంబును, ననభిస్తుతంబును, నైన యార్యవరవంశంబునం బ్రభవించినాఁడవు మూఁడుండవై యనుష్ఠానబంధంబులగువిషయోపభోగంబులయందును సుఖబుద్ధి యారోపించెదవు. నీయట్టిదుర్బుద్ధిశీలురుగదా నిస్త్రింశంబుఁ జూచి కువలయమాల యని యుఁ గృష్ణనర్పంబు వీక్షించి కాలాగురు ధూమరేఖ యనియును నంగారంబు దర్శించి బంగారం బనియును భ్రాంతిఁ బొందుదురు. దుందుమారసముండు, మాంధాత్మసహుషనాభాగనన్నిభుండు, వింధ్యాచలపతి, హేమాంగదుండు మసల గురుస్థానంబుగా మన్నించుచున్నవాఁడు. మనవంశంబునకు నీవొక్కండవ సంతానబీజంబ వింతయు నెఱింగి బుద్ధిమంతుండవై మమ్ము సుద్ధరింపవలనదా యని పలికి మంత్రికన్నీరు దొరఁగ ముహూర్తమాత్రం బూరకుండె సుశీలాదేవియు.

౧౦౬

సీ. రవలయ్లుంగరముల రత్నాంకురము లొత్తఁ

గేల్మి చెక్కులఁ గీలుకొల్పి

మొకరితుమ్మెద మాతిముట్ట నొడెడివేఁడి

నిశ్వాసపవనంబు నివ్వటిలఁగ

నాక రణ్ణంబు లగుత్రాలుఁగన్నులఁ

బరిపాటలఁఛ్చాయ పల్లవింపఁ

గంఠగోళంబు గద్గదికానుబద్ధమై

బాష్పభారంబు నిబ్బరము గాఁగఁ

బక్తముల జాతీ గండదర్పణములొరసి

వ్రాలి పాలిండ్లపై నశ్రువాఃకణములు

హారలతలకు నాతిధ్య మాచరింప

గుబ్బతిల నేడ్చె నత్తఱిఁ గువలయాక్షి.

౧౦౭

వ. ఇవ్విధంబునఁ దల్లియుఁ గండ్రియుఁ దనకు హితోప
దేశంబుచేసి తన సౌమనస్య సౌముఖ్యంబులతోఁ దగిన
ప్రత్యుత్తరం బీయవి నిర్వేదించుట యెఱింగి. ౧౦౮

సీ. ధర్మశాస్త్రాభ్యాసతాత్పర్యమున నైన

సంస్కార మెల్లారుసారుపడియె

నిరుపాధినిస్సీమనిర్నిబంధనవృత్తి

గలమహాప్రతిభ యేకాటఁ గలసెఁ

బంచేంద్రియోపాయపానభూతములైన

వినయంబు లేప్రయోజనముఁదీర్చె

నవయావనాంకుశోన్నతవంశపద్మమైన

శ్రుతివైభవము లేమిహితవుచేసెఁ

జన్నివయసున గురుల వీక్షించినట్టి

పుణ్యవాసన నేల గోల్పోయె మనసు

కటకటా! నందనుండ వొక్కడవు నీవు

గురుల నేడ్పించుచున్నావు గోరముగను.

౧౦౯

వ. (అనినఁ దల్లిదండ్రులకుం బ్రణామంబుచేసి యింత

నుండి మీయాజ్ఞ శిరసున ధరియించి బుద్ధినుంతుండనై
 యుండెన మీరు వగవకుండుం డని పలికి సముచిత
 ప్రకారంబున వీడుణ్ణనియె ననిన నటమిఁజివృత్తాంతం
 బెట్టి దని యడిగిన. ౧౧౦

మ. వర్తకైవై కవిధానపాత్ర కవితావ్యాపారపారంగతా
 స్థిరలక్ష్మీనవశారదోదయ దయాధీనాయతాలోక లో
 కరమాపాదన పాదపద్మనితత్కృపాలసంశీల శీ
 లరతిప్రస్ఫుటశాంత శాంతనవకల్పద్వీర వీరాగ్రణీ
 క. ధీమత్కవితావిస్తర

ధామాయితనిరుపమానదానాంబుదహృ

ద్భీమ జయోత్కలసీమా

రామామన్మధవిశేష రాజితమూర్తి! ౧౧౧

పృథ్వి. లింగార్చనారూఢిలీలావతారా

గంగాంబుసుస్వచ్ఛకావ్యైకజాలా

సంగీతసాహిత్యసౌహిత్యలోలా

శృంగారసద్భక్తనేపానుషేలా. ౧౧౩

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామా
 త్యపుత్ర సకలవిద్యాననాథ శ్రీనాథనామధేయ
 ప్రణీతం బయిన శివరాత్రినూహాత్మ్యంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

తృతీయాశ్వాసము.

—o—o—o—

- క. శ్రీదోరంతర వేద
ప్రోదోతభాషావిశేషభాసురకీర్తి
శ్రీవార్ధ్య వివిధపూజా
మోదితగిరిదుహితృకాంత ముమ్మయశాంతా! ౧
- వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు
తల్లిదండ్రుల నూరార్చి వెడలి సుకుమారుండు నిజాం
తరతంబున. ౨
- గీ. పోయె నుపదేశకాలంబు పూర్వముననె
కడచె ధైర్యంబు శతరవిక్రాంత మయ్యె
శీలనంపత్తి యింక నేమి నేయువాడ
భామినీనక్తి మనఘబారిఁ బడితి. ౩
- శా. పంతంబోడదుధర్తముందగవునంబాడింగులంబున్విచా
రింతు న్వేదపురాణశాస్త్రమతపారీణుండఁ గా నెట్లు క

ల్పాంతద్వాదశభానుమత్కిరణదాహక్రూరకామవ్యథా
 సంతాపజ్వరవేదనాభరమునం జాకుంట సిద్ధించినన్. ౪
 సీ. చాండాలుతోఁ బుల్కశత్యంబు గై కొను

బ్రహ్మహత్య యొనర్చి బ్రాహ్మణుండు
 క్రిమియై పాంగమై కీటమై జన్మించు
 నాసవేం బాని భూమీసురుండు

క్రవ్యాదనేత్వసర్గమున నుద్భవమందు
 విప్రుఁ డాచాక్షునివెలఁదిఁ గవిసి
 శ్యామచారుండు పిశాచమా బాడబుం
 డన్యునివిత్యంబు నపహరించి

యయిన నేమిగా వీనిలో నన్నిటికిని
 నుఖము దుఃఖంబుఁ జర్పించి చూచినప్పు
 డెల్లసంసారులకుఁ గుండు హెచ్చు...
 తేకయుండుట గందుమో లేదొ జగతి.

౫

గీ. వామ దేవుండు శుకుండుఁ గేవలముదక్క
 ముక్తులెవ్వరు వింటిమీ ముజ్జగమున
 జంతువులకెల్ల సరియ సంసారయాత్ర
 విధినిషేధంబులకుఁ జొప్పు వెదకనేల.

౬

శా. ఆతంకంబున కేమికారణము బ్రాహ్మ్యంబింతయుంజూచియే
 తాత లటినచెర్వులే శ్రుతులు బోధప్రక్రియల్ స్వల్పమే
 నేతో జాతు నుపాశ్రయించెదఁబరస్త్రీలన్నినోదించెదఁ
 మాతంగీవరమేశ్వరింగొలిచెద న్నద్యంబు నేవించెదఁ.

గీ. అష్టమావతారంబున నాదిపురుషుఁ
 డచ్యుతుఁడు విశ్వకర్తయనాదినిధనుఁ
 డరునుండును దాను నేకాంతగోష్ఠి
 విశ్వమును నెఱుఁగ మొ...నిధిగా

౮

సంచెవింతము విధమతనిన్ భావించెఁ గాదె (?)

మ. బహువేదాంతమతానుసాధితమహాబ్రహ్మహమం చా
 డుదుర్, మహి మోహాంధులుగొంద తేనియటె బ్రహ్మం
 బెట్టు దా రెట్టిరో, యహహా బ్రహ్మమువారయే, నులుక
 శయ్యంద్రెల్లని ద్రింతురో, జహదుత్సర్గముగాఁగఁజేయు
 దురొ విష్ణామూత్రనిరోక్షమున్.

౯

నీ. కల్పదుమంబుతోఁ గామధేనువుతోడ

నమృతాబ్ధినవతార మయ్యె నెద్ది
 బృందారవనమధ్యమందారతరులలో

హలపాణి కెద్ది ప్రత్యక్ష మయ్యెఁ
 ద్రిపురాంతకుని యర్ధదేహంబునకు నెద్ది
 మదనసంపుల్లసంపత్తి యయ్యె

నపసుధారూపమై పననభుగ్భవనాధి

పతికెద్ది ప్రాణంబుప్రాణ మయ్యె
 నట్టి భవభేషజము నాసవామృతంబుఁ

గన్నుఁగానక శపియించెఁ గాక యొకఁడు

తత్సమానము లగుపదార్థములు గలవె

భూతభావిభవత్కాలముల ధరిత్రి.

వ. అని.

౧౧

సీ. కర్పూరరజములోఁ గలిపి కేతకీధూళి

సఖలాంగకముల సభ్యంగమాడి
జలజనాళీతంతుసందానితములై న

యజ్ఞోపవీతంబు లఱుతఁ దాల్చి
వారాంగనాస్తనహారవిభూషల

సక్షమాల్పముగఁ జే నలవరించి
కస్తూరికామిశ్ర గంధసారంబున
సలికంబునఁ ద్రిపుండ్ర మనువుపఱిచి

చంద్రికావేశఁ బరిపాండుసౌధవీధి
శక్తిఁబూజించి దేవీస్రసాదమధువు
పుచ్చుకొని వివ్రుఁ డాకంఠపూరితముగ
వెలఁదులును దాను నప్పుడు వినిమయముల.

౧౨

క. వనితల కంగప్రతౌ

శన మక్షి విఘ్నార్ణనంబు లజ్జావిగమం

బననస్థితి మధుపాసం

బునకు సురతమునకు సదృశములు వక్రంబుల్.

౧౩

గీ. త్రినరకాస్వాదభవమదోద్రేకలహరి

ధరణిదేవుఁ డాయోజ మత్తా వహించి

యారణాలు పఠింపంగ నాలకించి

శంబరారాతి రతిచేయి చఱచినవ్వు.

౧౪

సీ. ఇంటనున్నాఁడొ వాఁ డెచ్చోటనున్నాఁడొ

యొంటియో యెందఱేనున్నవారో

మిన్నకున్నాఁడో యేమేఁ బల్కుచున్నాఁడో
 నిద్రించినాఁడో కన్దెఱచినాఁడో
 యాడుచున్నాఁడో - - - - గ

ర్పించియున్నాఁడో శోకించినాఁడో
 - - - - - యుత్సేకించి యు
 ల్లాసించినాఁడో కలంగినాఁడో

యుత్సవమొ వైభవమొ లేమియో కలిమియొ
 పగఱొ రాత్రియొ యెఱుఁగఁ డాబ్రాహ్మణుండు
 నవమధూకప్రసూనసంభవపుమధువు
 దలము దప్పంగఁ ద్రావి మత్తా వహించి. ౧౫

క. సుకుమారుఁ డిట్లు నానా
 ప్రకరంబుల వీటిలోనఁ బడుచై తిరుగన్
 సకలజనులు మొఱవెట్టిరి
 యొకనాఁ డత్యాగ్రహమున సుర్వీశుసభన్. ౧౬

క. దేవరప్రతినిధిఁగా సం
 సేవించుము యజ్ఞదత్తు సిద్ధమ యతనిఁ
 భావించుము తత్తనయుని
 యశావనసంప్రాప్తి లేనియటము న్నెల్లన్. ౧౭

వ. అవధరింపుము సుకుమారనామధేయుం డైనమంత్రినం
 దనుండు సౌందర్యవంతుండును గామశాస్త్రకళావిధి
 జ్ఞుండును నై జారచోరవిటధూర్తవర్గంబులంగూడి వేడు
 కకాఢ్మై పుణ్యస్త్రీల నిలువగునఁ జెఱుచుచున్నవాఁ

డతని వారింపను నారీజనంబుల శిక్షింపను సమర్థులము
 గాక యున్నార మద్దురాత్తుకుని యన్యాయనదృశం
 బైనదండంబువలన దండింఁగునది యని విన్నవించిన
 మహీపాలుం డతని రప్పించి వాగ్దండనంబున దండించి
 పురంబును దేశంబును వెడల నడిపించిన రాజావమా
 నితుం డై యప్పాపి కీ(క)టదేశంబునకుం బోయి యం
 దుఁ గొన్ని దినంబు లుండి హూణమండలంబునకు
 నేతెంచువాఁడు కాంతారమధ్యంబున నతిక్షుత్పిపాసాప
 రవశుం డై తనలోన నిట్లు వితర్కించుచుండె. ౧౮

చ. అరుణగభ స్తిబింబముదయా ద్రిపయింగనుపట్టగిన్నెలోఁ
 బెరుఁగునువంటకంబువడపిందియలుంగుడువంగఁబెట్టు ని
 ర్భరకరుఁశాధురీణయగుప్రాణముప్రాణముతల్లి యున్నదే
 హరహరయెవ్వరింకఁగడు పారసిపెట్టెదరీప్సి తాన్నముల్.

వ. అని తనలోనందలపోయుచుం జనిచని ముందట. ౨౦

నీ. స్ఫటికరత్న గ్రహంబు సర్వంసహాకాంత
 కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి
 మణిదర్పణము సభోమణిమార్గలక్ష్మీకిఁ
 జంద్రాతపమునకు జన్మభూమి
 యర్ధేందుమకుటాట్టహాసంబునకు జోడు
 పౌలస్త్యగిరికి నబ్రహ్మచారి
 ప్రతిబింబ మభ్రము ప్రభువారణమునకు
 ననుఁగుఁజుట్టము శౌరదాభ్రములకుఁ

గమత తిమినక విక్రమక్రమవిహార
 చటులతరవీచికాఘటాసమదరూఢ
 హంసకులసన్నినాదసంవ్యాప్తదిగ్వి.
 భాగ మీక్షించె నతఁడు తఱాగమెదుర. ౨౧

మ. వసుధానిర్జరుఁడు న్నహాసరసిలో వార్షిచులం దేలఁ ద్రా
 వె సుధాసన్నిభమైనవారిఁ దటపుధ్వజావళిచ్ఛాయలో
 వసియించెన్ లహరీసమీరముల నధ్వశ్రాంతిపోకారిచె
 న్బినకాండంబులు మేనఁగూర్చెఁ జువ ల్నిర్మోకసం
 కాశముల్. ౨౨

క. కరశీకరార్ద్రపుష్కర
 కరుఁడై యాతఁడు గంధకరిరాజక్రియం
 బరిషేకాంతరమునఁ దా
 సరసిరుహాకరము పెడలి చాలఁగ నొప్పెన్. ౨౩

నీ. వైదుర్యనుణిశిలాస్వచ్ఛోదకముగానఁ
 గాతుకం బొనరించె గన్నఁగవకు
 శిశిరసంస్పర్శవీచీమారుతముగాన
 సంగకంబులకు నిం పావహించెఁ
 గమలకేసర రేణుగంధోల్బణముగాన
 ప్రాణేంద్రియమునకుఁ బ్రమదమొసఁగె
 గలహంసకులకలకలకులాయముగాన
 శ్రుతినంపుటములకు సుఖమునిచ్చె
 - - - నలిలంబు సమ్మోదముననుజేసె
 నాలుకకు నప్ప డననిబృందారకునకు

- నైకతారూఢజలమానుషీకగంబ
కాంక్షితార్కనుయూఖంబుకమలననము. ౨౪
- క. కొలనిదరి నటము నీడన్
శిలతల్పమునందుఁ గొంతసేపు శయించెం
జెలువ మగువలిపెదుప్పటి
తలగడఁగాఁ జేసి నచివతనయుం డబుతన్. ౨౫
- గీ. బహులపక్షుపాకగంబములలోనఁ
బ్రభవ మొందిన యంధకారంబుల్లోని
కొలనిదరి కాననంబులోఁ గొంతప్రొద్దు
నలవువాయంగ నిద్రించె యాజ్ఞదత్తి. ౨౬
- గీ. డప్పిదీఱంగ మధురకాండంబుగ్రోలి
కడుపునిండంగఁ దూఁడుఁదీఁగలుభుజించి
యెండ వాలాగునందాఁక నిండుకొలని
తీరమున మఱిసీడ నిద్రించ నతఁడు. ౨౭
- చ. అపుడువిలంబమానమయియంబరకోణతటాంతరంబునం
డవనునిమండలంబుబెడిదంబగు వేఁడిమినొయ్యవీడ్కొనెం
గపిలములై నుయూఖములు క్తారికమాసకలాపిపింఛమై
త్రపునలతాశిలాటుసముదాయముచాయఁదిరస్కరింపఁగన్
గీ. అంతలో నిద్ర మేల్కొంచి యవనిసురుఁడు
జగమిషాబుద్ధి నీక్షించెఁ జిత్రభాను
నభినవో న్నేషకుటిలజ్ఞాపకార
లోలతారక కేక రాలోకనమున. ౨౮

శా. కాంతారాంతరభూమిచెంత శబరగ్రామంబు పద్మాకర
ప్రాంతక్షోణితలంబునంగలుగ సంభావించె విప్రుం డెదన్
దంతిస్కంధకపోలకుంభపలలాదక్రూరకాలేయకీ
సంతానస్ఫుటకంఠఘర్షితరద్రాఘిష్ఠనాదంబులన్. 30

సీ. ఆదికాలమున మాయావిలాసిని యైన

మురదైత్యదనునిమూర్తివోలె

ధరణితలంబునఁ జరియింపనేర్చిన

పురుహూతమణిశోలాపుత్రివోలెఁ

గామినీరూపంబుఁ గైకొన్నశంబరా

రాతికాలాయసాస్త్రంబువోలె -

వేడ్కకైమానుషీవిగ్రహంబు ధరించి

విహరించుతొలుకారువేళవోలె

సంధతామిస్తమును నవిద్యయునుబోలె

భవనమోహనరూపవై భవములొలయ

లీలనేతెంచె నొక్కచండాలకన్య

కొలనఁ జిటుబంతిపసుపాడఁ జెలియుఁదాను. 30

శా. ఆచండాలకులప్రసూతయగుకన్యం గన్యకారత్నముం
జూచె న్నవ్వుల యాజ్ఞదత్తి విపినక్షోణీవిభాగంబునన్
వాచాగోచరసౌకుమార్యనవలావణ్యాన్వితం బుష్పనా
రాచుండిత్యుశరాసనంబుఘనదోర్దండంబునంగూర్పగన్.
ఉ. యోగసమాధితత్పరతనున్నవిధంబునఁ బాసినట్లు మా
ర్చాగమమీలితాత్మండగుచాకృతినిశ్చలదేహయస్త్రియై

సోగకనుంగానల్ను దురుజొక్కులకిక్కులు గాగన త్రటి
 న్రాగరసాతి రేకమున బ్రాహ్మణుడాదటజూచెమాలెతన్.
 31. అప్పర శ్రీవోలె నకులయై యార యీ

పైదలి కన్నులపండు వయ్యెఁ
 జారుయావనరూపనంపన్నయై మోక
 వనరేఖయునుబోలె బెనఁచె వేడఁక
 బొలఁతి ప్రావృడ్వేళవోలె నళివినీల
 ఘనవేణియై యిది గగముమెఱసె
 నిభరాజనిభయాన యిది శగర్తువువోలె
 బుండరీకాక్షియై పాలువుమిగిలె

ముట్టరానిది యెనటిమూర్తివోలె
 జిత్తురువువోలె దృష్టికచ్చెరువొనర్చె
 మెలఁత మధురూసకుసుమనన్పుద్గివోలె
 జాతివిరహితయయ్యు సంప్రీతిసొనఁగె. 32

33. గీ. దీనిఁ గల్పించె నజుఁ డభిధ్యానమునను
 నాతి మును ముట్టరాకుండ సంత్యజాతి
 ముట్టుటయ కల్గెనేని యిమ్ముదితమేచు
 గందనిండునె పుష్పంబుకంటె మృదువు. 33

34. వ. అని విస్తృతనిమేషంబు గీలించి ముకుళితపక్ష్యాంశలం
 బును జహ్లాతరతరళశా గోదరంబును నగువీక్షణంబున
 నవ్వెలివాడవీ డావతి నీక్షించుచు నవ్విప్రుండు మదన
 శరశలాకాశంకు పంకలిత హృదయుం డై స్తంభితుని

భంగి విలిఖతునిచందంబున నత్కీర్ణునిపగిది నియతు
 నిలాగున మూర్ఛితునిప్రకారంబునం దన్నుఁదా నెఱుం
 గక నివ్వెఱిసడి నిశ్చలాంగుండై యుండె నమ్మచ్చెకం
 టియు నలవోకవోలె నతిస్వచ్ఛసౌభాగ్యచ్ఛాయావి
 నిర్భక్తితమత్స్యకేతనుం డగునాబ్రాహ్మణుం గనుం
 గొని నిజాంతరంగంబును. 3౬

గీ. విప్రవేషంబుఁ దాల్చినవిష్ణుఁ డొక్కొక్క
 బ్రాహ్మణుండై నశంబరారాతి యొక్కొక్క
 శాడబాస్వయరూపసంప్రభవుఁ డైన
 చందురుం డొక్కొక్క యితఁ డతిస్వచ్ఛమూర్తి. 32

న. అని యంతంతం జేరవచ్చి యయ్యంత్యజాతినీమంతిని
 యశేషజనపూజనీయులు బ్రాహ్మణు లని తమకులంబు
 పెద్దలవలన వినటంజేసి యుఁ దా నెందే నొక్కపూ
 ర్వజన్తకృతపుణ్యసంస్కారవిశేషంబుననో బాల్యంబు
 నాఁటనుండియు రూపంబు వినయంబు దాక్షిణ్యంబు
 మధురాలాపకౌశలంబు నిస్సంగత ప్రశాంతమహాను
 భావంబు శుచిత్వంబు గౌరవంబు సద్భావంబు గుణం
 బులు నై సర్గికంబు లయి యుండుటనో భర్గఫాలనయన
 కృశానుజ్వాలాజాలహేలాచుళుకితావయవుండు గాని
 కుసుమకోదండుండునుంబోలెఁ గన్నులపండువై తప్త
 కాంచనవర్ణంబును గోరోచనాశౌరంబును జాంపేయ
 కుసుమ కేసరరేణుత్తనరేణు వినరప్రసంగంబును నగు

దేహప్రభాప్రవాహంబునగహనపండంబశేషంబునువెలిం
గించువాని నుద్భిన్ననవశ్శక్తు నభినవయకాననోద్భాసితు
షోడశవర్షదేశీయు నాదిగశ్శేష్యుడు నమాత్యనందను
సుకుమారుం గుమారనన్నిభుఁ దప్పక చూచి భయ
సంభ్రమజోలాయమానదంతతాటంకవలయం బగున
ట్లుగా నిబ్బరంపుగుబ్బుచన్నుల బిబ్బోకంబు బాహు
మూలకూలంకపంబై యీషద్విలోకనీయంబుగఁ గేలు
దోయి నేవాంజలిపుటంబులలాటంబునఁగీలించియయ్య
గారికి నమస్కారం బని యధరకినలయంబునకు దశ
నరత్నాంకురజ్యోత్స్న కుసుమస్తబకంబుగానహకారప
ల్లవాస్వాదకషాయకంతకలకంతకామినీకోమలకుహూ
కారకోలాహలకరంభిత పంచమరాగప్రపంచంబునకు
మించుఁజూపు కంతస్వరంబునం బలికిన. 3౮

గీ. వెలఁది మాలతగాన దీవింపకయును
నొప్పిడిదిగాన నూరకయుండకయును
ధరణిదేవుండు గైకొనె దానిమొక్కు.
గేలుఁదామర తిర్యగాందోళనమున. 3౯

ఉ. శంబరవైరినన్ని భునిఁ జారుతరోజ్జ్వలమూర్తి విప్రర
త్నంబుమహాప్రధానుప్రియనందనునిస్సకుమారుఁజూచిప్రే
మంబువహించియుంగొమరుమాలతగన్నులనవ్వుచేరఁగా
నంబలి నంబళీయళుకు నందడికిందలమంచుఁ బల్కుచున్.

గీ. బ్రాహ్మణుఁడుగాన లజ్జింపఁ బ్రాప్తిలేక
బాల ప్రౌఢయవోలెఁ దప్పకయచూచి

చాటువడి యుండుమయ్య యీసరసిలోన

నుదకమాడెదఁగాక పిన్నదియునేను.

౪౧

క. అని పలుకుచుఁ గొలనికి డిగఁ

జని మాలప్రమద దాను సఖయు నొనర్చెన్

నన కేళి తరంగ లురు

స్తనభారాస్ఫూలనమున జర్జరములుగాన్.

౪౨

చ. పడఁతి ససిండిఱాలు గనుపట్ట హరిద్రముఁ దీరపంకముం

దొడసి సరోవరాంబువునఁ దోఁగి పయోనిధితీరభూమికి

న్వేడలి ధరాసుపద్మనకు నేత్రమహోత్సవ మయ్యె

నప్పుడ, ప్పుడ కలశాభిమధ్యమునఁ బుట్టినయాదిమ

లక్ష్మీయోయనన్.

౪౩

ఉ. ఆకలకంఠయ్యుఁడడియార్చునెడన్ జఘనాంతికంబులై

కేకికలాపలీల నణకించి మధువ్రతమాలికాకృతిం

గైకొని యింద్రనీలమణిఖండవిలాసమలిమ్లుచంబులై

చీకటిగొల్పెబ్రాహ్మణునిచిత్తముపెన్నె తీసోగవెండ్రుకల్.

గీ. చికురనంతతి నీరార్చి చెలువ తుటిమె

నేసకొప్పొక - - - -

చచ్చుఁగవసాంపు కక్ష దేశమలమెఱుఁగు

బ్రాహ్మణునియాత్మఁ బల్లవింపంగఁజేయ.

౪౪

గీ. దుతతాటంకచక్రమధ్యంబునందు

శాల కీలింఁచెఁ గంకేళిపల్లవంబు

- బాడబునినేయఁదలఁచుశంబరరివునకుఁ
 బ్రథమ మదియ నమస్కారబాణమయ్యె. ౪౬
- గి. పూనెఁ గుచముల వెలివాడపువ్వుఁబోణి
 విప్పగలయట్టి బండిగుర్వెందనరిముఁ
 బ్రథమరాగరసోదయరకమైన
 సచివనందనుహృదయజనంగరమున. ౪౭
- వ. అప్పుడు సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౪౮
- సీ. ఏలచేయండు శేషేంద్రియంబులు నాల్గు
 నలినగర్భుండు లోచనములుగాఁగ
 నెట్టుగల్గె విధాత కీరూపనిర్మాణ
 పరిమాణము లకోటిపరిమితంబు
 లజుండు దీని సృజించి యాత్మ నువ్విభూర
 కెట్లుండుఁ గూఁతుమోహించినాఁడు
 కల్పింపఁబోలు శృంగారసర్గంబున
 దీని వాక్పతి యున్నతి ఫలియించె
 దీనినిఖిలావయవములు తీర్చి తీర్చి
 చేయునపుడు ప్రయాసంబుఁజెందుటయును
 నొయ్యనొయ్యన బ్రహ్మ నిట్టూర్పువుచ్చె
 నదిసుమీ పుష్పసమయమందానిలంబు. ౪౯
- వ. అని విచారించుచు విప్రుండు చండాలకులకన్యకామణి
 దుర్లభంబగు సౌభాగ్యంబునకు నద్భుతం బందుచు
 దానితో సంభాషింపఁ గోరి చేరువ నిలిచె ననంగమ
 కన్యకారత్నంబును నతని కేటనియె. ౫౦

క. ఎందుండి యరుగుదెంచితి

రెం దరిగెద రిచట నునికి కేమికతంబో

కందర్పరూపరేఖా

సౌందర్యవిలాసవిభవసర్వస్వనిధీ. ౧౧

వ. నిన్నుంజూచి సుఖామృతంబున మునింగినచందంబున నతి

- - - సముద్రంబునం దేలినవిధంబున నర్వానందం

బుల కుపరిభాగంబున వర్తించుకరణి సకలమనోరథం

బులకు సంకేతంబై నలాగున నాహృదయంబు నిర్వృ

తింబొందియున్నయది. ౧౨

ఉ. క్రొన్నపవిత్రజోదు నలకూబరు నైషధునిం జయంతు

నిం, బున్నమనాటిచందుకుని బోలినవాడవు రూప

సంపదన్, నన్నొకపప్పుగాఁ బరిగణింపఁగవచ్చునె కల్ల

గాదు మా, యన్నలయాస చూడు పులకాంకురముత్

మొలచెం గుచంబులన్. ౧౩

గి. అవనిసుర చింతకాయల కాజ్జగళ

యరసిచూడంగ గ్రుక్కిళ్ల కాజ్జగలదె

యంటరాకున్న నేమి యంతంత నిలిచి

చిత్తమలరంగ నిన్ను వీక్షింపరాదె. ౧౪

సీ. కమలినీపత్రపుటములఁ గాసారోద

కముఁదెచ్చి పాదపద్మములు గడుగఁ

జలుకముట్టనిఫలంబులు గోసికొనివచ్చి

పరికించి యారగింపంగఁ బెట్టఁ

గ్లాంతారకర్పూరకదళికావళముల
 సరసరీతులను: వీజన మొనర్చు
 నధ్వభేదమువోవ హస్తద్వయంబున
 నూరుకాండము లొత్తి యుపచరింప

వేడ్కయయ్యెడు నినయంబువినర్తిల్ల
 భక్తిగొనఁగఁ బ్రమోదంబు సారమేదు
 నీకు విప్రోత్తమునకు నీనెలవులందుఁ
 జెడ్డదుర్జాతి యది నన్నుఁ జెఱిచెఁగాని. ౫౫

క. ఇది హూణమండలం బ
 వ్యది నున్నది చెంచుపల్లె వనమధ్యమునన్
 మదననిభ యీపులిందా
 స్పదంబువెలివాడ - - - - - ౫౬

తాళవృత్తము. కనుఁగొనవలయును దాదవ్వుల నెడగలుగ
 నిలిచి యైనను మాయిండ్లన్, వనమధ్యంబున విప్రోత్తమ
 వెలివాడవనితలకు నేత్రోత్సవమై, యనిభృతపరభృతన
 ఖరేఖాకో - - - - - సహకారద్రుమశాఖా, ఘనఫల
 రసధారామృతపానోత్కంఠవిసృత్తాననవటుకంబున్.

క. పాణసివారము కమ్మని
 ప్రాణము నెఱజాణదేవరా వినవలదా
 వీణావాద్యముఁ బాటయు
 వేణుస్వానంబు వేనవేల్చందములన్. ౫౭

వ. అని చండాలకన్య పలికిన నవ్విప్రుండు భవితవ్యతాబ
 లంబున. ౫౮

సీ. ఇది యసజ్జనగోష్ఠి యిది మోహవిలసితం
 బిది మహాసాతకం బిది యకీర్తి
 యిది దుర్తదాంధత్వ మిది యాగ్రహవేశ
 - - - -యిది కుదృష్టి
 యిది నారకద్వార మిది ప్రమాదస్థలం
 బిదిక్షూర్ఖ్యకారణం బిది యనియతి
 యిది యధర్తముత్రోవ యిది పథస్రమ్యతి
 యిది యధోగతిహేతు విది యకృత్య

మని విచారింప కవనీసురాధముండు

కల్కిచండాలకన్యపైఁ గన్నువైచె

దీయతీయనివింట లేదేటినారి

శంబరా రాత్రి మోహనాస్త్రంబు దొడిగి.

౬౦

వ. ఏయునప్పుడు నిజాంతర్గంబున.

౬౧

సీ. మాంసంబు భక్షింప మనసువెట్టిననాఁడ

దాక్షిణ్యగుణము విధ్వంసమయ్యె

గంజాయిఁ దినఁగ నుత్కంఠఁజేసిననాఁడ

లజ్జాభీమానంబు లుజ్జగిలె

హాలారసము గ్రోల నభిలషించిననాఁడ

సూన్యతో క్తులనుద్ది చూఱవో యెఁ

బరకళత్రముల వెంబడఁదలంచిననాఁడ

ప్రజావిలానంబు పడటఁగలసె

నింక నేటికి నందింప నిలుపునాకు
 బరువె యీపాపములలోనఁ బాపమొకటి
 వరుసవేయింటిమీఁద జవ్వాదికొమ్ము
 తివుటఁ జండాలకన్యకఁగవయువాఁడ.

౬-౨

వ. అని పరమసాహసంబు చేసి సుకుమారుండు చండాల
 కన్యకం జేర వచ్చి యిట్లనియె.

౬-౩

కవిరా. సరసిజలోచన యొక్కమహాముని శాపవశంబునఁ
 బాణచివై, ధర జనియించినదానవు నీవిది తథ్యము
 కిన్నరభామినివో, గరుడపురంధ్రివో యక్షవధూ
 టివో గాని జఘన్యవు గా విఠనక, ధరణి నురోత్త
 మునిన్వరియింపుసుధాకరసూర్యులు సాక్షులుగాన్.

వ. సామాన్యస్త్రిజనంబుల కిట్టియమానుషలోకోచితంబు
 లైనసౌభాగ్యంబులుం గల్గునె మునికోపవశంబున న
 ముజ్జితదివ్యశరీర లగుదేవకాంతలు శాపవశోపసీతం
 బైన శరీరంబు నధిష్ఠింతురు తొల్లి స్థూలశిరుం డను
 మహాముని త్రిభువనలలానుభూత యగురంధ్ర నేదేని
 యొక్కనిమిత్తంబున శపించె ననియును దచ్చాపంబున
 నయ్యప్పరస బాడబహుపంబు ధరియించి మృత్తికావ
 తియందు శతధన్వః డనురాజును సేవించుచుం బెద్దకా
 లంబు మర్త్యలోకంబున నుండె ననియును విందుము-

నీ. జలజగర్భునిమానసంబు వేదంబులు
 దక్షప్రజాపతి దర్పకుండు

శాదామనీవల్లి చంద్రికాలోకంబు
 సప్తజహ్వాజ్వాలసప్తకంబు
 రవిమయూఖములు నీరవని దుగ్ధాభోధి
 మృత్యుదేవతనోరిమెఱుగుఁబండ్లు

ముని కరిష్టాదేవికిని సంభవించిన
 దివ్యగంధర్వజాతిద్వయంబుఁ

గారణంబులుగాఁ బుట్టినారు పద్మియుఁ
 వాల్మీకి ట్లప్పరసలు నా నాకసతులు
 వారిలో నొక్కతెవు నీవు వారిజాతీ
 యేమిదుష్కృతిఁ బుట్టితో హీనజాతి.

౬౬

గీ. తివుచుచున్నది భవదీయదృగ్విలాస
 మెత్తుకొనిపోవుచున్నవి యింద్రియములు
 వెనుక ద్రొబ్బుచునున్నాఁడు మనసిజాతుఁ
 డేమి నేయుదుఁ జెప్పవే యిందువదన.

౬౭

గీ. వనిత నీచిత్తమున కేను వత్తునేని
 కామతంత్రంబునకు సంచకర్వు గాఁగఁ
 జుంబనమునేయని మ్రోవబింబ మిపుడు
 గండుఁగోయిల చిగురాకుఁ గమించినట్లు.

౬౮

గీ. అనుచు విప్రుండు తమకించి యంటుకొనియె
 సమృతించియయుండె నాచంద్రవదన
 శూకలాశ్వంబు నన రేవఁజొచ్చినప్పు
 డనుమతిపడె యత్తభు వైనబడబ.

౬౯

వ. ధీరోదాత్త యగుట నమృతకాశిని చిత్తజాయత్త యయ్యు
ను దత్తపాటు లేక యతనితో నిట్లనియె. ౭౦

నీ. కలుగుచున్నవి యనేకములు వికల్పము

లాడుచున్నవి యపాయంబు లెదుర
నంతరాయము లసంఖ్యములు గన్నట్టెడు
సందేహములు పెక్కు చాయవాలె
సంకురితములయ్యె శంక లేరాశంబు
వికృతు లెన్నేని యావిష్కరించె
శాఖోపశాఖలఁ జాఁగుచున్నది రట్లు
గుటిలేక యుదయించె గోసనాస

యిన్నిటికి నోర్చి నీకోర్కి యేను దీర్తు
నింతవానికి నన్నీగు తెరవె . . .

యెప్పటికి నిత్తునో లేక యీశరీర

మిప్పటికిఁ జాలునో నిక్క మెఱుఁగఁజెప్పుమ. ౭౧

గీ. మొదలఁ గక్కుర్తిపడి కూడి పిదప వాయు

నొక్కకమలాసనకు డక్కి యుండఁజాలఁ

డడవిఁ బెక్కుపుష్పంబులయందువ్రాలు

చంచరీకంబు మగవాఁడు సరియసువ్వె. ౭౨

ఉ. చందురుఁడంత చూడఁడు నిశానటిఁ బున్నమనాఁడు

గూడుచోఁ, గందళితానురాగుండయి కానఁగవచ్చు న

వోదయంబులం, జందము దప్పి మీఁద నొకచాయకు

వచ్చుఁ గ్రమక్రమంబునకొ, సుందరిపట్టునందుఁ బురు

షుండును నట్లయకాఁ దలంపుమీ. ౭౩

- వ. అనిన విని సుకుమారుండు. ౨౪
౯. మగవారల నిందింపకు
 తగవును బంతంబు నిజము ధర్మముఁ గృపయున్
 మగవారికెగా కెందును
 మగువలకుం గలదె చంద్రమండలవదనా. ౨౫
- సీ. హరునిచిచ్చుఱకంట ననమాస్త్రుఁ డీల్గిన
 రతిదేవి యెట్లు జీవితముఁ జెందెఁ
 బాండుభూపాలుండు పరలోకగతుఁడైనఁ
 గుంతి చావక యేమి కుడువనుండెఁ
 బ్రథనాంగణమున సౌభద్రుండు చచ్చిన
 బ్రతికె నెట్లు విరాటరాజతనయ
 సింధురా జస్తమించిన నేల దుస్సల
 కాషాయవస్త్రంబు గట్టుకొనియెఁ
 బంక్తిరథుఁ డన్యలోకసంప్రాప్తుఁ డైన
 నేల కౌసల్య ప్రాణమీ నెఱుఁగదయ్యెఁ
 దగవు ధర్మంబు వాడి పంతంబు లెట్లు
 భామలెట్లు వృథానులాపంబు లేల? ౨౬
- గీ. అనినఁ జండాలకస్యక యూఁడువారి
 ముంచితనమును మగవారి ముంచితనము
 సరియ కీడని మేలని చర్చలేల
 మనకు మనయాడికలు తప్పకునికి చాబు. ౨౭

వ. విశ్వావసుం డనుగంధర్వరాజునకు మేనక యనునప్పర
 నకుం బ్రభవించిన ప్రమద్వరయనుకన్యక స్థూలకేశా
 శ్రమవనంబునఁ బాదమర్దితం బగుపన్నగంబు గఱచినఁ
 బ్రవిలుపజీవిత యగుట యు భార్గవుం డగుచ్యవనునకుఁ
 జాత్రుండు ప్రమతికొడుకు రురుం డాయురర్థం బాసంగి
 యయ్యంగన బ్రతికించె ననియును, సరునుం డశ్వమే
 ధాశ్వానుసారియై యాత్మజుం డగుబభ్రువాహనుసితేత
 నాహవాంగణంబున శరాహృతప్రాణుండైన నులూచి
 యను నాగకన్యక రసాతలంబుననుండి యేతెంచి యు
 ద్గతప్రాణునిం జేసె నని యు విందుము, మంచితనంబు
 లాఁడువారికి మగవారికి సరియ పుద్ది యుటులుండె
 నాపంతంబు వినుము. ౭౮

ఉ. నాకు మనంబునిండ నొకనమ్మిక సేయుము - - - -
 గైకొనువాఁడ నిన్ననుము కాదన కెక్కడకైనవచ్చెద
 న్నికొకటయ్యెనేని యవసీసురమస్తథ నిర్విశంకత
 న్నాకముఁజూటవెట్టెదధనంజయతీవ్ర శిఖాముఖంబునన్

వ. అనిన విని సంతోషించి సుకుమారుండు. ౮౦

సీ. కలహంససంపద గలకలక్రేంకార
 కలకలంబైనయీశాలను సాక్షి
 ప్రసవసౌరభనటద్భంభరంబైనయీ
 వలనిలతామండపంబు సాక్షి
 ప్రచ్ఛాయశీతలోపరిభాగమై(నయీ)
 శశికాంతమణిశిలాస్థలము సాక్షి

తరుల తాగులసంతతపి ధానాతప

వ్యాపారమైన యీవనము సాక్షి

మకర కేతనుపాదపద్మములు సాక్షి

రతిమహాదేవిజఘనభారంబు సాక్షి

నత్య మెన్నఁడు నినుఁ బాయ సమ్మతించి

కొఁగిలింపఁగనీఁగ దే కమలవదన. ౮౧

వ. అనినఁ జండాళి కరారవిందంబులు మొగిశిచి సవిన
యంబును సగౌరవంబును సానురాగంబును గా నతని
కిట్లనియె. ౮౨

ఉ. నేఁడు గృతార్థు లైరి జననీజనకు ల్భులియింఁచె బుణ్య
ముల్, నేఁడు పురాకృతంబు లవనీరుహములనివాసి
యైనకా, శ్రేఁ డిలువేలు పాచు నొనరించె మనోరథ
సిద్ధిసంపదల్, నేఁకుగదా సుధారసము - - - గంటి
ధరాసురోత్తమా. ౮౩

ఉత్సాహ. మలుసమర్త నంటకుండి మాలదాన నగుట నేఁ
గలయ నీశ్వనాడికడవ గ్రంథ యంటుకొనుటకై
కొలనఁ గ్రుంకి పోవుచుండి కునుమ బాణనిభుని ని
న్నలఘు - - - లోచనంబు లలరఁ జూచి
వలచితిన్. ౮౪

గీ. ఏమి నేయుదు నీకు నెట్టిత్తు నన్నుఁ
బంచముని యింటఁ గలుగు బీభత్సునెఱిఁగి

---

*శ్రేం డిలువేల్పుడై యొనరించె- మూ.

యిచ్చగింపకయుండ నేనెట్లు నేర్తు

నధికతర మైనమన్మథాయత్తు నిన్ను. ౮౫

వ. అనిన సుకుమారుండు చండాలకన్య కిట్లనియె. ౮౬

శా. ఏమాసించినఁ బ్రాణరక్షకయి యేమేఁ బాపము లేసి
నన్, భామా చెల్లుఁ బురాణసంహితలఁ జెప్పన్ విం
దుమే కాదె వి, శ్వామిత్త్రుం డెడ రైనచో శునకమాం
సంబున్ భుజింపండె నీ, న్యామగ్రాహ్యకుచంబు లంటి
యిదె నాప్రాణంబు రక్షించెదన్. ౮౭

౪. ఇదె యెదుర నభ్రమరకలచరణసఖిశిఖాశిఖరవిశీర్య
మాణ కుసుమకేసర రేణుత్తనరేణువిసరవిసం - - - -
తంబులతామండపం బిదె వెనుకఁ గుటిలశుకత్రోటి
కోటీ విపాటితమధురఫలరసధారాసారదుర్దినాయమా
నాభ్యంతరప్రదేశంబు చూతతరువాటికాభ్యాశం బిదె
కెలన మదకలమల్లికాక్షపక్షపాలీనవపవనసంపాతకంప
మాన కమల కేసరపరాగధూళీ విరచి తాలీకసంధ్యాను
బంధచకిత చక్రవాకనీడోద్భవ క్రీడానీడంబులు, సరస
సైకత వేతనీనికుంజక్రోడంబు లిందు నీకు నింపువుట్టినట్టి
యెడ నన్ను మన్నింపు మంటకున్నదాన నని భయం
బందకు కుసుమనమయంబు గదా ఫలావాప్తికి మూలం
లింకఁ గాలక్షేపంబు చేసితేని కందర్పండు దర్పాతి
రేకంబున భవద్రూపవల్లీమతల్లికిం దల్లియగునించువింటి
బద్ద దిగిచి కొదమతుమ్మెదతొక్కగటిగట్టిన పూమిట్ట

కోలల హృదయం బుద్ధాటించి చంపుఁ జంపకకుసుమ
 గంధీ ప్రాణంబు రక్షింపు మిదె నీకు నేవాంజలి యని
 కంకణరూణరూణతాకారంబు తోరంబుగా సుకుమా
 రుండు నఖకిరణపరంపరాకుసుమకుట్టలాభిరామంబుల
 గుకరకిసలయంబులు మోడ్చిఫాలభాగంబునంగీలించిన.

శా. వాలాయంబుగ నద్ధరాసురుఁడు ద న్వాంఛించిన న్తం
 దహా, సాలం(కారను) నోజ్జ మైనముఖ మొయ్య న్వాం
 చి చండాలి యా, లీలాభావ మెఱింగి (యేగి) నతవల్లీ
 కుంజమధ్యంబునం, గేలీతల్పముఁ దీర్చెబో మృదులకం
 కేలీప్ర వాలంబులన్. ౮౯

వ. అనంతరం బధరీకృత కుసుమా(యు)ధధర రూపనంప
 న్నుఁ డగునవ్వసుధానిలింపుం డపహసితసురసిద్ధగంధ
 ర్వవిద్యాధరలీలావిలాసినీవిలాసవతి యగు న వ్వెలివాడ
 చేడియం గూడి సురతసౌఖ్యం బనుభవించె నంత. ౯౦

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
 య, న్యాయము నేయునే యిటు దురాత్ముఁడు వీఁడు
 త్ర పాభిమానముల్, మాయఁగఁదట్టి యంపు నతిమా
 త్రము లజ్జతుఁ డైనకై వడిం, దోయజషండబౌంధవుఁ
 డధోముఖుఁ డయ్యె నభోఽంగణమ్మనన్. ౯౧

గీ. గగనయానవేగంబునఁ గలమరించి
 కడుపునిండంగఁ గ్రోలిన కమలమధువుఁ
 గ్రక్కెనో నాఁగ గగనమార్గంబునందు
 భానుబింబంబు రక్తాతపంబుఁగాసె. ౯౨

శా. వ్రాలెం బల్చిమల్లెలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్రమధ్వా
గమో, స్తీలత్కింశుకకోరకస్తబకకాంతిన్ భానుమన్తం
డలం, బాలంబించె మరుంపు హస్తమున దాక్షోరామ
లీలావతీ, భూలేఖానిభవిభ్రనూభ్యదయముం బుండ్రే
క్షుకోదండమున్. ౯౩

క. క్రుంక విభాకరబింబము
పంకజవండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీధిం
గంకేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్. ౯౪

గీ. పద్దినీషండములనుండి పాసి చనియెఁ
గోకమిథునంబు లత్యంతశోకపరతఁ
దోన యేతెంచె భ్రమరసందోహ మపుడు
కంఠలో హార్షంబులకరణిమెఱయ. ౯౫

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతీచీకర్ణపూరకొత్పలంబును జక్రవా
కచక్రవాళకులచక్రవర్తి యు నగు మూర్తాండుండు లో
కాంతరంబున కవతరించినఁ గ్రమంబున సంబరతటాకవి
కచకమలిని సంజ మంజుమంజుషాపరాగసౌష్ఠనంబు సం
ధించెఁ గృష్ణాగురుపంకవల్లికల యుల్లాసంబు నుల్లసంబా
దుచుఁజలువచిలువచీకటి సిద్ధవిద్యాధరనితంబినీజనంబుల
చెక్కుటద్దంబులతోడం జరలాడె సాంధ్యదేవార్చనా బలి
పిండంబులుంబోలె గగనమండలంబున వెండితగటుఁ దె
గడి క్రిక్కిఱిసి చుక్కలు వొడిచెఁ బురుహూతాంతః

పురపురంధ్రీవిలాసదర్పణంబు దర్పకునిమాటుఁ బొంది
 చందురుం డుదయగిరి శృంగశృంగాటకంబునఁ బటికం
 బుగుండుచందం బొందె నప్పుడు చండాలకులవరారో
 హా వాహకుం డెక్కి విడిచిన వారువంబుఁగొదమయుం
 బోలె సంభోగంబునం దృష్టిచని తనివోవనికాతుకం
 బున సుకుమారుఁ గౌఁగిటం జేర్చి యి ట్లనియె. ౯౩

ఉ. అల్లదె వేఁటపల్లె యటనావల మావెలివాడ యావలన్
 భల్లనిపాతమాత్రమునఁ బర్వతనిర్రసింధు వావలం
 దెల్లనిగోపురంబుల నతిప్రమదాపహ మైనరోహిణీ
 వల్లభమాళిభామిని నివాసము - - - లాప్ర దేశమురీ.

గీ. శ్రుతిభ సతతంబుఁ గొట్టు రాభద్ర కాళి

జగతి నేఁబదియాఱు దేశములవారు

దశదినంబులు సింహ కేతనము నిలిపి

మాణభూమికి దైవ మీయుత్పలాక్షి.

౯౪

వ ని వస్తుహాస్థానంబున వసియింపు మేను నీకు నాయావేశ
 లఁ బరిచర్యనేయుచు వంచన బయల్పడకుండ మెలం
 గద సర్వకలావిశారదుండవై ననీకుం బ్రాకారగోపుర
 ద్వారవేదికాస్రాకార ప్రమాణకుట్టిమహట్టసాధవీధీవిటం
 కంబులం గావ్యగోష్ఠీపరిహాసక థాబిందుమతీభిత్తికా ప్ర
 హేళికాభావన సుభాషితశ్రవణంబు, వారవిలాసిసీద
 ర్శనంబు, వైతాళికస్తుతిసాతకంబు, దురోదరకీడ, చిత్ర
 కర్తంబు, వీణాస్సాలనంబు మొదలయినవి నోదంబులం
 బొద్దు పుచ్చంగలిగెడి వెండియ.

౯౫

క. వెలివాడకుఁ గడుఁ జేరువ.

సెలయేటికిఁబారువు త్రాళ్లుఁ జిట్టెందులు నా

వలఁ దఱచు భద్రకాళీ

నిలయం బదిలెస్స నీకు నెలవు వసింపన్.

౧౦౦

గీ. ప్రొద్దు వోకుండ ముందటఁ జొదమ నీవు

కాళికాసానమునకు నీకాలిత్రోవ

విప్రగృహమున నీకు నే విందొనర్తు

భర్తమిషమున నింటి పెద్దలకుఁ జెప్పి.

౧౦౧

వ. - - - - చెలికత్తెయుఁ దానును వేటొక్క తెరువున

నిజనివాసంబునకుం జనియె సుకుమారుండు చెఱువు

శొమ్ముదాపలం బట్టుకొని వివినపండంబు నడుముగాఁ

బక్కణంబునకు దక్షిణంబుగా నొరసికొని పోయి

కాలిత్రోవం జని సెలయేఱు గడచి ముందట.

౧౦౨

నీ. బ్రహ్మ యెక్కెడిజాలపాదంబునకుఁ గేలి

వసతి యైనసరోజవాటితోడ

నైంద్రవాహన మైనయైరావణగ - - -

- - - - - (!)చే మొక్కయీఁడుపులతోడ

వైష్ణవరథమైన వైనతేయున కాఁగ

నిరవైనప్రాకారపరిధితోడఁ

గామారయానశ్శివావళంబునకుఁ దాం

డవమాడ సాబ గై నగవనితోడ

వేడ్క మాహేశ్వరం బైనవృషభరాజు
 దాఁక నిల్చిన కేలిభూధరముతోడ
 సకల భక్తనివాసమై చాలనొప్పు
 చండిభవంబు సొత్తెంచె సచివసుతుఁడు. ౧౦౩

మ. తనదా శీలము తా నెఱుంగుట వెలిన్ జాదవ్వులన్ని
 (ల్చి దు), రజుఁ డాతండు లలాటభాగమున హస్తద్వం
 ద్వము న్తోపియె, య్యన లోలోన సమస్కరించె బ
 టుగ ర్వారంభసరంభశుం, భనిశుంభవ్రథనక్రమప్రకట
 బ్రాహ్మకేళికిం (?) గాళికిన్. ౧౦౪

ఉ. మాలతవిందు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు పక్కణవాసి వే
 ణుకం, డోలమునందుఁ దెచ్చినఁ గఠోరితచంద్రిక నిర
 రాపగా, కూలమున స్ఫుజించి ఘనగోపురవేదిక నిద్ర
 వోయె న, య్యాలరిబ్రాహ్మణుండు తుహినాచలకన్య
 కయాశ్రమంబునన్. ౧౦౫

వ. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున నిర్ఘ్రాంభఃప్రవాహంబున
 నవగాహనంబు చేసి కపటసంధ్యావందనంబును గృత
 కజపంబును సూర్యోపాస్తియు నడపి బ్రాహ్మణబ్రువుండు.

సీ. దంతిదంతార్గళస్తంభభారముతోడ
 రాజులుఘనగోపురములు చూచి
 గండశైలచ్చేదఘటితమై యొరపైన
 మేటికొమ్మలతోఁగికోట నూచి
 యమృతదీధితిలోనిహరిణంబు వెఱపించు
 సౌధాగ్రసింహధ్వజములు చూచి

యాటమండపముపై నభ్ర ముల్లేఖించు
జాంబూనడత్రిశూలంబు చూచి

చమురుగా - - - - మగుచ్ఛములువోలె

నకలశాఖోపశాఖలసంశ్రయింపఁ

బుష్పితాశోకపాదపంబులనుజూచి

నింబములుసూచి యతఁ డద్భుతంబు సెందె. ౧౦౭

ఉ. కాళిక దివ్యమందిరము - - - - - దనాశక్తి,
లాలరనంబు గ్రోలునభిలాషమునం జనుదెంచియున్నవే,
తాళగణంబువోలె సత్తిదైర్ఘ్యమునకొ దివి దాఁకియున్న
హిం, తాళవనంబు గన్గొని (యతండు మహాద్భు) త
మందె నాత్మలోన్. ౧౦౮

ఉ. పైవయి గర్భగేహమునఁ బన్నికమీటి వెలుంగు మా
లికా, దీపశిఖాప్రరోహములు దేఱగఁజూచి యనుష్ఠ
రించె లో, నాప్యథివీసురుండు మహిషాసురమన్త - -
-దు, గ్లాపరమేశ్వరీపదనఖంబులడంబుల సంచరించివన్.

గీ. సరసవనవాటికానికుంజములయందు
నెలుక లధరోష్ఠసంపుటంబులు గదల్చు
శక్తిమంత్రాక్షరంబుల (జపమునేయ)
నవియవలె నున్న సద్భుతంబందె సతఁడు. ౧౧౦

సీ. మంత్రవాదులతోఁడిమైత్రి సంపాదించు
యంత్రవాదులఁ గని యాదరించు

సిద్ధయోగీశ్వరశ్రేణి సంసేవించు
ధాత - - - - - ందనమునేయు

కదలి వశ్యాశ్చర్యకథలెఱుంగఁగఁగోరు
బిలము సాధింప నపేక్షనేయు

బహుదేశభాష లభ్యాసింప వాంఛించు
శల్యతంత్రముమీఁదఁ జొచ్చుమనసు

- - - - - గఁ బెన్నిధిగుడ్డలించు

నింద్రజాలంబు వన్నంగ నిచ్చగించుఁ

గట్టి భవనములకు సురంగములు ద్రవ్వ

నేర్చికొనుఁ బ్రత్యహంబును నీచబుద్ధి.

౧౧౧

చ. స్థితిచెడి మాంసభో(జనము సేసి) యసంగమవంశభా
మిసీ,రతిఁ బరతంత్రుఁడై నడుపుఁ బ్రత్యహమున్ ధరి
యించుచుండు న, పుతీతుఁడు గంగమట్టియయుఁ బ్ర
న్నని నున్నని నీరుకావిదో, వతులును - - - - -ములు
వంశ్యులయిండ్రభుజించుకోరిక౯.

౧౧౨

గీ. మాధుకరభిక్షులను స్వయంపాకములను
నత్రభోజనములఁ బితృశ్రాద్ధములను
విందులను దేహయాత్ర గావించు నతఁడు
వేదశాస్త్రపురాణప్రవీణుఁ డగుట.

౧౧౩

సీ. నీరాటనెపముగా నిర రంబుల కేగి
సవిధవాసీరకుంజముల నొందు
భూధరంబుల కిప్పవువ్వుదే నని పోయి
కందరామధ్యభాగముల నొండు

(శిఖరీంద్రవర)కన్య నేవింప నని పోయి

నక్తమాలములనెన్నడుమ నొందుఁ

గలమనస్యక్షేత్రములకుఁ గూల్గొగి మోసి

శణవాటికాప్రదేశముల నొందు

నెట్లు కనుఁబ్రామి వచ్చునో యింటివారి

నెట్లు (చీకటి నొం)టిమై నిక్క కరుగు

నతివ పగలైన మాపైన నతనితోడ

నిచ్చు నొకపారి సాగించు నిధువనంబు.

౧౧౪

వ. ఒక్కనాఁ డక్కనిష్ఠవర్తనుండు పక్కణశబరులం గూడి
కరిక్రవ్యాదంబు గుకు - - - కొని ప్రత్యూషకాలం
బున విపినవీధుల నీవారభసలవిఘటితసరఃకమలమండ
సౌరభోద్గారభరితదిక్కటాహంబు కరటిమార్గం బిది,
విదళితసమస్తముస్తాశకలసారంబు వరాహాయూథపథం
బిది, కఠినపాషాణకోటివిభిద్యమానవల్లీక ధూళిపాళి
కానిచుళిత తరుపలాశంబు మహిషవర్తం బిది దూ
ర్వాప్రవాళచర్వణహరిచండనపరిపాండురంబు హరిణ
మార్గం బిది. కటుదీర్ఘ్వుర్ఘ్వురవ్యాక్రోశంబు కర్కరేటు
కులకులాయస్థానం బిది - - - - కహరవంబు,
దాత్యూహపూహ ప్రదేశంబు ననుచు నాఖేటకాతు
కంబున నాఖేలనక్రీడావిహారంబులఁ గృతుం డై, ప్రాణి
హింస యొనర్చుచు వెండియు.

౧౧౫

- గీ. పాపకర్తుండు కాంతారపథమునందు
 నదరిపాటున నొంటిబ్రాహ్మణుల మొత్తి
 యపహరించినవిత్ర మన్యాయపరత
 నంత్యజస్త్రియుఁ దానును ననుభవించు. ౧౧౬
- గీ. ఇవ్విధంబున సుకుమారుఁ డీలు వుడిగి
 మాలచిగురాకుఁబోడితో మనువుమనఁగ
 వచ్చె నొయ్యన మధుమాసవాసరములు
 వాసితాశోకసంఘ్న కేసరములు. ౧౧౭
- సీ. కామినీగంధూష కాదంబరీధారఁ
 బులకించె నా రామభూమిఁ బొగడ
 చివురాకుఁ జవిచూచి బవిచూచి యెలిఁగించెఁ
 బంచమస్వరమునఁ బరభృతంబు
 సంఘ్నల్లకోరకస్తబకోచితం బైన
 కొరవిపై బ్రమయించెఁ గొదమతేటి
 పరిపక్వసహకారఫలరసాస్వాదన
 ముదమునం గీరంబు చదువఁదొణఁగె
 విటవిటీనముదయములు వివిధవిధుల
 నుపవనక్రీడ సల్పిరి యుబ్బమిగిలి
 యఖిలజనులకు సంతోష మావహించె
 మాసరము లైనమధుమాసవాసరములు. ౧౧౮
- వ. ఇట్లు సకలజనమనోహరంబు లగుమధుమాసవాసరంబు
 ల నప్పాపిష్ఠుఁడు చండాళకన్యకం దగిలి యొం జెఱుం

గక లజ్జ యుజ్జగించి మానం బూనంబుచేసి కులంబు
 పదటం గలిపి శీలంబు పరిత్యజించి దిట్టకూశయై కన్ను
 గానక కావరంబెత్తి తిరుగుచుండఁ గర్ణాకర్ణి నతని
 దుశ్చార్పిత్రంబు తెల్ల విని యక్కడక్కడ నాడికొనం
 దొణంగి రంత నెం తేనియుఁ దేట తెల్లం బైనక్రియతని
 దుర్వర్తనంబు ప్రసంగించి ప్రకాశంబుగా నాడుచుండి
 రంత.

౧౧౯

క. కూరాత్ముఁ డీతఁ డనఁగాఁ

జోరుం డీతఁ డనఁగ నితఁ డశుద్ధుడవ దుః

శ్చారుఁ డీతం డనఁగా సుకు

మారున కపకీర్తి హూణమండలిఁ న. ౧౨౦

వ. అంత నొక్కనాఁ డతండును నదియును బాతాళపంక
 కలుషం బగుమహాజలధిపూరంబునుంబోలె నంధకా
 రంబు తోరంబై దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల బహుళపక్షంబు
 నాఁటి రాత్రి కాళికాగోష్ఠంబుకెలన జీర్ణోద్యానగంబు
 నడుమ నక్తమాలతరుషండంబులో వార కల్పించిన
 సంకేతస్థలంబునం దృణకుటీరంబునం గోద్రవపలాశ
 పర్యంకంబున మదిరామదోద్రేకసంభవం బైనమదనా
 వేశంబున మనోభవశరసీత్కారంబులనుంబోలె సీతా
 రంబులవలనను బంచ బాణమాణిక్యకంకణకన్వణితం బ
 గు నప్పుడు - - -

౧౨౧

చ. కువలయపత్రనేత్రకనుఁగొల్కులయం దుదయించె బా
 ష్పబిం, దువులు ధరాసురుండు తనుఁ దోడ్కొనిపోక
 యుపేక్ష సేయ న, న్నవదరవిందచక్రమిథునంబు లస
 వ్యావశాంగజాగ్నిచే, రవులుకొనంగఁ బుట్టిన నిరంత
 రధూమము సోకియో యనన్. ౧౨౨

గీ. చామ హృదయంబుమీఁద హస్తంబువైచె
 నతఁడు తనుఁబాసి యేగునో యనెడుభీతి
 నుల్లమునయందు వసియించియున్న తన్ను
 వెడలిపోకుండ నడ్డుపెట్టెడివిధమున. ౧౨౩

వ. అనంతరంబ యాచాండాలి యతని కిట్లనియె. ౧౨౪

గీ. ఎట్టు వేగింతు సంసార మిచటనుండి
 యేల నినుఁబాసి యొంటి నా కిచట నుండఁ
 గలుగనిమ్ము పెక్కండు బంధులునునాకు
 బంధువుగలండె నాకు నీపాటివాఁడు. ౧౨౫

శా. ఇచ్చోట న్నధుపానగోష్ఠి సురతం బిచ్చోట సంగీతకం
 బిచ్చోటం బరిపాటి నీకలకలం బిచ్చో మనోజోదయం
 బిచ్చోసంచు భవద్వియోగమునఁ దానెవ్వారికింబ్రీతిగాఁ
 జచ్చున్ మన్మథవేదనానలమునం జండాలి విప్రోత్తమా.

మ. కరవీరప్రసవచ్చదారుణరజఃకాషాయవస్త్రంబుతో
 శరతులచ్చవియజ్జసూత్రములతో జాంబూనదస్నా
 త్రిత, సకరమృతస్నినిటలోర్ధ్వపుండ్రకముతో సాక్షా
 చ్చుకబ్రహ్మతోఁ, దరమా నిన్ను మహాత్మ కేవలకడ సం
 దర్శించినం జాలదే! ౧౨౬

ఉ. ధీరత వూని నీవు పరదేశము వోవఁగ నేను రాకయీ,
 యూరనె యుంటినే ద్విజకులోత్తమ నిత్యముఁ గాళికా
 గృహ, ద్వారవిత్తిరికాస్థలము దవ్వులఁ జూచినయప్పు
 డెట్లాకో, కూరిమిపేర్తి గుండియ దిగుల్లని తల్లడమం
 దునోసుమీ. ౩ ౧౨౨

సీ. తను నిద్ర మేల్కొల్పినమాత్రమునజర
 త్కారుఁడు విడువఁడే ధర్మపత్ని
 జమదగ్ని శొడుకుచేఁ జంపింపఁడే భార్య
 లవమంత దోష ముల్లమున నిల్పి
 యొకమాటు తప్పగావక యహల్యాదేవి
 నక్షపాదుఁడు తాయి యగుమనంఠ
 స్రుక్కి సన్నఁబుగాఁ జూడఁడే కోపించి
 నతి నరుంధతి వసిష్ఠరి వరుఁడు
 తగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు నిజము
 వువ్వుఁబోఁడులయెడ లేదు భూసురులకుఁ
 బ్రథమమున నీవు సేసినబాస నమ్మి
 మోసపోయితిఁ గులమునం దీనువడితి. ౧౨౩

సీ. పద్మాకరమునకుఁ బసుపాడఁదెచ్చిన
 దైవంబుచలము సాధ్యంబుగాఁగ
 ననురాగరసము నానుసములోనూన్చిన
 నయశేంద్రియములకుఁ బ్రియముగాఁగ
 విడువ నిన్నెన్నఁడు విశ్వసింపవెయన్న
 నీనత్యమునకుఁ బున్నియముగాఁగ

నిక్షుకోదండ మెక్కిడి బాణమరిపోయు

కందర్పునకు మహాఖ్యాతిగాఁగ

నెపుడు నీవు ననుంబాసి యేగి తపుడె

నీర నైనను నురినైన నెగడినైన

విడుతుఁబ్రాణంబు లపుడు నీమడుగులాన

వలుమఱునుఁ బెక్కుమాటలు వలుకనేల. ౧౩౦

గీ. అనినఁ జఱునవునవ్వి నీమనను చూడ

నంటిఁగా కేను నినుఁబాసి యరుగఁగలనె

యిట్టిపట్టన నెవ్వరు నెఱుఁగకుండఁ

జోవుటయు లెస్స యీహూణభూమి విడిచి. ౧౩౧

గీ. ఎల్లి శ్రీభద్ర కాళికి నిద్రభక్తి

యాత్ర యొసరించి వెళ్లుద మర్ధరాత్ర

మీవిచారంబు చెప్పకు మెవ్వరకిని

వారిజానన రట్టువడ్డార మిచట. ౧౩౨

ఉ. సంగరసవ్యసాచి (సయశాస్త్రవిశారద) దేశికేశ్వరా

మంగళగీతవాద్యపరిమండిత మంద్రకరుండలీకళా

భంగురనృత్త భావ్యపరిభాసితసంతతనిర్మలాత్మకా

యంగజనన్నిభ ప్రథితహాట్టవిశేషమనోజ్ఞవరనా! ౧౩౩

క. గౌరీవల్లభ నేవా

పారీణవిరాజివిభవభక్తిప్రతిభా

భారోన్నతదివ్యాంగా

సారసగర్భప్రభావ సర్వజ్ఞనిధీ. ౧౩౪

మాలిని. సరననుఖవినోదా సారశైవార్థమోదా
 పరమపదవివేకా భానుతుల్యప్రభాకా
 ధరణిధరనుధైర్యా దండసంగ్రామశౌర్యా
 నిరువమగుణధామా నిత్యకల్యాణసీమా. ౧౩౫
 గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్య
 పుత్రనకలవిద్వాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీ
 తం బైన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ దృతీ
 యాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీ తరుణీసితవిలసన
జాతశివానూనభక్తి నంపద్గురువి
ఖ్యాతనుతక్తిరిసితజీ
మాతసితాఖిలదిగంత ముమ్మయశాంతా. ౧
- గీ. అక్కథకుండు శౌనకాదు లై నమహాము
సీంద్రులకుఁ బ్రియమున నిట్టు లనియె
నట్లు భూమి విడిచి యరుగవలయు నింక
ననుచు మాటలాడునవసరమున. ౨
- క. తెల తెలవాఱుచువచ్చెం
బలపలనయ్యెం బయోదపథమునఁ దారల్
కలకలవింకలకోమల
కలకలములు చెలఁగెఁ గాళికావిసినమునన్. ౩
- సీ. సంభోగపరిఖన్న శబరసీమంతినీ
స్వేదవార్చిందువిచ్చేదకారి

విఘటమానాంభోజవిపినషండమధూలి

పరిమళాసారసంపర్కసురభి

సమదకాంతారకాసరయూధసమర్

సంభూతడిండీరశకలవాహి

లలితలుంగలవంగలనలీమత్తిలి కా

లాస్యోపదేశలీలాగురుండు

యామినీశేషతుహినధారానుషంగ

జడిమభరమందచతురసంచారకారి

యల్లనల్లనఁ బాలుపారునడవినడుమఁ

గాల్యసంధ్యాసుగంధుండు గంధవహుఁడు.

౪

ఉ. త్కోణిరుహగ్రభాగముల జోకలుగట్టి వనీశిఖావళ

శ్రేణులు తాండవంబు లొనరింపఁగ మంద్రగభీరభంగి

శ, ర్వాణిక్రహంబులోని బలివైభవలీలకు మ్రాసఁ

గంచుని, స్సాణము మాటిమాటి కనుశబ్దము లీనఁగ

గోపురంబునన్.

౫

కా. నిష్ఠాసంపద సర్వవ్రాణు లగుచు నివృత్త ల్ప్రశంసింప

మం, జప్తారాగము మండలంబున నధిష్ఠింప నిల్లిం

పాధిభూ, కాషామధ్యమునందుఁ దోచెను శతాంగ

ప్రప్త సర్పద్విష, జ్యేష్ఠుం డప్పుడు నిష్ఠురప్రసరబంహి

వృద్ధ్యుతీశ్రేష్ఠతన్.

౬

వ. ఆదివనంబున.

౭

ఉ. జాతరచేసె బ్రాహ్మణుఁడు చండికిఁ గమ్మనిపిండివంటతో

నేతులతోడ మద్దికడ నిర్తలినాన్నముతో రసావ

శీ, చూతఫలాభితోడ వరసూపముతోఁ జటువాలతో
డుతన్, నీతులతోడ నప్పు డకనిష్ఠతరం బగునిష్ఠ
పెంపునన్. ౮

వ. నాఁటిరాత్రి నిశాసమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల
కాకోలవిషమషీకళంక చ్ఛాయాసముల్లాసంబు నుల్లసనం
బు నుల్లసంబాడునిబిడాంధకారంబున నన్నెలవు గదలి
చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీవి
షయంబు హూణదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణం
బుల నెడనెడం బక్కణ - - - - ౯

గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక
ము - - - డుమొగసాల మోక్షమునకు
దూషితంబయ్యె నంనర్గదోషకలన
నంటుముట్టనఁ గలుషితం బయ్యెనాఁడు. ౧౦

క. - - తనయల నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్తము నొంజెన్
వనజాస్య గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ జేసెన్. ౧౧

గీ. ఏమిచెప్పంగ నఱువదియేండ్లవయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతులిద్దఱ బొమలపైఁ గురులువ్రాలు
నంతమాత్ర పుణిన్నప్రాయంబువారి. ౧౨

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు వానిదుశ్చేష్టిశంబు లెఱిం
గి బ్రాహ్మణులు వానిని బహి వెట్టి యూరువెడల నడి
చి యారూఢపతితుం డైనవానిసంసర్గంబునం బుట్టినదో
షంబు బుద్ధిపూర్వకంబు గాదు కావునఁ గొందఁ టుపవ
సించియుఁ గొందఁ టు త్తప్త కృత్రంబు లనుసరించియుఁ
గొందఁ టు కృత్రాతికృత్రంబులు నడిపియుఁ గొందఁ టు
చాంద్రాయణంబు లాచరించియుఁ గొందఁ టు - - - ౧౩

వీ. - - - - - శాంతశీలలకు

యమదూతలకు నభిధాంతరములు
ప్రతిబింబములు కాళ గాత్రి యామములకుఁ
బుత్రసంతానంబు భూతములకు
నశుభకర్తముల కన్వాదేశములు మఱాని
శాపాక్షరములకు సంగడీలు
కలికాలమునకు డగ్గఱినచుట్టంబులు
ధూమకేతువులకుఁ దోడునీడ
లంధకారంబులకు విందు లనఁగ గిరుల
యందువర్తింపుచెంచుల నాశ్రయించి
మనువుమనఁ గూతులునుదాసు మహిసురుండు
కొంతకాలంబు మనములోఁ గుత్సలేక. ౧౪

క. ఎనుబదియెఁడులవార్ధక
మునఁ బ్రాక్తనశక్తి యుడిగి పో దాతనికిం

- దినియెడిది పెద్దమాంసము
 ళానియెడి దిది కల్లు మనసుకొ వ్వెట్టుడుగున్. ౧౧
- గీ. కాంచె నిద్దలు సుతుల నక్కామినులకు
 వావి వర్ణంబు మాలినవద రతండు
 శాస్త్రములఁ జెప్పఁబడినదోషంబు, లెన్ని
 యన్నియును జేసె నాతఁ డేమనఁగఁగలదు. ౧౨
- వ. అంత. ౧౩
- క. హేమంతము శరదాగమ
 సామంతము తుహినకరవినంజితశబరీ
 సీమంతము మదనబల
 శ్రీమంతము డాసె భువనసీమాంతంబై. ౧౪
- మ. బలుసు ల్పండెను దొండముక్కువడియెంబ్రానంగుఁజే
 ల్పోకమో, కలపూఁబాళలతావిఁ గ్రోలి పొరలెం గౌ
 బేరదిగ్వాయువుల్, ఫలినీవల్లిమతల్లివల్లరులపైఁ బైపై
 నలివ్రాతముల్, పొలసె న్నంచులు రాలె రాత్రికరిణీ
 పూత్కారవార్చిందువుల్. ౧౫
- చ. కలమవనాళికాకణిశకంటకకోటులచేతఁ జూడ్కి కిం
 పలవఱిచె న్ధరిత్రి తుహీనాగమవేళఁ దటకసారణీ
 సలిలమువాఱిపండినయజాంగలసీమములెన్ని యన్నిటం
 దలమగుసీతుపేర్తి గదుదాల్చినభావముప్రస్ఫుటంబుగఁ
- క. కలవింకకలకలాకుల
 వలభీగర్భములు సౌధవాటములు పురం

బులయందుఁ దుహినవేళలఁ

జలి గులగులఁగూయునట్టిచందం బొందెన్. ౨౧

క. వెనుఁజలి గడగడ వణఁకుచు

వన దేవత దంశివీణ వాయించెనొక్కో

యన మోక ప్రేంకనంబుల

ననగుత్తుల మొఱసె నలిగణము విసినములక. ౨౨

కా. బింబోష్ఠీకుచకుంభ భారము యురఃప్రీతంబులకాహతి మో

దంబార స్త్రదు కేలిశయ్యల శుభాంతర్గర్భ గేహంబులం

దాంబూలీదళభాగపూరితిముఖుల్ ధన్యాత్మకు ల్మీతకా

లం బెంతేనియు నిద్ర వోదురు నిశల్ సంభోగలీలావధిన్.

సీ. ధనదశుద్ధాంత కాంతాపయోధర భార

సంవ్యాసపల్లవస్రంసనములు

కై లాసగిరికూటకల్పదుమాటవీ

కుసుమగుచ్ఛరజోఽవగుంతనములు

చంద్ర భాగాసరిత్సలిలవీచీఘటా

ప్రేంభోలికా కేళిరింఖణములు

రాధాపురీహర్ష్యరత్న హేమగవాక్ష

సంవేశన క్రియూసౌష్ఠ్యములు

వలనుగాఁ జంపకారణ్యవాటిఁ దిరిసి

కాళి యొరసి కళింగాంధ్ర దేశసరణి

దక్షిణము సాఁగెను సపాదలక్ష శైల

కటకబంధుఁ డుదగ్గిశాగంధవహుఁడు.

గీ. చలి ప్రవేశించు నాగుణచవుతినాఁడు
 మెఱయు వేసవి రథసప్తమిదినముఠ
 నచ్చసీతు ప్రవేశించుఁ బెచ్చు పెరిగి
 మార్గశిరపౌషమాసాలమధ్యవేళ. ౨౧

గీ. ఇనుఁడు కోదండరాశిమీఁ దెక్కువేళ
 నిఱుకోదండవల్లి యెక్కిడు మరుండు
 సమదవేదండసమమహాసత్త్వఁ డయు
 జనుఁడు కోదండమునుబోలెఁ దనువువంచు. ౨౨

గీ. ఇండ్లమొదలను నీరెండ నీడికలను
 ననుఁగుఁడమ్ముఁడు నన్నయు నాటలాడు
 నత్తయును గోడలును గుమ్ములాడుఁ గుమ్ము
 గాఁచుచోటికి మకరసంక్రాంతివేళ. ౨౩

సీ. కాశిలోఁ జక్రపుష్కరిణి దుష్కరశుష్క
 గహనావళీదావదహనజిహ్వాఁ
 గుక్కుఁటేశ్వరవరకుండి వీరపురిశం
 కాతమస్కాండచండాంశుదీప్తి
 గక్షవాటంబున ప్రిగోదావరి
 కలిదోషపాషాణకులిశధార
 శాతమీతటిసి మార్కండేయుపురిమ్రోల
 దురితాహినంఘాతగరుడమూర్తి
 నిన్నిటను దీర్ఘమాడంగ నేగుడెంతు
 రఖిలమునులుఁ బ్రభాతసంధ్యాగమముల

గ్రహగణేశుండు కోదండరాశిఁ బాసి

మకరమున కేగు దేరింగ మాఘవేళ. ౨౮

మ. పఱివోయెం దుహీసంబు పండె వరి యిప్ప ల్వాసె
 శైలంబులన్. గఱిగట్టె స్వలరాజు తేటియెఱకం గాం
 డప్రకాండంబులం, జఱిపించన్ గ్రహరాజుమాతరకునిం
 జక్రాద్రికూటంబునం, దఱి గౌబేరదిగంతరిక్షపథ
 యాత్రాజై త్రతుత్తుంభమున్. ౨౯

వ. వెండియుంజకోరలో చనల కుచమండలంబునకుఁగర్ప
 రఖండక్షోదంబుల మేదిఱచిన చందనానులేపనై పథ్యం
 బపథ్యం బయ్యె. రథ్యవేగఁబున, ననూరుసారథి రథం
 బు ప్రతివిఘ్నటనక్షుణ్ణానక్షిత్రక్షోదపాళీచుళుకితోర్ధ్వాం
 డభిత్తియై యుత్తరాయణంబు గైకొని కులూతశాశో
 దరీకపోలముకురబింబంబులం బ్రణీబింబించె. సవ్యాపన
 వ్యక్రమంబునం జక్రమిథుసంబుల నెట్టుకొని బిట్టేసి
 యేసి విసిగి నిల్చి మనోభవుండు నిగిడించిన నిట్టూ
 ర్పునుంబోలె నిశానమయంబుల నిండు వెన్నెలలోనం
 జిన్నిచిన్ని నులివేడివడి పొడచూపె. కేదారక్షేత్రం
 బులం గలమగోపిక లొడికఱబుగా దంచిన నిద్దంబు
 లగుదుద్దుగడుప్రాసంగుఁబ్రాలు సద్యోమార్జనావళంబున
 నతిస్నిగ్ధవర్ణంబులై కర్ణాటదేశ తాటంకిసీదశనవజ్రాం
 కురంబుల కాంతిసంపద దలంచె. నీహారవ్యపాయం
 బున నిర్మలంబులై బహుళపక్ష ప్రదోషంబులయందుం

దారకంబులు వికచకుముదకోరకంబులు కైలంకులఁ
 గొలంకులలోన బ్రతిబింబించి మదకలకలహంసత్రోటి
 కోటివిఖండితమృణాలదండఖండంబులభావంబుభజించె.
 హృదయోత్కంఠాతిరేకంబునఁ గంఠమూలకకోరకా
 లకూటవిషమషీ కళంకిపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాకుండు భు
 వనరక్షోదాక్షిణ్యండు దాక్షోరామభీమేశ్వరుండు ద
 క్షిణజలధివేలావలయితంబు లగునేలాలవంగలవలీమ
 తల్లికాకుడుంగక్రోడంబులం గ్రీడించుటకు నై సారంగ
 లోచనలుఁ దానును గోరంగి వెడలె. వలవలనిమంచుఁ
 దుప్పరముసురుజడిం దడిసి జడనుపడి వ్రేకలగుపోక
 పూఁబాళలపరిమళంబులఁ బుక్కిలించి యుమియుచుఁ,
 బక్కణంబులలోన నల్లనల్లన పాలుపారు నడవికరువలి
 యనమనమవిషమకుసుమఫలక్రీడామతల్లికల మల్లుపె
 నంగి డస్సిన భిల్లపల్లవాధరల గల్లఫలకంబులఁ గ్రొత్త
 యుదయించు చెమటచీత్రడి యుడిపె. కాళి శ్రీశైల
 కుంభఘోణా శోణార్క కాంచీ కాంచనసభా కాళహస్తి
 కుగుక్షేత్రాదిపుణ్యస్థానంబులం గూపవాపీతటాకకుండి
 కాప్రసవణస్తోతస్వినులం బ్రత్యూషకాలంబులం బర
 మ్నిసారంబు తీర్థంబాడె నివ్విధంబున మాఘమాస
 వాసరంబులు వసంతసమయసామంతంబులు జరగు
 చుండ నాచండాలాదిమనుష్యులకు భుక్తిముక్తులు ప్ర
 సాదింపంజాలి మాహేశ్వరులకు మహోత్సవంబు సాగు

వతులకుం బ్రీతి కాళాముఖుల కవలంబంబు మునులకు
 మనికి జటాధారుల కాధారంబు పరివ్రాబులకుఁ బట్టుఁ
 గొమ్మ వేశాంతులకు సంశోషం బాగమికులకు భాగ
 ధేయంబు మాంత్రికులకు మనువు తాంత్రికులకుఁ దా
 వలంబు పౌరాణికులకుఁ బ్రాణం బాపనిషదుల కుపా
 యంబు ముముక్షులకు రక్ష శంభునకు నిస్తంభస్థానం
 బు శాంభవిః హృదయోత్కింతయు హేరంబునకుం
 బ్రియంబు తండువునకుఁ బండువు కుమారస్వామికిం
 బ్రేమాస్పదంబు భృంగిరిటికిం దంకెటిజున్న దురితతరు
 వండఖండనంబునకు గండగొడ్డలి యఘపటలతిమిరన
 ముదాయాహిమఘృణిసంతానంబు సంతాపశాంతికి
 భాగీరథీప్రవాహంబు శివరాత్రిపుణ్యకాలంబేతెంచిన.

సీ. ఆవణిక్సధమున కనతిదూరంబున

గవ్యూతియెడ నుదక్ష్పశ్చిమమునఁ

బర్వతోపత్యకావర్యంతతటమున

సిక తాతిని ర్థలక్షేత్రసీమ

మాలూరతరుషండమధ్యభాగంబునం

బ్రసవశాపగాపార్శ్వభూమిఁ

గుసుమవాటికలలోఁ గువలయాంభోకుహ

కుముదమండితమైన కొలనితోడిఁ

గోటతో గోపురములతోఁ గుట్టిమాట్ట

మండపంబులతో మహామహిమనొప్ప

నాదిమధ్యంబు నాగేశ మనఁగ నొక్క-
 పుణ్యతీర్థంబు త్రైలోక్యపూజితంబు 3౧

గీ. అందు శేషప్రశిషితుం డమృతాదివ్య
 లింగమంగళమూర్తి ఖట్వాంగపాణి
 యర్థశశిమాళి నాగేశ్వరాహ్వాయుండు
 ప్రతివసించు సనేకకల్పములనుండి. 3౨

వ. ఆశివరాత్రి పుణ్యకాలంబున. 33

సీ. శివగంగఁ బుణ్యాభిషేకంబు దీర్చిరి
 డరి నొనర్చిరి నూఁడుతర్పణములు

ధరియించి రంబునిర్ధౌతపత్రంబులు
 నాచరించిరి బ్రహ్మయజ్ఞతంత్ర
 మధ్యాంజలిక్షేపణానంతరమునం

దొనరించి రంశుమంతున కుపాస్తి

గృహదేవతార్చనక్రియ లాచరించిరి
 యభ్యాగతులకు నర్పణలు నడిపి

రవనిసురులెల్ల నాగేశ్వరాలయమున
 కేసుదెంచిరి ప్రణమిల్లి రీశ్వరునకు

----- నాలుజాలుఁ బూజ

నాదిసంకల్ప మొనరించి రభవుమ్రాల. 3౪

గీ. ఆదరంబున సమ్మారనానులేప
 ధూపపటువాసనలు త్రైలదీపములును

సంఘటించిరి వివిధసంస్కారవిధుల

బ్రాహ్మణులు నర్దులై నట్టి పౌరజనములు.

31

సీ. కాంస్యతోరణమూలికలు సంఘటించిరి

ప్రాసాదగోపురాభ్యంతరముల

రంభాతరుస్తంభసంభారములు నము

త్పాటించి రొగిఁ బ్రతిద్వారమునను

బూజోపకరణపాత్రీ జాత మఖిలంబు

సంస్కరించిరి భస్మనలీలశుద్ధిఁ

గరమొప్పు వృషభపుంగవ కేతనంబులు

నిలువంగఁ బెట్టిరి నలభులందుఁ

గమలనీలోత్పలంబులుఁ గరి కార

మాలతీకుండములు హేమమరువకములు

మల్లి కాకింశుకము లసామార్గవకుళ

పాటలంబులుఁ గూర్చి రపారములుగ.

32

గీ. అవుడు సుకుమారకావ్యాయం డదరునజ్జ

నేగుదెంచెను నా గేశ్వరేశుగుడికిఁ

బుష్పవాటికలోఁ గమ్మపువులఁ గోసి

పొలఁతులకు నిద్దఱకుఁ గొంచుఁబోవఁడలఁచి.

32

క. కుడిచేత మాంసఖండము

లెడ కేలను మద్యరససహితమగు కంచుం

గుడుకయు ధరించి మదమున

వడవణఁకులు గొనుచు నతఁడు వచ్చె న్నుడికిఁ.

33

వ. జన్మాంతరస్థుండువోలె రూపాంతరగతుండువోలె నా
 విష్ణుండువోలె భూతాధిపతితుండువోలె గ్రహగృహీ
 తుండువోలె నున్నతుండునుంబోలె మదిరామదాతిరేకం
 బునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక పరిసరలతాకంటకాసు
 మజ్యమానాంశుకోత్తరీయుండును నజ్ఞాతసమవిషమ
 మేదినీభాగవిన్యాసప సలితపాదద్వయుండునునై పలిత
 పాండురంబు లగుశిరోరుహంబులు విరిసి వీఁవునం
 బడ నొయ్యనొయ్యన నేతెంచి నిర్లజ్జుండును నిన్నే
 హుండు నృశంసుండును నగునక్కర్తృచండాలుండు గ
 ర్భగోళంబునకుఁ జక్కం గట్టెదుర నిలిచి రక్తకమల
 దళచ్ఛాయంబు లగుకన్నులు దెఱచి విఘ్నూర్ణమాన
 తారకం బైన వికాగాలోకనంబున నలవోకయుం
 బోలె నిర్తలస్ఫటికమండపాధ్యాసీనుండును నమృత
 మయజ్యోతిర్లింగమూర్తియు ముక్తాఫలధవలకాంతి
 యుఁ ద్రిభువనవందితచరణుండును జరాచరగురుండును
 నగు నాగేశ్వగుని దర్శించి యమ్మహాదేవు మాళికపా
 లమూలికామండనఖండేందు శకలంబులకు గగనగం
 గా ప్రవాహాఁడిండిరఖండంబులకు నుష్ణీషఫణిఫణా
 ఫలకంబులకుఁ జెలికారంబు నేయంజాలి పాంచజన్య
 నవనోదరంబు లన దుగ్ధాంబురాశి హృదయంబు
 లనఁ జంద్రికాశరణంబు లన నంగజాట్టహాసంబు ఛే
 దంబు లన మెండుకొని యున్న వుండరీకంబుల
 పూజ గనుంగొని వెండియు.

ఉ. చాయన భోగి రాట్కటకనన్నిధి దీపితదీపవూలికా
 చ్చాయఁ బురఃప్ర దేశమునఁ జాఁగిన నిర్జరవాహినీమ
 హా, తో యముసావి చీరయొగఁద్రోచి చొరంగఁ దలం
 చె నెంతలో, తో యని కొంకి కొంకి పతితుఁ డతఁ
 డానవపానవిక్రియన్. ౪౦

గీ. పవనవశమునఁ గేతకీప్ర సవధూళి
 యంగమున హత్తియుండంగ నాతఁ డవును
 విమలభస్మనముద్ధూళన మొనరించి
 పాశుపతదీక్షఁ గైకొన్నభంగి నుండె. ౪౧

చ. కలఁగఁగఁ బాతె నాతని యఘంబులు పంచహృషీక
 సంభవం, బులు బహుకాలసంకలితము ల్దవవహ్ని చిట
 చ్చిటధ్వనిం, గలఁగఁగఁ బాఱు పక్షులవ్ర కారమునం
 దొలుజాముపూజకై, బలుపటహమ్ము తమ్మునుచు భర్గుసి
 గేహమునందు మ్రోసినన్. ౪౨

౪. ఆళివరాత్రి పుణ్యకాలంబునఁ బురాణంబులు వినిపిం
 చువారును నితిహాసంబులు చదువువారును బంచాక్షరీ
 పంచ బ్రహ్మాదిమంత్రంబులు జపించువారును నీలకంఠ
 స్తోత్రంబులు పఠించువారును బ్రాణాయామంబు లను
 సంధించువారును బ్రత్యాహారంబులు నడుపువారును
 బ్రదక్షిణంబులు నేయువారును భస్మోద్ధూళనంబు
 లోశర్చువారును దురోదరంబుల వినోదించువారును
 నష్టావధానంబులఁ గ్రీడించువారును వీణ లాస్ఫాలించు

వారును గావ్యగోష్ఠి నలుపువారును బరిహాసం బాధ
 రించువారును బిందుమతి యభ్యసించువారును బ్రహ్మ
 లికలు భావించువారును నాడువారునుం బాడువారును
 మేషకుక్కుటక రేటులావుకకపింజలయుద్ధంబులు వీక్షిం
 చువారును గుబ్జవామనకిరాతబర్బరజరతమూకజనవికా
 రంబు లవలోకించు వారు నై జాగరంబులు నలుపు
 చునుండిరి సుకుమారుండును నొక్కించుక యన్నుం
 దేటిగొని వారిం జూచుచుండె నప్పుడు శివగంగానిరర
 జలతరంగశీకరజాలజనితజడిమంబులు నందిరోమంథ
 ఘనబిందువాహులుం గుమూరళిఖకలాప విధూననక్రి
 యా లలితంబులుఁ బశుపతిజటాబద్ధవాసుకినివీత శేషం
 బులు హేరంబగండమండల నివ్యందమాన దానధా
 రాకల్మషగంధలహరీ పాణింధమంబులు భృంగిరిటి ని
 కుంభకుంభోదర ప్రముఖనిఖలగణపరిష మద్ధూళితభసి
 త ధూళికావిసరింబులు మాతృకాశ్రవణావతంసకల్ల
 రకోరక ప్రేంభోళన ప్రక్రియాసమభిహారానుమేయావ
 తరణంబులు మహిసాక్షి గుగ్గులుఘూపఘూమకంబులు
 మాలూకిసలయామోద మేదురంబులు నగు మహా
 దేవనిశామారుతంబు లతనిమీఁదఁ బాలుపారి పాత
 కంబులు దూలరాలెచ్చ నట్టిసమయంబున. ౪౩

గి. అర్ధరాత్రంబుదాఁక నయ్యధమప్పత్తి
 శివునిశావై భవంబు వీక్షించి చనియెఁ

- దానకమునకు నది యాదిగా సతండు
 విడిచెఁ దొల్లింటి నీచపువృత్తి బుద్ధి. ౪౪
- వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.
- క. కుక్కలలో శబరులలోఁ
 గక్కెర చిమ్మటలలోనఁ గారోళ్ళులలోఁ
 బక్కణముగుడిసె నడుమను
 గుక్కిపయిం జచ్చె సతండు ఘోరవ్యాధిన్. ౪౫
- క. శ్రీనాగేశ్వరశంభు
 సానంబున గిరిశురాత్రి జాగరములు - - -
 - - - ననుగనుఁగొన్నట్టిక
 తానను విగతాఘుండై యతండు మృతిఁ బొందెన్.
- సీ. క్రిమి కంఠకుహరమార్గమున కడము దొట్టి
 పెద్దయేనియు బాధ పెట్టకుండ
 శ్లేష్మము ద్రేకించి సెలపి రంధ్రమువాయ
 మెఱసి నుచ్చిల్లు గ్రమింపకుండ
 దృగ్గోళకంబులు దిగుగంగ దృష్టియు
 నంధకారంబులో నణగకుండ
 నెఱిదప్పి యుచ్చాస్వనిశ్వాసవవమాన
 పరివాహగతు లోటువడకయుండఁ
- బరమయోగీశ్వరుఁడువోలె బ్రహ్మరంధ్ర
 వీధిఁబ్రాణంబువిడిచె నన్విప్రకులుఁడు
 పుణ్యశివరాత్రి నలవోకవోలెనైన
 నురగధరుచెంత జాగరం బుండఁగాన. ౪౬

వ. ఆకాలంబునఁ గాలకింకరులు మృత్యుదేవతానహితు
 లై మునల ముద్గర తోమరాది ప్రహరణంబులతో
 - - - అతనిలింగశరీరంబు వగుణపాశంబుల బంధిం
 చి ళాని పోవఁ గణంగిన నవ్వేళ శివదూతలు శివాజ్ఞావ
 శంబున శూలాంకుశ గదా భందిపాల పరిఘపరశ్వధ
 - - - - - చ్చి దవ్వుల నాకాశమార్గంబున.

గీ. ఓరి యమునిదూతలార యీబ్రాహ్మణుఁ
 గరుణ మాలి యేల కట్టినారు
 విడుఁడు శివునియాస మృడునాజ్ఞదాఁట మీ
 రాజు - - - - - గ్గరామదించి. ౧౦

మాలిని. విడుఁడు విడుఁడు వీసిన్ (విప్రునిఁ) భాగ్యవంతున్
 మృడుఁడు గరుణతోడ న్నిక్కిలిం గారవించెన్
 జడుల కొరుల కేలా సంభవించున్ యథార్థం
 బడర మఱిప్పు - - - - - ప్పాలవంబుల్.

గీ. అన్నదాన తపస్సూన్మతాదులైన
 పుణ్యకర్తం బానర్చిన్మృపురుషునందు
 నెట్లు సంతోషమందు నర్థేందుమాళి
 యట్టిసంతోష. మితనియం దాపహించె. ౧౧

వ. అనిన యమకింకరులు శంకరకింకరుల కిట్లనిరి. ౧౩

నీ. ఏకార్యమునకయి యెచ్చోటి కరిగెద
 రరుగుఁడు మీరు మహాత్ములార

యితని క్షేత్రము చూచి యతికృపాపరతమై
 వు - - - - - రింపఁ బూనినారె
 హరుకింకరుల మన్న నాశ్చర్య మయ్యెడు
 నడనద్వివేకంబు చాలకునికి
 భవభక్తులకు నడ్డపడుట ధర్మము మీకు
 నేమేల పట్టుదు మీశుభక్తు
 నితఁడు కలుద్రాగె అంకాడ నెఱచిఁ దిసియె
 నిలిచి మూత్రించెఁ జండాలలనఁగూడె
 గూఁతు రమియించెఁ దెగువాటుగొట్టె బ్రజలఁ
 జెంచురాజుల నేవించెఁ జెఱిచెఁ గులము.

౧౪

సీ. కేలుదో మెత్తి మొక్కెనె పాశుపతులకు
 శరణారి ననియెనే జంగములకు
 ఫాలభాగమునందు భస్మంబు పూసెనే
 యటుతఁ దాలిచెనె కుద్రాక్షపూస
 శివమంత్ర ముచ్చరించెనె జిహ్వా నేపౌదు
 నరిగెనె యెన్నఁడే నభవుగుడికిఁ
 బతియించెనే సుహాప్రమథచాత్రంబు
 తిరిగెనే మృదుపుణ్యతీర్థములకు
 దాసములు పెక్కుఁ జేసినదానఁ గాని
 కాలగభుభక్తియావంతఁ గలిగెనేని
 యడ్డపడ ధర్మమాఁగాన యసఘులార
 యర్హమే యీదురాత్తున కడ్డపడఁగ.

౧౫

ఉ. ఎట్టుగ నేగుదెంచితిరి యిందుకళాధరభృత్యులార యీ
 చెట్ట దురాత్మునిన్ హరునిచెంతకునుం గొనిపోవువారలై
 యెట్టాణా శంకరుం డొకని నెవ్వనినేఁ గొనితేరఁ బం
 పినం, బట్టఁగ వచ్చినారొ తడఁబాటున వీని మసీద్ర
 మంబునన్. ౧౧

సీ. అని హేతువులును దృష్టాంతంబులును జూపి
 యమ - - - - - యవనిసురుని
 నూరకయుండె మృత్యువు నోర్గదల్పక
 భవునిచే మును పడ్డపాటుఁ దలఁచి
 వరుణపాశముచే వ్యధితచేతస్కుండై
 నుకుమారుఁ డెంతేని సుక్కు చుండె
 నెదురుచూడఁ దొణంగి రీశ - - - - -

తారు పంచినవారు తడయుటయును
 గాలయాపనమునకు నిగ్రహముఁ బూని
 శంభుకింకరు లపు డవష్టంభ మొసఁగ
 నాడుగఱచుచు నప్పు డేకాంతముండి
 సమధికం బైనసాహసోత్సాహవృత్తి. ౧౨

ఉ. బిత్తిరి దండిమాట లిటు వేలెదరే యమరాజునేవకురీ
 చిత్తజ్జవైరియాజ్ఞ యొకచీరికిఁ గైకొన కంచు నుదతి
 నిత్తిని వారినిం గదిసి నిర్భరభూరిభుజాబలంబునక
 మొత్తిరి యుర్కి బాహువులు మోడిచి పట్టి వృషాంక
 కింకరుల్. ౧౩

క. కడవనములఁ బ్రహరించిరి
 యడిచిరి లాతముల మొత్తి రహివలయములం
 బిడికిళ్లను ఘట్టించిరి
 తడఁబడ మృదుభటులు దండధరుకింకరులన్. ౧౯

వ. ఇట్లు మొత్తువడి యమకింకరులు శంకరకింకరులకుం
 బ్రతిఘటింపక సుకుమారుని బరివేష్టించి యమలోకం
 బున కభిముఖులై యతసిం గొనిపోవం దొణంగి
 రప్పుడు రుద్రాక్షమాలికావక్షుఃసలుండును జంద్రార్ధకృ
 త శేఖరుండును భస్మోద్ధూళితలాలితాంగుండును ద్రిలో
 చనుండును సతీసమాణకాయాండును సగునీలలోహిత
 ప్రమథుండు కాలాంబుదధ్వానగంభీరం బైనకంతస్వ
 రంబున నిట్లనియె. ౨౦

సీ. పడసె నెవ్వనికృప బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వంబు
 విష్ణుండు విష్ణుత్వవిభ్రమంబు
 నీ రేడుజగములు నెవ్వనికుక్షీలో
 నొక్కఁ డొక్కంటితో నొరయుచుండు
 నంధ కేభజలంధరాదిదానవకోటిఁ
 గ్రాగించె నెవ్వనికంటిమంట
 యాన్నా యశాఖాసహస్రంబు లెవ్వని
 నాసికారంధ్ర నిశ్వాసధార
 లమ్మహాదేవులెంకల మైన మేము
 భర్త యాసతి నిర్వహింపంగఁ దలంప

- మముఁ జీరికిఁ గైకోక మదముపేర్చి
 నెట్టుకొనిపోయెదకు విప్రు నెఱయఁగట్టి. ౬౧
- ఉ. బుద్ధియ కల్గెనేని శానిపోకుఁడు ధర్తము నూత్తు మీయ
 నం, బద్ధము లైనన్యాయములఁ బంతము వచ్చునె మే
 ము దెంపుమై, యుద్ధము నేయఁజాలకయ యోహారి
 సాహరి నెంత చెప్పిన, నిద్ధరణీతలామరుని నీరు చలం
 బున మీకుఁ దక్కునే. ౬౨
- గీ. ఎంత చెప్పిన విన రేమి యీకు మాకు
 హరునియాజ్ఞయ బలవంత మల్ప మెట్లు
 చాక నొవ్వక మీరు మాకాఁకఁజెడక
 యిద్ధరామరు మా కిప్పు డిచ్చు టొప్పు. ౬౩
- క. నావుడును యమునిదూతలు
 భావభవారాతిప్రమథవర్గముతోడన్
 నేవక ధర్తము తగవును
 లావును బంతంబు దృఢబలంబును మెఱయన్. ౬౪
- వ. ఇట్లని పలికిరి. ౬౫
- క. చత్తుము చెఱఁబడుదుము కడు
 నొత్తుము మీచేత నెట్లునుం దగవు మముం
 బుత్తెంచినపతినిన్నిధి
 నుత్తరమెట్లీతు మాజ్ఞ యుపహతిఁజొందన్. ౬౬
- సీ. చర్చించిచూడుఁడా చంద్రార్ధమాళికి
 యమరాజు నిజభృత్యుఁడానా కాఁగ్గా

యభవుఁ డిచ్చినయట్టి యధికార మాఁగాదా
యముఁడుగూర్చున్న ధర్తాననంబు

త్రిపురాసురాంతకుదివ్యదేహము గాదా

వేదస్మృతులు తత్త్వవిధిఁ దలంప

శిష్టరక్షయు దుష్టశిక్షయుశూలికి

- - - దా యాత్మలోన

నవకరము లెన్ని యన్నియు నాచరించె

బాపి యగువీని నరకకూపమునఁ ద్రోచి

బాధపెట్టంగవలసినపట్టునందుఁ

బంతమే విడుఁ డంట యో ప్రమథులార.

౬౭

ఉ. చచ్చిన నేమి మూర్ఖ - - - నేమి ప్రహారవేదనన్

నొచ్చిననేమిపండ్లుచెవిలోను కరాంగుళనేత్రగోళముల్

ముచ్చిన నేమి పట్టపతిమొక్కలిబంధసశాలలోనికి

న్వచ్చిన నేమి భృత్యునకు నచ్చినయేలికయాజ్ఞపట్టనన్

గీ. తగవు ధర్తంబుఁ పాడి పంతంబు దెలిసి

యనువుఁ డీబ్రాహ్మణుని బాధ లనుభవింప

నొండె దురమున మమ్ము మృత్యువు జయించి

విప్రుఁ గొనిపోండు మాటలువేయునేల.

౬౮

క. మీకును మీపతియాసతి

మాకును మాభర్తయాజ్ఞ మన్నింపఁదగుకా

వాకోవాక్యముల* వెడ

వాకాటం బల్పజంబు వలవదు నేయన్.

౭౦

* వాకావవాక్యాముల, అని మూలము.

క. అని యమునిభటులు పలికిన

విని శంకరభటులు తద్వివేకంబునకున్

మనమున సంతోషించియు

మనసిజహారుశాసనమును మన్నించుటకై .

౭౧

సీ. పొడికచ్చడములపైఁ బులితోలునునునేలు

కటిభారహ నఁ గాసెకట్టు గట్టి

ఊభినవం బైనరుద్రాక్షయొడ్డాణంబు

నాభిచక్రములోనుగా భరించి

ప్రిదిలి జాఱక యుండఁ బెనుఁబాఁపప్రొంగులు

శ్రవణభాగమునందు సంతరించి

యల్లిబిల్లిగ జటావల్లీమతల్లులు

గూర్చి పెంపొండఁ గీల్కొప్ప వెట్టి

భసితధూళి శరీర మభ్యంగమార్చి

యుద్దవిడిఁ బారివడ యోధు లొక్కఁడొక్కఁడ

యాయుధంబులు ధరియించి యట్టహాస

డమరుక ధ్యానసింహనాదములతోడ.

౭౨

శా. ఆటోపారభటీసముద్భటత రాహంకారబాహోధను,

ర్జ్యటంకారరవంబులంబుజభవాండాభ్యంతరంబున్ న

మా, స్ఫోటింపంగ లలాటలోచనభుజిమ్యుల్లండభృ

ద్భ్రతులన్, ఛాటీసంభ్రమలీలఁ దాఁకిరి వడిన్ ఛా

రాధరాధ్యంబునన్.

౭౩

సీ. ద్రాఘిష్ఠకఠినదంష్ట్రాదండనంఘట

కటుఘోరకిటకిటాత్కార మగుచుఁ

జటులఝంఝామరుజంఘాపరంపగా

సన్నిభప్రూణనిశ్వాస మగుచు

వికలతారకచక్రవిభ్రాన్తిభీషణ

స్ఫారచక్షుర్ద్వయీభయద మగుచు

నిటలవీధివిటంకనిర్భరభూకుటీ

నటనక్రియాటోపపటనా మగుచుఁ

గాలమృత్యువు శ్శాణచక్రమునఁబటి

చికిలిచేసిన యడిదంబుఁ జేతఁ దాల్చి

జేగుఱించిన మొగముతోఁ జిత్తజారి

ప్రమథవర్గంబుఁదాఁకె నాగ్రహమెలర్ప. ౨౪

వ. - -తవణితమరువుతమతమనినడముతవణింసుచుఁ దచ్చ
టులతమామీత డంబర విష్కంభము కాష్ఠాకటాహ
ముల నుద్ఘాటింప దినకరకరచ్చాయాచ్చేదాధిగమమున
ధగధగితము లగునిస్త్రీంశకుతారాద్యాయుధ దీప్తులు
రణలక్ష్మీ నివాళింపంగ నవుడు విద్యాధర పన్నగ యక్ష
గరుడ గంధర్వాదులు మది నాహ్లాదింపంగ సురముని
కుంచె యాడింపంగ నిలింపా - - - పథంబున భవుని
లెంకలు శమనకింకరులును బాహోవష్టంభవిజృంభణమవ్ర
తిహతముగ నొండ్లారువులఁ దాఁకిన భండనంబు ఘో
రం బయ్యెను.

క. శంకరభటులును సంతక

కింకరులు మిథ్యప్రహారకీలాలసటా

పంకిలతను లయి కుసుమిత

కంకేలీతరులభంగి గనుపట్టి రనిన్.

౭౬

వ. అప్పుడు కింకరులయం దొక్కరుండు యమునిపన్ని

ధికిం జని యతని కిట్లనియె.

౭౭

సీ. దేవ దేవరయాజ్ఞ ధృతి నేము దలఁబూని

మృత్యుకోఁగూడి భూమిస్థలమునఁ

జని వణిక్పథ మనుఘనపట్టనముసకు

ననతిదూరమున శైలాంతరమున

నడవిలో నొకమ్మగవ్యాధపక్కణమునఁ

గుప్తామయంబునఁ గుతిలవడఁగఁ

జెడిపెకూఁతురు కాళ్లకడనుండి యేడ్వంగఁ

బంచత్వ మొందినపాపకర్మ

బ్రహ్మబంధుని సుకుమారుఁ బట్టితేఁగ

సభవుదూతలు రాసీక యాఁగినారు

మాకు వారికి దుర మయ్యె నాకసమున

నెఱుఁగఁజెప్పంగ వచ్చితి నిత్రైఱంగు.

౭౮

వ. అనిన విని కృతాంతుండు సమధికక్రోధావేళవివశస్వాం

తుండై యులుంజరుం డను నేనాని రావించి యతని

తో నిట్లనియె.

౭౯

గీ. చతు ములుంబర వృషభలాంఛనునిలెంక

గొలఁగినారంట మనవాండ్ర నాకసమున

నొక్కపాపాత్ముఁ గొనిరాఁగ నుద్దవిడిని

నేగి యాజటాధారుల నెగిచి రమ్ము.

౯౦

క. గబ్బున నెదిరించిన నొక

దెబ్బగొనుచు - - - నెదురె త్రిజగముల నొరుల్

తెబ్బిబ్బుగ జంగములకుఁ

బబ్బంబులు వెట్టు ముప్పిపరిఘట్టనలన్.

౯౧

గీ. వ్యాధు లబ్బోత్తరశతంబు వచ్చుగాక

తోడ నేతెంచుఁగాక మృత్యువులు నూలు

పంపినారము మున్నాడి భటులఁగూర్చి

కాలమృత్యువు గల్బు శంకరునిహితుల.

౯౨

వ. అని పల్కిన వల్లె యని యులుంబరుండు వివిధ

వ్యాధి మృత్యు పరివృతుం డై కదలి యుద్దవిడిఁ

దూర్యంబులు మొరయఁ బ్రమథానీకంబుఁ దాకిఁ

శస్త్రజాలంబు నిగిడ్చి పేర్చి యార్చినం గోపించి

పంచవదనుభటులు కుటీల భూభంగభీషణంబు లగు

మొగంబులు జేవుఱింప నట్టహాసంబు చేసి యదల్చి

డమగుడిండిమ తమతమధ్వానంబుతోఁ గీనాశకింకరు

ల ముసలభిండిపాలతోమర మండలాగ్ర త్రిశూలపట్ట

సంబులఁ బ్రహరించిన విచ్చిన్న బాహూరుచరణవక్షుః

- - - - లలాటకృకాటులై విచ్చియు నొచ్చియుఁ జ

చ్చియుఁ దెరలియుఁ జొరలియుఁ నోగియుఁ డాఁగియుఁ

గుస్పియు డస్పియుఁ గందియుఁ గుందియు దారియు.

మొగ్గియుఁ డగ్గియు నలసియు సొలసియు వికావికలై
 దిక్కామొగంబులై యారుసారులై గురియై బందబందై
 భండనంబు విడిచి వలయ . . బారి వెలవెలంబోయి
 కృతాంతునినన్నిధికిం బోయిరి. ఇట జటాధారులు
 సుకుమారుని బంధనంబు లూడ్చియు నతని మున్నిడు
 ణొని హఠాన్నాశంపుఁగ రాచూరి చాయలం బంటించు
 మింటి తెరువునం జనిరి. అప్పు డాసుకుమారుండు పుణ్య
 శివరాత్రి వ్రతాలోకనప్ర భావంబున. ౮౩

తాళవృత్తము. (?) దౌదవులం గాంచెం గై లాసము తరు
 జేందు(కళా)ధరునినివాసము, దశహరిస్థానస్థుటితధవ
 శచ్చాయాచ్చేదవిలాసము, ధ్రువమండల - - సంతాధి
 సూలశృంగశృంగాటకవిహార, త్ఫచరగరుడగంధర్వప్రమ
 దాస్తోమవిహితలీలాపరిహాసము, నవలేపాటోపసముదృ
 టవిఘ్నాధిప దీర్ఘ విషాణప్రఘణవ్యాఘటనపారద . . .
 మయప్రస్థతటద్వనివిసరము, నవిహితరూక్షముద్రా
 నిగదవ్యాఖ్యాతాశోకలతాప్లవ యాథాతవ్యయవిజి
 త్వనీహారాద్రిసుతాచరణన్యాసము.

నీ. కామధుగ్ధేసునం . . . తోఱ్ఱులుగాంచెం(?)

గాంచనననరత్నకందరములు

కాంచె గల్పకవాటికానహస్తంబులు

సిద్ధరసాపగాశ్రేణిఁ గాంచె

బహుహిరణ్యమహాస్రకారములు గాంచె
నమరిన . . . . ధములుగాంచె

బ్రబలచింతామణీస్పర్శవేధులగాంచె
నానావిమానరత్నములు గాంచె

హావభావవిలాసరేఖావిశేష

హరిమూర్తుల రుద్రకన్యకలఁ గాంచె

(మనసు త)నివోవ నర్ధేందుమాళిఁ గాంచెఁ

గాంచె నుకుమారుఁ డంబికాకాంతు శివుని. ౨౫

వ. కాంచి దండప్రణామంబులు చేసి చేతులు మోడ్చి
నమ శృంకరాయ, శశాంకమూర్ధాలంకారాయ, త్రిభు
వన (?) పురంధ్రీనీరంధ్రస్తనకుంభనముత్తంభితకస్తూరి
కాసాసకముద్రాద్రోహిబాహుశస్తంభాయ, జంభారి
ప్రముఖనిఖలదేవతాగోటి హాటకకీరీటకోటీవిటంకసం
వాసితమందారమాతీకా మరందబిందునిష్క్వందధారా
ధాతచరణారవిందాయ, జలంధరాసురకంధరా పీఠికా
విఘట్టనక్రియాగరిష్ఠనిష్ఠురతా శశ్వద్విభంగఖట్వాంగ
పాణయే, పశ్యల్లలాటాయ, మదనమదగదాగదంకా
రాయ, సంధ్యానటాయ, కరకలితడమరుతాంకార
బృంహితబ్రహ్మాండమండలాయ, చండికాధిపతయే, నిర
స్తనమస్తోపాధికాయ, సచ్చిదానందస్వరూపాయ, స్వ
మహామహిమప్రతిష్ఠాయ, నిరుపాధికనిరవధికనిర్ణిరో
ధనిరవగ్రహనిరభినంధినిర్భరకృపాసంపత్సంపూర్ణమేధ

నే, వృషాంకమాలికాభరణాయ, సముద్గండపుండరీక
 క్రవ్యానకృత్తికంథాధురంధరస్కంధభాగాయ, భగ
 వతే ధన్యోఽస్మి! కృతపుణ్యోఽస్మి! నమస్తే నమస్తే
 అని పలికి వెండియు. ౮౬

విషమవృత్తము.

(!) జయజయశంకరజయజయపురహార
 జయజయ . . . . . గుణవరుణాలయ
 జయజయతుహినత్కౌఠరకన్యానహచర
 జయజయశాకర్షరవరఘభశేతన
 జయజయమందరకందరకంధర
 నంతుభితమహాక్షీరోదన్వజ్జరక్రౌరశజలన
 గిరీశా నకల్మాషి శితికంధరా! ౮౭

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించిన నుకుమారు
 మీఁదఁ గరుణాకటాక్షపీక్షణంబు లొలయించుచు
 విరూపాక్షుం డతనికిఁ గామగమనంబును హేమకింక
 ళీ మాలికాసనాధంబును రుద్రకన్యానహస్తసంకులం
 బును నగుదివ్యవిమానం బొసంగి ప్రమథత్వంబు కృప
 చేసెఁ బుణ్యవంతుల భాగ్యంబునకుం గొలఁచి గలదె
 యింక నెయ్యది (వినవలతు) రడుగుం డని నూతుండు
 నైమిశారణ్యానివాసు లగు మహామునులకు నవినయం
 బును నన్నేహంబును నగౌరవంబునుగా విన్నవించిన.

గీ. పరమమునులు నూత్యాహసంభవుని నూతు
 భక్తిఁ బూజించి యధికతాత్పర్యగరిమ

భటులు వ్ర మధులచే భంగపడుట చూచి
చిన్నవోయి యముం డేమిచేసెఁ బడప. ౮౯

మ. కరుణాసాగర శై వశాస్త్రుకలనాగాంభీర్షశౌర్యోన్నతా
తరుణీమన్తథ రాజపూజితకళాధర్మక్రియాసంస్తుతా
వరనీతిప్రతిభావిశేషకలనావాగీశసంకాశ శ్రీ
తరుణీనాథమనోజ్ఞయాపవిలసత్కావ్యార్థసంబోధనా.

క. ధర్మారాలయవరగుణ
నిర్మాణవిశేషవిభవనిరుపమకార్యా
కర్మోత్కటబహుగుణవృత్త
నిర్మలనుజ్ఞానచతురనిశ్చలధైర్యా. ౯౦

మాలిని. శతధృతిధృతదీపా సారనిర్మాణయాపా
సతతసుఖవినోదా సామగానప్రమోదా
వితతకవివశేణ్యా వీరశైవాగ్రగణ్యా
యతులఫలవివేకా హర్షనైర్మల్యపాకా. ౯౧

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాతృ
పుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీ
బైనశివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాస

